

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat XI. évfolyam 5.-6. szám, 2016. május-június

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Az ipolyi hód: Hajósi János fotója

Tartalom:

- Ketykó István:Szekercéd élén; (vers) 3
Dr. Koczó József: A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) eklézsiái I.;
(képes helytörténeti írás) 4-22
Petrozsényi Nagy Pál:Közmondások; (írás) 24
Csáky Károly:Főhajtás – hálával;Sodrásban; (versek) 26-27
Ádám Tamás:Kihangosítják; (vers) 28
Németh Péter Mikola:Madách a lírikus – beszélgetés Kerényi Ferenc színház- és
irodalomtörténésszel, és Szabó András előadóművésszel; 30-37
Kovács T. István:Régi május; (írás) 38-40
Kiss-Simon Miklós:Csicsófalvi feltalálmány; (írás) 42-47
Csáky Károly:Perőcsényi kutatásaim; (képes néprajzi írás) 48-59
Kő-Szabó Imre:Nyári meló; (írás) 60-62
Fetykó Judit:”és megmarad a látszat” ...az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila
haláláról II.; (tanulmány) 64-75
Borsi István:Csak félig?; (vers) 76
Polgár Vera:Fagyöngy; (írás) 77-81
Székács László:Rügy sem kérdi; (versek) 82
Janecskó Györgyi:Pipacsok; (írás) 84-85
Börzsönyi Erika:Szücs Kálmán története; (írás) 86-89
Kerekes Tamás:-talan...-; (írások) 90-95
Debreczeny György:örülök hogy jobban vagyok;visszavágyik a paradicsomba; (versek) 96-97
Pribojszky Máttyás:Az ítélet; (írás) 98-99
Horváth Ödön:Az új küszöbén;Az Úr előtt;Az utolsó napon;Az utolsó próféta; (versek) 100
Vasi Ferenc Zoltán:Gyógyerő; (vers) 102
Hörömpő Gergely:Péter-Pál napjára; (vers) 103
Haász Irén:Elvált gyerek; (vers) 104
Elbert Anita:Ragyog a Nap; (vers) 105
Egry Artúr:konkviszta; (vers) 106
Dobrosi Andrea:Hold és napkorong; (vers) 108
H. Túri Klára:Maius kertjében; (vers) 109
Bemutatjuk:Az ipolyi hód; (Hajósi János képeivel)
B. Tóth Klára:Mosolyidő ; (vers) 120
Végh Tamás:Beosztással élünk; (vers) 121
Beszámoló:Születésnap verses est (Molnár József váci estjéről);Viva Itália (Olaszországban
járt az Érsekvadkerti Pedagóguskórus);Százdi Sztakó Zsolt bemutatkozása Léván;Tartozásaim
gyűlnek – könyvbemutató Salgótarjánban;Új szerkesztőség a Palócföld élén; 122-135
Felhívás; 136
Programajánló; 137
Könyvajánló; 138-147
Pályázat; 148
Impresszum; 149

E havi számunkat a Balassagyarmaton élő fotós, Hajós János képeivel díszítettük. A képek a Börzsönyben, és az Ipoly partján készültek. Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Szekercéd élén

Csepeli Szabó Bélának

*A napok forgácsait szedgettem
üres kosaramba
egyszerre csak
szekercéd élén
szétfröccsentek az éjszakák
s már zuhogott is rám
a fény –
e fényzuhatagban,
mosolyod ösvényén
indultam utamra...*

*Most véget ért az ösvény
vért permetez fejemre a nyár
és egyre sokasodnak halottaim:
apám, bátyám, anyám –
nyújtsd felém Veronika-kendőd
megtörölöm benne izzadt homlokom
s megyek tovább...*

Balassagyarmat, 1978. augusztus 10.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF**A Drégelypalánki Református Egyházmegye (1617–1952) eklézsiái I.**

Hetedik évtizedében járó Drégelypalánkon született ismerősömtől – katolikus vallású, felesége református, így Vámosmikolán rendszeresen mindkét templomban résztvesznek a vasárnapi szertartáson – tudakoltam, hogy hallott-e arról, hogy Palánk a nevét adta az egykori református egyházmegyének. Nemmel válaszolt. Azon kérdésekre, hogy tud-e arról, hogy éltek szülőfalujában kálvinisták, azt felelte: gyermekkorától fogva úgy tudja, hogy ott csak katolikusok éltek. Pedig a reformáció közelgő emlékévében nemcsak a Luther által elindított hitújításra emlékezhetnek a Palócföld helvét hitvallást követő gyülekezetei, hanem négyszáz évvel korábban létrejött esperességükre, a drégelypalánki, másként nógrádi református egyházmegyére is. A Börzsönyi Helkon 2013. július–augusztusi számaiban a palánki traktus kialakulásáról és egyházainak 17–18. századi viszontagságairól szoltam. Most induló sorozatunk a Türeلمي rendelettel (1781) kezdődő új korszak egyházi életét kívánja bemutatni. Az adattárban feltüntetjük a gyülekezetek jelenlegi egyházigazgatási besorolását, és áttekintést adunk az egyházmegye megszűnését követő fontosabb történéseiről is. Elsőként az egykori és a jelenlegi traktus legkisebb anyaegyházát mutatjuk be.

A királyi város svájci hitvallású gyülekezete**Nagymaros Református Egyházközség – Északpesti Református Egyházmegye –
Dunamelléki Református Egyházkerület**

Lelkipásztor: Márkusné Láng Ilona

Gondnok: Szobonya Zsigmondné

Szórványai: Letkés, Szob, Zebegény. (<http://www.parokia.hu/lap/eszakpest/cikk/mutat/nagymaros/>)

A református anyakönyveket 1799-től vezetik.

Az egyház lelkészei közül a Drégelypalánki Református Egyházmegye esperese:

- Oroszi István 1669–1712
- Labancz László 1941–1950

A 2011. évi népszámlálás szerint a város össznépesége 4679 fő, ebből katolikus 2710, református 262, evangélikus 34 lélek.

Ismereteim szerint az eklézsia történetéről mindeddig nem született részletes feldolgozás. Mint azt a városi könyvtár vezetője is megerősítette, a helytörténeti munkák sem tárgyalják Nagymaros református gyülekezetének múltját. Helyszíni gyűjtőmunkámat, kutatásomat Márkusné Láng Ilona lelkész asszony segítette 2015 június elején.

Történeti kép a városról

Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város című monográfiában a múlt század elején a következőket írták a település történetéről:

Nagymaros dunaparti nagyközség, 771 házzal és 4175 túlnyomóan német nyelvű és róm. kath. vallású lakossal; saját vasúti és hajóállomása, telefon- és postahivatala van. Ósrégi települt hely, a mit az itt kiásott urnaleletek kis igazolnak. Okleveles emlékeink a XIII. század óta vannak a községről; első nyomára III. András királynak 1298-ban kiállított oklevelében akadunk, mely a marosi

vendégekről szól. Róbert Károly király alatt nagy lendületet vett a helység, a mely Visegráddal, a királyi székhelylyel szemközt, mintegy elővárosa volt annak és jelentős pontja lett a Duna e tájának. Már 1324-ben kiváltságokkal ruházták fel; akkor nyerte a szabad bíró- és lelkészválasztás jogát, továbbá önálló törvényhatóságát és vámmentességét... Nagymaros sorsa közös volt az átellenes Visegrád sorsával; osztozott annak dicsőségében, de szomorúságában is. A hódoltság idején török rabság nehezedett a városra, nagy terhekkel zaklatván lakosait, a kiket közmunkára, súlyos adókra és véráldozatra kényszerített az ellenséges hatalom. Alig heverte ki a török igát, újabb csapással sújtották a sűrűn átvonuló katonai csapatok, a német császáriak éppúgy, mint Rákóczi hadai. Mindezek betetőzéseül pedig az 1709. évi pestis tette tönkre számban és jómódban a megmaradt lakosságot s az elnéptelenedett helységbe új lakosok betelepítéséről kellett gondoskodni. Első német lakosait állítólag még a Huntok telepítették ide, miként a vármegye több községeibe is; ezek a régi németek azonban lassanként teljesen megmagyarosodtak és a XVI. században már mint tiszta magyarokról emlékeznek meg róluk a följegyzések. A mai németseget 1715 és 1735 táján telepítették ide. Ezek a németek folytatták és fejlesztették a község régi gazdasági kulturáját, a mely ma kiválóan jelentős kertészetre és gyümölcsstenyésztésre mutat Nagymaroson... (BOROVSKY /1906/ 59.)

A református templom

Nagymaros honlapján olvasható leírás szerint templom a 1798-ban épült, a Türelmi Rendelet miatt torony nélkül. (<http://www.nagymaros.hu/home/egyhaziak/reformatus>)

Ugyanakkor Kármán József esperes leveléből – mely az 1789. november 2-án Perőcsényben tartott traktuális gyűlésen hozott rendelkezésekről, határozatokról tudósít – néhány passzus idézése ide kívánczik:

14. A Verőtzei és N. Marosi Ekklezsia egymás között esett minden elszakadásra célzó ellenkezésekről le tévén, továbbra is az igaz egyességre javalják magokat.
15. A N. Marosi Ref. Templomnak felszentelése határoztatik Advent első Vasárnapjára.
16. A N. Marosi rektornak a templomban való szolgálatáért, úgymint az éneklésért, előttök való könyörgésért, alkalmatlan időkben, melyben az anyaeklézsiából le nem mehetnek, előttök leendő Bibliaolvasásért, leánygyermekek taníttatásáért önként ajánlottak azon ekkla tagjai 8 rfrt-t, 8 kila búzát és 3 akó bort. (Kármán József esperes körlevele, Losonc, 1789. nov. 10.)

Vagyis a levél keltezésnek esztendejében Maros Verőce leányegyháza, de felépült már saját temploma, s templomi szolgálatot a kántortanító teljesít. (Valószínű, hogy az évszám két számjegye a honlapon felcserélésre került.)

A torony Kós Károly tervei alapján a templom 1934-ben történt felújításakor épült. Két harangja van. A nagyobbik 3 mázsás; egyik oldalán ez a felirat olvasható: *Dicsér téged teljes szívem, én Istenem, hirdetem neved.* A szöveg között koszorúval övezett kehely látható. (2015. június 5-én ennyit sikerült lejegyezni a toronyban, a szűk hely nem tette lehetővé a harangok körbejárását. A nagy harangról töredékes felvételt, a kisharangról békaperspektívából tudtam felvételt készíteni.)

A *Pest megye műemlékei* című kiadvány a református lelkészség néhány védett tárgyát említi, melyek az üldöztetések korából származnak. A klenódiumok között található egy aranyozott ezüst, trébelt eljárással készült, úrvacsoraosztáskor használatos kehely. Ötvösjegyei alapján Komáromban készült a P. S. mesterjeggyel ellátott, 1680 körüli kegytárgy. Ugyancsak az úrvacsorához szükséges bor tárolására használták az öntött ónból készült kupát, mely hasonló korú lehet a kehellyel: a 17. század második feléből, vagy a 18. század elejéről való. Vagyis Nagymaros régi református anyaegyházának korából. Újabb keletű az 1831-es évszámot viselő, 60x50x80 cm-es vasalt, három keresztpánttal ellátott faláda. (DERCSÉNYI II. 1958. 561-562.)

A megújult mater eklézsia történései az egyházmegyei jegyzőkönyvek alapján

1794-ben a nagymarosiak panasszal éltek a traktus Perőcsényben tartott partikuláris gyűlésén oskolamesterük ellen, mivel az nem prédikál. Az ügy őszi vizitáció alkalmával történő kivizsgálásával biztatva bocsáttattak el.

Az árvaság évtizedei után Maros első prédikátora, tiszteletes Bökényi János úr panaszolta az egyházmegyei gyűlésen, hogy hallgatói közül némelyek a halott eltemetésekor nem akarják a rendes 48 órát kivárni, hanem csak 24 órát. A traktus gyűlése elrendelte, hogy a prédikátorok ne hallgatóik törvénytelen kívánságait, hanem a felsőség parancsolatjának betartását kövessék.

A nagymarosi eklézsia némely tagjai esperes úr idézésére megjelentek, és a köztük lévő villongások után egymás között megbékéltek; esperes úr azon intéssel bocsátotta el őket, hogy az úton össze ne vesszenek; majd atyafiasságosan útnak eresztettek.

Nagymarosi helyettes prédikátor, Bökényi Gábor úr, az eklézsia előljáróinak vizitációkor előadott kívánsága szerint megkérdezett, hogy kíván-e tovább közöttük maradni? Azt felelte, hogy bizonyos okok miatt Nagymaroson lakni nem akar. Azért az eklézsianak kívánsága szerint rendes prédikátornak a perőcsényi káplán, tiszteletes Kemény Lajos úr rendeltetett.

Kemény tiszteletes úr azonban három évvel később, az ottani prédikátor halálát követően visszament Perőcsénybe. Az 1812. évi traktuális gyűlésen a nagymarosi egyháznak jelenlévő képviselőit megkérdezték, hogy kit kívánnak prédikátoruknak. A küldöttek a dolgot a tiszteletreméltó traktus atyai kegyes gondoskodására bízták. Így a segédgondnok, Nyáry Ignác jelenlévő udvari prédikátorát, tiszteletes Tóth Pál urat javasolták, melyet ők el is fogadtak. Rendeltetett, hogy a gyülekezet tiszteletes szenior úrtól adandó engedélylevéllel a nevezett tiszteletes férfiút tisztességgel meghívja, és a megüresült stációba behelyeztesse. Tóth Pál tiszteletes úr két évvel később a megüresedett verőcei eklézsiaiba pályázott, s el is nyerte a gyülekezet tetszését. A marosi anyaegyház prédikatori széke ismét megüresedett. Az egyházközség a diósjenői káplán, Szalay József úr személyében állapodott meg. Minekutána a templomban a szent hivatalra való alkalmatosságáról dicséretes és mindenek által helyben hagyatott bemutatást nyújtott, rendes prédikátornak Nagymarosra felavattatott, azon kitételrel, hogy az eklézsia előljárói magokhoz tisztességesen meghívják, a papi egész konvenciót bemutatják, a bevételre való engedelemlevelet pedig esperes úrtól kikérik.

Szalay József prédikátor már három évtizeden át művelte az Úr szőlőjét Nagymaroson. Pedig neki sem volt felhőtlen a viszonya a helyi egyháztanáccsal: bevitele után három évvel jelentette be a traktus gyűlésén, hogy elmaradt búzajárandóságát az eklézsia lerotta. Ugyanakkor 8 öl fáját, amit a Kamara biztosít részére, az egyházközség be akarja számítani a fájárandóságába.

Az 1832. esztendőben történt egyházi vizsgálódásról szóló jelentésben még mindig szerepel, hogy Nagymaros 19 esztendeje szolgáló prédikátorának búza és tűzifa juttatása körül elmaradások vannak. A kivizsgálásra egyháziakból és világiakból álló bizottságot küldött ki a traktus.

Az 1820. évi Névtár 205 lélekszámú gyülekezetet említ Marosról, mely a század közepére néhány fővel gyarapodik. A Magyar Királyi Kamara az újabb szabályok szerint a maradék szántókat 6 esztendőre árendába adja a mezőváros lakosainak; az eklézsia prédikátorának több területen 2 pozsonyi mérő kukoricaföldet vesz árendába.

1826-ban az eklézsia kéri, hogy a mezei és szőlőhegyi munkák dandárja alatt a hétköznapi esti istentiszteletek, könyörgések elmaradhassanak, úgy mint az eddig szokásban volt. Az egyházmegyei közgyűlés rendelete: a közösség akarata szerint legyen, de ez ne adjon majd később alapot a prédikátor elleni vádaskodásra. A nagymarosi eklézsia és prédikátora közötti ellentét a prédikatori fizetést illetően a közgyűlés elé került. Új konvenció készült.

Célpont: a református templom és a prédikátor családja

Az 1839. évi egyházvizsgálati jegyzőkönyvből értesült a tiszteletreméltó traktus arról, hogy milyen inzultusok történtek a marosi egyházban, milyen sérelmek érték a prédikátort és családját.

Szalay József prédikátor panaszolta, hogy szomszédja, a Felséges Kamara Sörházi Bérőjének felügyelője, Glosz József 1839. karácsony havának 12. napján istentisztelet idején belőtt a templom ablakán. A vármegye kisgyűlésén január hóban feljelentette, de elégtétel nem nyert. Sőt, Glosz József cselédjeit a prédikátor ellen uszította, s március 12-én pitvarába lőttek, s feleségét hajszal híján eltalálták. Április 21-én a lelkész kisleányára az utcán kutyájukat ráuszították, s lábán öt sebet haraptattak. Ez alkalommal a kifakadt lelkésznek Glosz József részegnek és bolondnak kiabálta, s egy doronggal agyonveréssel fenyegette a kerítésen keresztül. Május 1-jén harapós ebét senikummal megetette, majd a dögöt farral a kerítésére úgy tűzette, hogy ajtót nyitva a lelkész benne azonnal megbotránkozzék. Végül csirkés tyúkját minden csirkéjével együtt arsenikummal/arzén/ megetette. Sőt ezután a lelkésznek egy igen egészséges 5 éves malacos sertése is hirtelen keletkezett iszonyú kínjai között elveszett – vélhetően a sörházból átszört arsenikum miatt.

A közgyűlés megkéri Hont vármegyét, hogy Glosz Józsefet – mint a vallás szabad gyakorlásának megzavaróját és akadályozóját, továbbá szomszédi és személyes sértegetései miatt – érdeme szerint megfenyíttesse.

A prédikátorváltások évtizedei

A következő 10 esztendő leforgása alatt a nagymarosi mater eklézsziában hat rendes lelkész látta el a hívek lelki gondozását.

A Szalay József 1844. febr. 1-jén elhalálozott, esperes a helység lelkészének Rác Pétert rendelte. Az egyház számos tagja által írt könyörgő levélben kéri a közgyűlést, hogy rendes lelkészüknek is a helyettesítő lelkészt, Rác Pétert megnyerhessék. Az egyháziaknak ez a kívánsága megadatott.

Néhai Szalay József úr özvegye, Szeverdi Johanna asszonyság írásba folyamodott a közgyűléshez, azért esedezván, hogy férje elhunyt után a gyakorlott szokásban lévő kegyelemesztendő megnyerésével valamennyire vigasztaltassék meg. A folyamodó özvegy kérését teljesítette a traktus.

1845 április 6-án Molnár Ferenc esperes úr elhunyt, Pilismarótra helyébe Rác Péter ment Nagymarosról. A lelkész úr Marótra menetele, minthogy nem egészen a maga rendjén ment, nem igen helyeseltetett, mivel az egyházmegyei gyűlés tudta és híre nélkül történt.

Ugyancsak mint bekebelezett egyén tiszteletes Farkasdi Károly úr Rác Péter után Marosra tétetett lelkésznek, miután a traktusban exmittáltatott, majd a komáromi gyűlésben felszenteltetett. 8 heti Maroson létele után odahagyván a marosiakat, a Duna melléki egyházkerületbe, Kápolnásnyékre költözött, és így az egyházmegyei exmittálása és az egyházkerületi felszentelése mintegy elősegítő eszköze lévén sorsának – törvényünk ellenében egyházmegyénkből és -kerületünkből végleg búcsút vett. T. Farkasdi úr ezen tette a jegyzőkönyvbe bejegyeztetik, s mint ily tett tiltatik és rosszaltatik.

A Nmarosi eklézsia ismét üresnek nyilvánítatik, hova Czike Dániel kijelöltetett rendes lelkésznek.

A Dunántúli Református Egyházkerület 1846. május 18-val kezdődő közgyűlésén szentelték fel az egyházi hivatalra a marosi gyülekezet megválasztott lelkészét, aki a jegyzőkönyvbe addigi pályafutását ekként rögzítette: *Czike Dániel* születtem Bács megyében Baján 1817ik évben április 25én. Tanulói pályám kezdtem Rév Komáromban, végeztem Debrecenben. 3 évig tanítóskodtam Pest megyében Sziget Szent Miklós helységben, iskolatanítóságom után 2 1/2 évre a drégel palánki egyház megyében Perőcsénben kibocsáttattam 1845. augusztus 28-án mint már ugyan ez említett évben és hónap 4én a jenei egyház megyei gyűlésben Hont megyében Nagy marosra rendesen elválasztott lelkész. (KRÁNITZ 2012 142.)

Maroson azonban ő sem töltötte ki az esztendőt: hivatalát elcserélte a kisoroszi prédikátorral!

1846. július 12-én a Pesti Egyházmegyéhez tartozó Kisoroszi egyházba hivatott és vitetett. Az idő óta rendes lelkipásztor nélkül lévén, az iránt folyamodik a gyülekezet, hogy az általa közakarattal megválasztott és meghívott tiszteletes Berta József urat rendes lelkipásztorul a traktus közgyűlés jóváhagyása által rendelné, s erősítené meg. Berta József tanulmányainak, továbbá a dunántúli püspök lelkészi hivatásra alkalmasságát tanúsító bizonyítványait bemutatta. 4 hónapig közmegelegedésre segédlelkészként Kisorosziban szolgált. A tanúsítványok felolvastattak és észrevétel nélkül helybenhagyattak. A nagymarosi eklézsia küldöttei előhívtak, és a közgyűlés Berta József bevitelét az egyházba jóváhagyta; esperesi bevezetése október hónapban lesz.

A marosi anyegyház tanítói hivatala üres lévén, a hivatalt elnyerni szándékozók: Faragó József, volt monostori tanító és Varga László kisváci volt segédtanító folyamodványai felolvastatnak; a marosi egyház küldöttei is meghallgattak, kik Faragó József mellett nyilatkoztak; így Faragó József a nagymarosi egyházba rendes iskolatanítónak rendeltetett. Felhívták figyelmét arra, hogy hivatalát méltóképpen töltsse be (valamilyen ügye lehetett korábban!).

Az eklézsia történetével kapcsolatban az 1851. évi Névtár fontos közöl adatokat: *Vallásgyakorlata a 18-dik században betiltatván, újabban csak a türelmi parancs kiadatása után állott fel, és először mint leánygyülekezet Verőczéhez kapcsoltatott, de 1799-dik évben anyagyülekezetté lett.* A palánki traktus legkisebb anyaegyházának ekkor 217 tagja volt (1850: 212); iskolájában 16 fiúcska és 17 leányka tanulta az elemi ismereteket (1850: 36 tanuló).

Érdekességek a vizitációs jegyzőkönyvekből:

Az eklézsia 1864. évi vizitációkor a látogatók azzal szembesültek, hogy előjárók nincsenek, mert hivatalukról lemondtak; kijelentették, hogy Kis Ignác lelkész szolgálatával élni nem akarnak, nem fognak. 1865-ben Kiss Ignác lelkész Bajkára ment, onnan jött Garcsik Dávid Marosra. Vita támadt a két eklézsia között a lelkészek ingóságának szállítása miatt. A marosiak egy része Kiss Ignácra a barsi egyházmegyének sértő kifejezéseket tartalmazó levelet írt.

A nem kívánt lelkész majd' három évtizedig szolgálja az ekléziát

A nagymarosi eklézsia előjárók és egyháztagság 1880-ban nem óhajtja elfogadni és meghívni rendes lelkészének Nagy Lajos szokolyai segédlelkészt.

Nagy Lajos 1855-ben született Szokolyán (Hont megyében) Nagy Ferenc és Árkai Kancsúr Mária református szülőktől. Elemi iskoláit szülőföldjén, gimnáziumi tanulmányait Losoncon kezdte és Pápán folytatta, ahol felsőbb tanulmányait is befejezte 1878-ban. A főtanoda után szülőföldjén töltötte idejét, ahol az egyházmegyei kibocsátás után 1879. szeptember 8-án mint segédlelkész lett alkalmazva. Mint szokolyai segédlelkészt szentelték fel 1880. április 27-én Révkomáromban. (KRÁNITZ 2012 215-216.)

A püspököt is több levélben megkeresik. 1880. szeptember 1-jén a palánki egyházmegye közössége nagyobb részének távolmaradásával Vámosmikolán tartott gyűlést. Napirendjén a marosi egyház lelkészi állásának betöltésével foglalkozott. Kovács Sebestény József esperes előterjesztése szerint a marosieklézsia a választás alkalmával olyan személyre adta szavazatát, aki nem választható. Ezért a traktus Nagy Lajos szokolyai segédlelkészt, sorrendben az első káplánt rendeli a marosi egyház rendes lelkészévé. A határozat ellen a marosi egyház jelenlévő képviselői fellebbezést jelentettek be. A püspökhöz intézett újabb levelükben tanító-káplán állásra vonatkozó kérelmüket terjesztik elő. 1880-ban Maros Verőce leányegyháza. Az előjövő lelkészi teendőket Nagy Mihály verőcei lelkész úr teljesíti.

Az 1881. évi vizitáció során megállapították, hogy a hivatalba került Nagy Lajos lelkész beállítása óta lelkészi illetményéhez az eklézsia nem járult hozzá, szállítási költségeit nem térítették meg; a tanítói hivatal járandóságá tekintetében is hátrálékban vannak.

Az adattárak statisztikája szerint a 19. század második felében az eklézsia létszáma fogyatkozik (1869: 170 lélek), a református iskola tanulóinak száma 30–36 között változik. 1863-tól az anyakönyvezésről is kapunk adatokat: említett évben 6 gyermek született, haláleset 2, házasságot kötött 4 pár. 10 évvel később a gyülekezet 184 tagot számlál, 10 születést, 5 halálesetet és 3 házasságkötést anyakönyveztek. Az 1874-es Névtár lélekszámadata minden bizonnyal téves: 222, mivel 1875-ben visszaesik 176 főre, majd további fogyatkozás után 1880-ban 157 lélekkel Verőce leányegyháza. A tanulók száma is csökken: 27 iskolás korú, ismétlő 4.

Az 1882. évi Névtár már ismét mater eklézsiaként említi Marost, s a következő években a gyülekezet lélekszáma is emelkedésnek indul. A konfirmandusok száma 1880-ban 2, 1883-ban 3, 1884-ben 5.

1886-ban fiókegyházzal gyarapodik az anyaegyház: márianosztrai magyar királyi országos női fegyház Várady Bálint lelkésszel, 55 református fegyencnővel és 8 további református lélekkel Pilismaróttól Nagymaroshoz kerül.

A század végén Maros polgári népessége 3524 fő, ebből 210 református, 3262 római katolikus, 7 evangélikus, 45 izraelita. Született 11 gyermek, tiszta ref. házasságkötés 2 pár, meghalt 6 fő, konfirmált 5. A 23 iskolaköteles közül valamennyi jár iskolába, míg a 6 ismétlő közül egy sem. Az eklézsia bevétele 1065 firt, kiadása 130 firt. 1899-ben Márianosztra még fiókegyházként szerepel, különös, hogy 1900-ban már csak szórvány az ekkor feltűnő Zebegénnyel együtt.

Az 1900-as évek elején az eklézsia lélekszáma 200-210 között mozog, majd 1910 körül 221 főre emelkedik. Az iskolások létszáma is növekedik: az 1906/07. tanévben 28 rendes iskolába járó és 5 ismétlő tankötelesről tudunk. 1910-ben 13 születést, 10 halálesetet, egy tiszta és egy vegyes házasságot anyakönyveztek, ugyanakkor ebben az évben konfirmandus nem volt.

1926-ban a település 5033 lakosából 232 a reformátusok száma, arányuk nem éri el az 5%-ot. Lelkipásztor Labancz László, a presbitérium létszáma 13 fő; gondnokok Kálmán János és Gubacsi András. Belmissziói bizottság működik.

Szórványok: Márianosztra, 96, Szob 54, Ipolydamásd 2, Letkés 8, Zebegény 14 lélek.

Még ebben az évben megtörtént a 2040 lakosú Szobon a fiókegyház megszervezése, így a szórványban 120 lélek került gondozásba.

Labancz László lelkipásztor

A 20. században több mint négy évtizedig szolgálta az Urat és a híveket, s majd 10 esztendeig igazgatta a palánki dioekézist Labancz László.

Abán (Fejér megye) született 1884. február 7-én. Atyja, Labancz László, református tanító előbb a budapesti református elemi iskolánál, majd kántortanító a Fejér megyei Mány és Aba községekben. Anyja, Vörös Etelka, Vörös Károly budapesti könyvkötőmester leánya. Az apa Nagykőrösről származott földműves családból, az anya családja rokonságban volt a Karsay és Székács családokkal, s Ihász Dániellel, Kossuth bujdosó társával. Labancz László az elemi iskolát Abán, középiskoláit Nagykőrösön végezte, s 1902-ben tett érettségi vizsgát. Teológiai tanulmányait Budapesten végezte, s ott szerzett lelkészi oklevelet 1906-ban mint exmittált segédlelkész Abán az 1904. év első felében. 1904. év őszétől kezdve Balatonendrédén 1906 őszéig, ettől kezdve Bácskossuthfalván volt helyettes lelkész 1909. április 30-ig. 1909. május 1-től október 25-ig Nógrádverőcén segédlelkész. Nagymarosi állását 1909. október 26-án foglalta el. Az egyházmegyében tanügyi elnöki, missziói előadói, pénztárnoki, tanácsbírói és főjegyzői tisztelet viselt, az egyházkerületben tanácsbíró, később esperes és a főiskolai igazgatótanács tagja. Gyülekezetével megértő szeretetben élt. Jórészt ennek köszönhető, hogy a jó Isten a pásztor és a nyáj békességes együttműködését áldásokkal jutalmazta meg: az 1934. évben új tornyot építettek, s a régi templomot átalakították, új berendezéssel látták

el, 1939. évben pedig 3 mázsás harangot szereztek be nagy részben a hívek áldozatos buzgóságából. Élénk missziói életet vezetett be gyülekezetébe, vasárnapi iskolai munkát és leánykört szervezett. Hosszú időn át tudósítója volt az összes egyházi lapoknak, néhány önálló tanulmánya is megjelent Az Élet Útjában és a Dunántúli Protestáns Lapban. 1910 óta tagja a községi képviselőtestületnek (a lakosság 95%-a római katolikus vallású sváb), 1911 óta vármegyei törvényhatósági bizottsági tag, elnöke a kormánypárt járási szervezetének, az ipolysági adófelszólamlási bizottságnak, a Nagymarosi Kaszinónak, igazgatója a Nagymaros és Vidéki Hitelszövetkezetnek.

1911. február 20-án nőül vette néhai Nagy Gedeon diósjenői esperes-lelkész és Nagy Hermin leányát: Ilonát. Gyermekük: László fiuk született 1912. október 9-én, Ilona leányuk született 1914. október 9-én. Az előbbi Öry Lajos dunabogdányi, az utóbbit Nagy István szokolyai lelkipásztor keresztelte. László Mefer-főtiszt, a háborúban mint hadapródörmmester orosz hadifogságba került. Ilona 1942. október 8-án férjhez ment Nagy Lajos rétsági lelkipásztorhoz. Eskető volt Baranyay Károly diósjenői lelkipásztor. (KRÁNITZ 2013 205-207.)

A drégelypalánki református egyházmegyének Nagymaroson 1929. évi július hó 16-ik napján tartott évi rendes közgyűlése elé terjesztett és tárgyalta belmissziói jelentésből:

Nagymaroson vallásos estély e télen igen kevés alkalommal volt tartható, mert a templomon kívül más helyiség nem állt rendelkezésre, már pedig a templom a rendkívüli hideg időjárás miatt nem volt alkalmas hosszabb műsorú estélyük rendezésére. Mégis tartottak: 2 vallásos délutánt bibliamagyarázattal és felolvasással.

A nagymarosi lelkészséghez beosztott szórványok Szob központtal intézményesen kezeltetnek; szórványokban az Örömhír terjesztetik.

Az 1929. évi egyházmegyei közgyűlés elé került, hogy a nagymarosi ref. egyház presbitériuma vallásszérelmi esetet jelent be, a tényállás í következő: A nagymarosi r. kath. plébános Lackhy Irén 21 éves ref. vallású hajadont betegágyán meggyóntatta, megáldoztatta, és nemsokára bekövetkezett halála után el is temette anélkül, hogy erre vonatkozólag az illetékes nagymarosi ref. lelkésztől engedélyt kért volna.

A drégelypalánki ref. egyházmegye 1936. évi július hó 2. napján Pilismaróton tartott rendes évi közgyűlésének jegyzőkönyvéből: a Nagymaroshoz tartozó szórványokban 14 tankötelest oktató lelkipásztor, 23 istentiszteletet tartott, 4 úrvacsorát osztott. Befolyt 508 P adó, 126 P adomány. Ez a szórvány rendben van, a híveket ismeri és felkeresi a lelkipásztor. Antal Zoltán sk. előadó.

A drégelypalánki ref. egyházmegye 1939. évi július hó 5-én Nagymaroson tartott évi rendes közgyűlésének jegyzőkönyvéből:

Nagy István esperes szokolyai lelkipásztor és dr. Fodor Vilmos egyházmegyei gondnok részvételével a templomban istentisztelet tartott reggel 9 órai kezdettel, mely alkalommal Kovács Sebestény József perőcsényi lelkipásztor végezte a szószéki szolgálatot, és szentelte fel a nagymarosi gyülekezetnek újonnan beszerzett 273 kgr.-os harangját. Ezt követőleg Labancz László nagymarosi lelkipásztor úrvacsorát osztott Nagy Lajos nagymarosi segédlelkész segédkezésével. Úrvacsorával 114-en éltek.

A közgyűlést a templomban de. 11 órakor dr. Fodor Vilmos egyházmegyei gondnok a Magyar Hiszekegy elmondása után a következő beszéddel nyitotta meg:

Nagytisztelű és Tekintetes Egyházmegyei Közgyűlés! Egy évvel ezelőtt, 1938. évi július hó 6-án Perőcsényben megtartott évi rendes egyházmegyei közgyűlésünkön nemzeti imánkat az isteni kegyelembe, szeretetbe és gondviselésbe helyezett avval a rendithetetlen hittel, de bátortalan reménykedéssel mondtuk el, amellyel az ember leghőbb reménykedésének beteljesedését várja. Tudtuk és éreztük, hogy a történelmi fordulatnak be kell következnie, de nem voltunk felkészülve

annak ily gyors, váratlan és vértelen beteljesülésére. Ma hálatelt lélekkel, hitünkben és bizodalunkban megerősödvé, de egyszersmind emberi gyarlóságunk érzetében az Úr színe előtt megalázkodva örömujjongással szívünkben mondhattuk el nemzeti imánkat, mert kegyelmes volt hozzánk az Úr; visszaadta a nemzet ezeréves testéből jogtalanul és erőszakkal elrablott területeink egy részét, visszaadta tőlünk elszakított nemzet- és hittestvéreink tekintélyes számát, meg engedte érni nekünk, akik 20 esztendővel ezelőtt és 20 éven keresztül végigszenvedtük Trianon kálváriáját, az újraegyesülés fenséges és boldogító pillanatát. Hálatelt szívvel borulunk le felséges színe előtt, s amidőn megköszönjük irgalmát, kegyelmét, szeretetét és jóságát, bensőséges szívvel könyörgünk hozzá, hogy váltsa valóra mielőbb egész teljességében hozzája küldött fohászunkat és adja vissza országunkat, nemzet- és hittestvéreinket a Kárpátoktól az Adriáig!

Meleg testvéri szeretettel öleljük magunkhoz hozzánk visszatért testvéreinket, és egyházainkat, azoknak vezetőit, tanítóit és nevelőit, akik hosszú és keserves 20 esztendőn keresztül nemzet- és hithűségben tartották meg és vezették vissza népünket a magyarországi református anyaszentegyház kebelébe.

Nagytiszteletű és Tekintetes Egyházmegyei Közgyűlés!

Emlékezetes marad mai közgyűlésünk nagymarosi egyházunk életében az idők örök folyamán, mert harangot is szenteltünk. Nagymarosi lelkész testvérünk és kyszámú híveinek hitbuzgósága, egyházszeretete és áldozatosága lehetővé tette azt, hogy semmi akadályt nem ismerve, és minden nehézséget leküzdve néhány évvel ezelőtt díszes templomot emelt, most pedig beszerezte a harangot, hogy fennen hirdethesse az úr dicsőségét és egyházunk erősbödését! *Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango* – hívja ez a harang az élőket az istenházába, kísérje el az Úrban elhunytakat utolsó útjokra, és oszlassa el a mindnyájunkat fenyegető veszedelmek sötéten tornyosuló fellegeit és villámait, hogy az egész emberiség lélekben megnyugodva és hitében megerősödvé egymásiránti szeretetben, megértésben és megbecsülésben szolgálhassa Isten országát és annak törvényeit.

A marosi lelkészt esperessé választják

A Drégelypalánki Református Egyházmegye Nagymaroson 1941. évi január hó 16-án tartott rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyvéből – Labancz László esperessé választása.

Az egyházmegyei gyűlést a nagymarosi templomban de. 10 órakor istentisztelet vezette be, melyen Antal Zoltán balassagyarmati lelkipásztor hirdette az igét. Az egyházmegyei gyűlésekkor szokásos úrvacsoraosztást Kövy Árpád losonci másodlelkész végezte Böszörményi László losonci h. lelkész segédkezésével.

Istentisztelet és Úrvacsoraosztás után dr. Fodor Vilmos egyházmegyei gondnok és Kovács Sebestény Józsefrangidós tanácsbíró elfoglalta az elnöki széket. Dr. Fodor Vilmos gondnok magas szárnyalású elnöki megnyitót mondott. Vázolta a gyűlés összehívásának körülményeit. Meghatott szavakkal emlékezett meg a nagy nemzeti örömről, Erdély északi részének visszatéréséről s ezzel kapcsolatban hódolattal említette országgyarapító Kormányzónk elvülhetetlen érdemeit. Meleg szeretettel emlékezett meg Nagy István szokolyai lelkipásztornak, a lemondott esperesnek 18 éves esperesi szolgálatáról. Nagy István 1941. január elsejével lemondott esperesi tisztségéről. A gyülekezetek a szavazás elrendelése után beadták szavazatukat, amelyekkel egyhangúlag Labancz László nagymarosi lelkipásztort, az egyházmegye eddigi főjegyzőjét választották meg esperessé. Szeretettel köszöntötte az egyházmegyét a választás egyöntetűségéért, majd szíves szavakkal üdvözölte a megválasztott esperest, valamint az új főjegyzőt és tanácsbírókat, s a gyűlést elnöktársa nevében is megnyitottnak jelentette ki.

Feolvasták az esperesválasztással kapcsolatban a szavazatbontással megbízott küldöttség ülésén készült jegyzőkönyvet:

Az 1940. évi július hó 17-én Nógrádverőcén megtartott egyházmegyei közgyűlés megállapította, hogy

Nagy István esperes lemondásával az egyházmegye esperesi széke megüresedett. A közgyűlés elrendelte a szavazást, amelynek alkalmas időben való kitűzésére az elnökséget felhatalmazta. Az elnökség 1940. december 4-én kelt rendeletével felhívta a gyülekezeteket, hogy az egyházmegye új esperesét válasszák meg. A gyülekezetek szavazati levelei 1940. december 15-ig beérkeztek. A szavazati leveleket dr. Fodor Vilmos egyházmegyei gondnok elnökle alatt dr. Makay Sándor és Cseh Péter alkotta bizottság 1940. december 17-én Nagymaroson tartott ülésében felbontotta, számba vette és megállapította, hogy az egyházmegye gyülekezetei 16 érvényes szavazattal egyhangúlag Labancz László nagymarosi lelkipásztort, az egyházmegye eddigi főjegyzőjét választották meg esperessé. Egy egyház két számértékű szavazatát figyelmen kívül kellett hagyni, mert a szavazati levélről hiányzott a lelkipásztor aláírása és az egyház bélyegzője. A szavazatbontó bizottság a szavazás eredményét a megválasztott esperessel nyomban közölte.

Egyházmegyei közgyűlés a szavazatbontó bizottság jelentését tudomásul veszi, és jogánál fogva Labancz László nagymarosi lelkipásztort a drégelypalánki egyházmegye törvényesen megválasztott esperesének jelenti ki, őt ezen állásában megerősíti.

Az egyházmegyei közgyűlés kifejezést ad örömeinek, amelyet a választás egyöntetű megnyilatkozása is igazol, amikor Labancz Lászlót esperesi tisztségébe beiktatja, kifejezést ad abbeli reménységének, hogy benne igen rendszerető, pontos, igazságos és melegszívű kormányost talál. Amikor tisztelettel és ragaszkodással köszönti új esperesét, kinyilvánítja azon határozott szándékát is, hogy esperesét minden egyházvédő, építő és erősítő munkájában szíve szerint és teljes erejével támogatni fogja. Isten áldását kéri az új esperes életére és munkájára.

Ezután egyházmegyei gondnok felkérésére Pályi Pál, Szabó Dezső és Viski Márton alkotó tagokból álló bizottság meghívta a közgyűlésbe Labancz Lászlót.

Labancz László esperes a közgyűlés színe előtt megjelenván, letette az esperesi esküt, melyét dr. Fodor Vilmos olvasott, majd megtartotta nagyszabású esperesi székfoglalóját, melynek főgondolatai a következők voltak:

Örvendezéssel látja, hogy választása egyhangú mivoltában Isten akarata is érvényre jutott. Ezért elsőbben alázattal és fiúi engedelmességgel borul le a mennyei atya előtt. Hálas köszönetet mond az egyházmegye lelkipásztorainak és presbýteriumainak a választásért. Nem tartja szükségesnek, hogy teológiai állásfoglalását bővebben kifejtse, de annyit mindenképpen el kell mondania, hogy a Biblia alapján áll, úgy amint a Heidelbergi Káté előadja. Hangsúlyozta az egységre való törekvést, a lelkipásztori munka és kötelességteljesítés fontosságát, az egyéni lelki élet szükségességét, a belmissziói munka elmélyítését. Különösen szépen és nagy melegséggel hívta fel a hívek figyelmét a hazaszeretet lángjának szítására. Egyházunk sorsa mindig összefüggött a haza sorsával, országunk emelkedése a mi dicsekedésünk, eleste a mi bánatunk is volt. Ne engedjük elhítni magunkat idegen, import eszméktől, de ragaszkodjunk ősi értékeinkhez, alkotmányunkhoz, tradícióinkhoz, zengzetes nyelvünkhöz. Legyünk egy akarattal a szeretet gyakorlásában is. Híveinkkel mindig nagy szeretet és tapintat kössön össze. Érezzék meg, hogy hozzánk minden bajukban bátran jöhetnek segítségért. Hangsúlyozta, hogy hivatalát a békesség jegyében foglalja el. Nem szeretné azonban ha bárki is félreértené békességkeresését, és azt gondolná, hogy ez annyit jelent, hogy ő mindent elnéző Dobzse László, vagy mindenkinek igazat adni akaró Fejbólintó János akar lenni. Kötelessége teljesítését mindenkitől megkívánja, mintahogyan maga is mindig első akar lenni a kötelesség teljesítésében. Így értelmezi a „primus inter pares” elvét. A lelkipásztorok végezzék el az ige szolgálatát nagy szerelettel, de nem kisebb szeretettel és ügybuzgósággal lássák el hivatali teendőiket, hiszen nem olyan nagy munka az, amit nekünk e téren el kell végeznünk. Ígéretet tett arra, hogy az egyházmegye bizalmát szigorú kötelességteljesítéssel, fegyelmezett szolgálatkészséggel és önfeláldozó hűséggel fogja viszonzni és meghálálni.

Nagymaros lakosságának vallásfelekezeti megoszlása – 1941

TELEPÜLÉS	lakosság	vallás szerinti megoszlása				
		katolikus	evang.	ref.	görög	zsidó
Nagymaros	4695	4424	29	217	---	25

Az egyházlátogatási jegyzőkönyvekből:

1941: református temető van, iskola nincs; református tankötelesek száma: 24; máshová járnak.

Fiókegyház: Márianosztra. Lélekszám: 20, a rabnőkön kívül. A fiókegyházat Bálint Ambrus feyházi lelkész gondozza. Szórvány: Zebegény.

1943: iskolakötelesek száma:42, máshová jár: 42.

Fiók: Márianosztra, Bálint András fehyintézeti lelkész gondozza; Zebegény, Szob, Helemba, Ipolydamásd, Leléd; lélekszám összesen: 287.

Nagymaros anyaegyház jelenti 1947-ben: Ipolydamásdon nincs református, Zebegényben 7 lélek van, tanköteles nem volt, látogatás sem volt. Szobon a lélekszám váltakozó, mégis kb. 30. Istentisztelet nem tartatott, család látogatás volt 10 alkalommal, hitoktatásról gondoskodás történt. Anyaegyház szórványpasztorációra 21Ft 60 f-t fordított. Márianosztra fiókegyházban a lelkigondozást Bálint Ambrus fehyintézeti lelkész látta el: havonta istentiszteletet tartva, és négy ízben úrvacsorát osztva. Családok száma: 16. Vallástanításról gondoskodás történt.

A '40-es évek végén a gyülekezet segédlelkésze:

Nagy Lajos Szőnyben született 1919. november 23-án. Középiskoláit a tatai piaristáknál és a komáromi bencés gimnáziumban végezte, s 1940-ben jó eredménnyel érettségi vizsgát tett. Másfél évi postai tisztviselői szolgálat után végezte el a teológiát Pápán, és 1948-ban lelkészi oklevelet nyert. Szolgált mint segédlelkész Nagymaroson és Szomódon, mint helyettes lelkész Szőnyben. 1952 november 22-én egyhangú meghívással a szőnyi gyülekezetbe került rendes lelkésznek. (KRÁNITZ 2012 293-294.)

Nagymaros prédikátorai

<i>Oroszi Máté</i>	1650	
<i>Oroszi István</i>	1669–(?)	(esperes 1669-1712)
<i>Oroszi János</i>	1712–1727 k.	(1737-ben a traktus jegyzője)
<i>Bökényi János</i>	1799–†1808	
<i>Bökényi Gábor adminisztrátor</i>	1808–1809	
<i>Kemény Lajos</i>	1809–1812	
<i>Tóth Pál</i>	1812–1814	
<i>Szalay József</i>	1814–†1844	(előtte Diósjenőn káplán)
<i>Rác Péter</i>	1844–1845	
<i>Farkasdi Károly</i>	1845 (8 hét!)	
<i>Czike Dániel</i>	1845–1846	
<i>Berta József</i>	1846–1850	

<i>Nagy Mihály</i>	1850–1853	
<i>Petróci Lajos</i>	1853–†1854	
<i>Kiss Ignác</i>	1853–1863	
<i>Garcsik Dávid</i>	1864–1879	
<i>Nagy Lajos</i>	1881–†1909	
<i>Labancz László</i>	1909–†1950	(esperes 1941–1950)
<i>Soós Géza Endre</i>	1951–1966	(nyugállomány)
<i>Kisérdi Dezső</i>	1967–1981	
<i>Nagy István</i>	1981–1992	
<i>Pásztor Antal</i>	1992–1996	
<i>Füstös Gábor</i>	1996–2001	
<i>Márkusné Láng Ilona</i>	2002-től	

Segéd- és helyettes lelkészek

<i>Dömsödi Mihály levita</i>	1753 e.
<i>Rácz Péter h. l.</i>	1844
<i>Kovács Sebestény József h. l.</i>	1909
<i>Szabó József</i>	1937
<i>Nagy Lajos</i>	1939–1942 (Rétság missziói egyh. lelkésze lett)
<i>Bognár Károly</i>	1941
<i>Kovács Gyula</i>	1942–1947
<i>Nagy Lajos</i>	'40-es évek vége (később szőnyi lelkész)
<i>Soós G. Endre h. l.</i>	1950–1951

A marosi református iskola

Az egyházmegye legkisebb lélekszámú anyaegyházának iskolájáról elég gyérek ismereteink. Fenntartását a gyülekezet szerény anyagi lehetőségei nagy mértékben meghatározták, s talán nem sikerült a legjobb tanerőket megnyerniük. Az iskolaépület felújításai, rendszeres karbantartása is gyakran meghaladta az eklézsia teherbíró képességét. A traktus részéről gyakran elmarasztalásban részesültek.

Az 1818. évi egyházmegyei közgyűlés Gál István marosi oskolamester áskálódásait tárgyalta. Végzése szerint, ha Gál István nem hagyja abba mesterkedéseit, hivatalából elbocsátják.

Személyével kapcsolatban elhangzott az a vád is, hogy a helyi egyháztanács vagy a prédikátor tudta nélkül eklézsiai fenyítéket alkalmazott: a templomban illetlenül viselkedő ifjakat, leányokat kalodába tétette és megverette. Rendeltetett, hogy tiszteletes esperes magához citálván presbiterek jelenlétében keményen dorgálja meg.

Az 1838. évi dunai árvíz által egyházi lakjaitól megfosztott marosi gyülekezet oskolatanító tartására képtelen. Mihelyt romjaiból felépítik épületeiket, rendes tanítóról gondoskodjanak.

Az árvíz okozta károk helyreállítása lassan haladt, és a tanító alkalmazásában is vonakodott az eklézsia. A marosi gyülekezet a paplakhoz az istállót még nem készítette el, oskolájából is csak a fal készült el.

Kötelességét mihamarabb teljesítse a gyülekezet, s az oskoa elkészülte után rendes tanítót alkalmazzon. 1843-ban a nagymarosi gyülekezet romjaiból kiépítkezett, elmúlt öszön esperesi engedelmet is nyert, oskolatanítót mégsem vitt. Végzés: fölsőbb parancsra, lélekpásztor, oskolatanító nélkül tanítani nemszabad, a marosi gyülekezet jövő év öszén tanítót vinni el ne mulasszon.

1845-ben a nagymarosi eklézsia tanítója Béltre jegyzői állásért folyamodik, tőlük elkötözni szándékozik, ezért kéri, hogy szigorú helyzetökben magokat rektori fizetés adására elégtelennek érzik, legyen szabad legközelebbi öszig halasztani a rektori hivatal betöltését; tekintve szegénységüket, kénytelenségből a közgyűlés meghallgatja kérésöket, de az előjárók azon legyenek, hogy következő ösztől rendes rektor legyen náluk, s a gyermekek iskolába járjanak.

Az első világháború éveiben tartott egyházmegyei közgyűlések tanügyi beszámolóí a református iskola csökkenő létszámával foglalkoznak. Végül az 1918-ban tartott gyűlés jegyzőkönyvében ez olvasható: *Az egyh. megyei közgyűlés a nagymarosi ref. elemi népiskola elnéptelenedését sajnálattal veszi tudomásul, egyben a nagymarosi állami el. iskolába való beolvasztását jóváhagyja azzal, hogy az iskola elnéptelenedése miatt az egyház vezetőit mulasztással avagy hanyagsággal illetni nem lehet.*

Rektorok

László János/István	1793–1795 (?)
Bökényi János preorans rektor	1799–1801
Bökényi Gábor prédikátor)	1801–1808 (adminisztrátor majd Verőcén)
Ócsai István	1811
Balog Mihály	1812–1814
Gál István	1815–1820 (1808 előtt 2 évig?)
Szobi András	1821–1822
Halász Károly	1830–1832
Nincs tanító	1833
Ördög András	1834–1836
Szobonya Gábor ideigl. és h. tan.	1838–1843
Tamaska Ábrahám	1844–1845
Mester József	1847–
Faragó József	1848
Molnár Péter	1850
Horváth István	1851
Csernák István ideigl.	1853, 1859
Deli János	1854
Györy Miklós ideigl.	1856
Lukács Gyula	1860
Dudás János	(?)1863–1867
Szentmiklóssy Adorján (ideigl.)	1868–1870
Gál Károly (ideigl.)	1871
Menkő János	1871–1894
Nincs tanító, üresedésben	1894–1898
Nagy Lajos lelkész	1898
Veres Lajos ideigl. tan.	1899

Antal Lajos	1901–1909
Patakfalvy Domokos	1909–1918 (1917/18 megszűnt a ref. isk.; †1943)

Források, forrásközlések, feldolgozások:

A Drégelypalánki Református Egyházmegye közgyűlésének jegyzőkönyvei 1815–1947, Pápa http://library.hungaricana.hu/hu/collection/reformatus_gyujtemeny_jkv_egyhazmegvek/

A Dunántúli Református Egyházkerület névtárai (1833-1928); digitalizálva:

<http://library.arcanum.hu/hu/collection/reformatus-jkv/>

Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Levéltára (Ráday Levéltár, RL), Budapest

- RL E/6 1. doboz Drégelypalánki Egyházmegye. Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1853–1880; Egyházlátogatási és közgyűlési jegyzőkönyvek 1876–1889; Egyházlátogatási jegyzőkönyvek 1885–1907; 1901–1944 /ténylegesen: 1941–1944/; 1945–1950.

Nagymarosi Ref. Egyházközség Presbitériumi jegyzőkönyvei 1914–1925; 1925–1967

Köblös József–Kránitz Zsolt (szerk.): A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai I. 1526–1760. A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések 10. Pápa, 2009. 759 p. + képek

DREL adattára lelkészek 1760–1848. (pdf)

DREL adattára tanítók 1760–1848. (pdf)

Kránitz Zsolt (szerk.): “A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi anyakönyvei 1823–1952. A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Jubileumi kötetek 1. Pápa, 2012. 380 p

Kránitz Zsolt (szerk.): “A késő idők emlékezetében éljenek...” A Dunántúli Református Egyházkerület lelkészi önéletrajzai (1943) A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések 13. Jubileumi kötetek 2. Pápa, 2013. 1216 p

Schematismus venerabilis cleri archidioecesis Strigoniensis 1941. Budapestini

Borovszky Samu (szerk.): Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Magyarország Vármegyéi és Városai. Budapest, /1906/ 490 p

Dercsényi Dezső (szerk.): Pest megye műemlékei I-II. Magyarország Műemléki Topográfiája. Budapest, 1958

Az Úr hajlékának tornya Nagymaroson

Az úrasztala és a szószék

A templombelső a karzatról

A gyülekezeti terem bejárata

Az eklézsia kisebbik harangja

A templomhajó és a torony az udvarról

Emléktábla

Labancz László lelkész-esperes síremléke Verőcén

Rozsdafarkú fészekalj (Hajósi János fotója)

PETROZSÉNYI NAGYPÁL

KÖZMONDÁSOK

A magyar nyelv értelmező kéziszótára szerint elvet, tapasztalati igazságot, (vélt) életbölcsséget kifejező, mondatértékű szólásmondások. Ezek egy része idővel természetesen módosult, más része elvesztette érvényességét, illetve kommentálásra szorul, íme, néhány példa az ismertebb „bölcsségek” közül:

Bátraké a szerencse.

És a mennyeknek országa. Béke poraikra.

A türelem rózsát terem.

Mondják meg gyorsan, hol, hogy én is ott teremjek.

Aki korán kel, aranyat lel.

Lehet. A magam részéről sajnós, noha idestova negyven éve kelek korán, kanyarón, nevetőgörcsön és hasonlókon kívül mégsem kaptam egyebet.

Amelyik kutya ugat, nem harap.

Attól függ. Ha nagykutyák ugatnak, én bizony kétszer is meggondolnám, hogy közbevakkantsak-e.

Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Szó sincs róla, sőt... Egyszer a szomszédomnak ástam vermet, és képzeljék, csinos summával fizetett. Azóta saját szőnyegemet se verem potyára. (Legfeljebb fogamhoz a garast, valahányszor megint fölverik az árat. Persze ezen is inkább a fogorvosok keresnek, akik alig győzik tömni a kilyukadt fogakat. Mi a fogorvost, a szakács a kacsát, a politikusok a fejünket etcetera, etcetera.)

Nem mind arany, ami fénylik.

Kivételesen igaz, hiszen csilloghat a szemünk, a hamis gyöngy vagy akár egy fényes gönc is. Aztán kiderül, hogy a szem szem, az üveg üveg és a gönc valamelyik kádár hacukája. Esetleg gyémánt, de míg ez kiderül, a gatyánkat is eladjuk.

Kaparj kurta, neked is lesz.

Más szóval: nesze semmi, fogd meg jól!

Kutyából nem lesz szalonna.

Mint lóból kolbász, ugyebár!

Vén kecske is megnyalja a sót.

Miután másra amúgy sem képes szegény.

Magasról nagyobb lehet esni.

Kivéve, ha felfelé esnek.

A kenyér mellé túró is kell.

Megy az magában is. Mint az autó benzin s a benzin forint nélkül. Leszámítva a politikát. Ha kiiktatjuk belőle a strucc jelzöt.

Hajósi János fotója

CSÁKY KÁROLY

Főhajtás — hálával

És beszédem
van
veled
Uram,
mert soha
nem voltam még
olyan közel hozzád,
mint mikor
mély altatásban tartottak
a mútő asztalán.

Igaz,
minden nap
megszólítottalak
azelőtt is
a magam módján,
de ez most
egy új állapot.

Érzem
az érzéstelenítés után:
ég és föld Teremtője
és Úrnak teremtménye
nem észlel már
távol-
Ságot.

Hálát
rebeg
hát
a gyarló
gyermeki lélek
a nyugalomért,
mely szétáradva
vett körül engem,
a reményért,
mely oldott
minden félelmet.

Adj most erőt
Istenem
az újjászületéshez
s a mértékletességhez;
add,
hogy legyek bölcsebb,
alázatosabb
és tisztább
a hitben.

(2016. 04. 04.)

Sodrásban

Nem tud-
ha-
tom,
e roppant teher
alatt
teremhet-e még
valami.

Azt tudom csak,
az élet
mindig élcesedhet
Teremtője által,
s olykor
új értelmet kapnak
a szavak:
a göröngyös utak,
a kettétört
hidak;
újjászületnek
szerelmek
és keservek,
eggyé válik
meg-
int a
kezdet
meg
a
vég.

2016. IV. 19.

ÁDÁM TAMÁS

Kihangosítják

Csilla Eszternek

Nyest suhan át a Moszkva téren,
figyeli az ölelkező szobrokat.
Csuklódon szitakötők ülnek,
boldogan isszák a naptejet.

Esőcseppek gereblyézik az
örizetlenül hagyott csikkeket.
Alattunk aszfaltszőnyeg lüktet.

Párás kamerák pásztáznak,
a látványtól izgalomba jönnek,
felveszik az őszt, kihangosítják
melltartód kapcsának pattanását.

Miközben nyakad ívébe feszülök,
kisiklik egy villamos. Csak a könnyed
megsemmisülésig maradunk.

A figyelőközpontok önkéntesei
elérzékenyülnek, zavarukban
matricákat ragasztanak a macskák
piros szemére.

Hajósi János fotója

NÉMETH PÉTER MIKOLA

MADÁCH, A LÍRIKUS

(Madách Rádiós beszélgetés Kerényi Ferenc színház- és irodalomtörténésszel
Szabó András előadóművésszel a drámaköltő születésének 175. évében.)

Németh Péter Mikola:

-Ebben az évben ünnepeltük Madách Imre (1823 – 1864) Rádióink névadója születésének 175. évfordulóját, többek között ezért is adja mai beszélgetésünk témáját Madách életművének egy kevésbé ismert korai fejezete, a drámaköltő lírája.

Madách Imrét halhatatlanságában “középiszkolás fokon” jobbra úgy ismeri a mai diákság, mint azt a költőt, aki megírta egyetlenegy, egyetemes, színpadra szánt művét Az ember Tragédiáját. A Mózes, A civilizátor, a Csák végnapjai, a Mária királynő, a Férfi és nő című műveiről és más írásairól már jóval kevesebbet hallani, tudni. A Lantvirágok című kötetén kívül megjelent verseiről már nem is beszélve. De mi lehet ennek az oka? Egyrészt talán az, hogy kevés olyan magyar szakos gimnáziumi tanár van, volt a közelmúltban, – emlékezzünk csak vissza kedves hallgatónk középiszkolás éveinkre – aki Madáchról, mint az ihletett lírikusról tartott volna, akár csak rendhagyó irodalomórákat is. Pedig jó lett volna tudatosítani a felnövekvő nemzedékekben, hogy több mint húsz esztendő s benső filozófiai készülődés, lírikusi építkezés, lázas költői munka, versírás és “versfarigcsálás” előzte meg az emberiség költemény megírását. A teremtő lélekben évtizedeken át készülődött annak lehetősége, hogy megszülethessen a halhatatlanság műve. Madách életének erről a kezdeti, nagyon lényeges korszakáról, a készülődés idejéről beszélgetünk mai műsorunk vendégeivel: Kerényi Ferenc színház- és irodalomtörténésszel, valamint Szabó András előadóművésszel, a Forrás kör tagjával.

Kedves Barátaim, ezúttal együttesen fogunk elgondolkozni arról, hogy Madách Imre miként vált költővé? Született költő volt-e, a szó klasszikusértelemben? Poéta doctusnak számított-e a saját korában? Vagy kár erről így gondolkodni? Egész egyszerűen hagyjuk meg őt drámáirónak, annak a halhatatlan drámaköltőnek, akit a közvélemény általánosságban egy műves alkotóként ismer?

Kerényi Ferenc:

-Én azt hiszem, hogy a 20. század végén szembe kell néznünk azzal a kérdéssel, ami régen, úriasszonyok lapjában karácsony táján körkérdésként hangzott el, hogyha ön asszonyom egy lakatlan szigetre vetődne, akkor mit vinne magával? Melyik könyvet és mi egyebet? Számunkra, az ezredfordulón, ez a kérdés úgy vetődik fel, hogy mi lesz, amit a harmadik évezredbe, a 21. századba szándékunk szerint magunkkal viszünk. Vannak olyan tárgyi emlékeink, amelyek igazoltan, pecsétetes papírral, dokumentálhatóan a világörökség részét képezik. De felvetődik az a kérdés, és ez a mi számunkra legalább annyira izgalmas, mint a nagy nemzetek számára, hogy egy kis nép irodalmából mi az, ami, ha nem is pecsétetes papírokkal, ám szellemi határátlépésre készülve, az európai közkinccsnek és a világirodalomnak a része lesz. Nos, ahogy Bartók Béla zenéje egyértelmű, hogy velünk jön a 21. századba, a régi magyar irodalomból két név merülhet fel így: az egyik Petőfi Sándoré, a másik Madách Imréné. Miután mindkét klasszikus életműve a művelt világ számára többnyire jó szintű fordítások segítségével elérhető, olvasható, így nyilvánvaló, hogy ők ketten a világirodalom részei maradnak.

Az, amit bevezetődben említettél, az azért is fontos kérdés, mert ebben már nekünk, magyaroknak is felelősségünk van. Vagyis, ha mi minden segítséget meg nem adunk a világnak a fordításokhoz, a más nyelveken való megjelenéshez, akkor nem várhatjuk el senkitől sem, hogy a klasszikusainkat valóban

megismerje. Tehát, ha nem nevelünk értő irodalmárokat az egyetemeken, nem bontjuk ki a művekben lévő esztétikai szépséget, eszmetartalmat, és nem a világirodalmi értékeinkkel kérünk belépőjegyet Európába, akkor nagyot most hibázunk. Ilyen értelemben ma valóban jóval nagyobb a tanárok, az irodalomtörténészek, sőt a művelt olvasók felelőssége is, mint sem gondolhatnánk.

-Hogy csak két klasszikusunknak volna biztos világirodalmi belépője Európába? Ahogy ezt hallja, kétségbeesik az ember és kétségbe esve rákérdez. Na de hát mi lesz: Janus Pannonius, Balassi, Vörösmarty, Arany János, Vajda, Komjáthy verseivel? És mi lesz a nagy Nyugatosok: Ady Endre, Babits, Kosztolányi, Tóth Árpád élete művével? Jókairól, Móriczról, Nagy Lajosról már nem is beszélve. És mi történik majd József Attila, Pilinszky János, Nagy László, Weöres Sándor, folytathatnám még a névfelsorolást, és mások verseivel. Velük valójában mi lesz?

-Értük meg kell harcolnia az utókornak. Itt a különbség az, hogy Petőfi és Madách már benne vannak a világirodalmi köztudatban, tehát az ő estükben minőségében más a feladatunk. Benne kell tudnunk tartani őket, mert ahogy az irodalom időszalagja nyúlik, érthetően egy-egy kisebb nemzet irodalmára, egy-egy korszakra, és egy-egy alkotóra kevesebb idő jut. Ezt jól láthatjuk az újabbnál-újabb iskolai tantervekben is. Ez ellen nincs mit tenni. Ez egy objektív tény. Ez egy szükségszerűség. Tehát őket bent kell tartani, de minden áron a világirodalmi közgondolkodásban. A többi magyar költőért meg hadakozni kell. Őket meg kell ismertetni a világgal, be kell vezetni a nevüket először is Európában. Le kell fordíttatni a műveiket. Madách művei már ott vannak, abban a folyamatban, nagy sorozatban, amiben az európai művelődéstörténet Dantét, Goethét, Madáchot, Lessinget, Byront, Milont, Victor Hugót és Ibsent besorolta. Ezt az emberiség történetében lényeges sorozatot a Peer Gynttel zárja. Tehát ő, mint magyar drámaköltő egyértelműen benne van ebben a fősodorban, a nagy emberiség történetek folyámban. Ő még véletlenül se Goethe-epigon, ahogy ma is hallani olykor. Hanem igen is ennek a világirodalmi folyamatnak a teljes jogú tagja. További felvetéseidre választ keresve, más kérdés az egy műves szerző fogalma. Hogy mit is jelent ez? Mi magyarok hajlamosak vagyunk, úgy ahogy a bevezetődben mondtad, abszolutizálni. Van egy Katona Józsefünk a Bánk Bán című drámájával, van egy Madách Imrénk Az ember tragédiájával, vannak egyverses költőink, akiktől már csak egy-két verset tudunk, vagy csak egy szállóigét, vagy egész egyszerűen csak egy verscímet. Ebbe valóban nem lehet belenyugodni. De ezennel a kérdésünk most az, hogy vajon Madách Imre minek tekintette önmagát? Ma már, azt hiszem, hogy itt az a pontos kifejezés, ha fellengzősen egy picit, vagy épp romantikusan, de Madáchot drámaköltőnek tekintjük. Tehát nem drámaírónak, a szó kiváló dramaturgja értelmében. Ilyen volt például Szigligeti Ede, aki halálpontosan tudta, hogy a színházi közönségnek mire van szüksége. Naprakészen szállította a darabjait. Ha műsorpolitikai ínség volt, akkor négy-öt nap alatt megírt egy játszható vígjátékot. Ebben az értelemben tehát nem drámaíró Madách, hanem drámaköltő. Mert jó tudatosítani, hogy *Az ember tragédiája* szellemi épületébe évtizedeken át hordta a szellemi muníciót, az építő anyagot, a téglákat. Nyakasan megküzdött a megfogalmazás nehézségeivel. És ebben a végső fázisban éppen az volt a szerencséje, hogy Arany János állt mellette. De ez a hosszan tartó elszánt küzdelem azt is jelentette, hogy az egész madáchi életmű bele épült a Tragédiába. A lírájából pedig ezt életművet, *Az ember tragédiájához vezető utat* ki tudjuk kövezni, ki tudjuk rakni, ami a világhírnév felé vezetett. Az idei Madách szavalóverseny kiváló alkalmat adott arra, hogy ne csak a Tragédiát, s annak verses segédanyagait, szellemi jegyzeteit tekintsük át alaposabban, hanem, hogy a drámaköltő lírájában is elmélyedjünk. Úgy, miként a kor nagy magyar gondolkodóinak problémáiban. Madách Imre a költő gondjaiban, olyan értelemben, hogy ő nem volt alanyi költő a szónak abban az értelmében, miként Csokonai Vitéz Mihály, vagy épp Petőfi Sándor, akiknek természetes anyanyelvük volt a vers. Petőfi a legmostohább körülmények között, hóziatarban gyalogolva képes volt fejben verset írni, utána hosszú gyaloglás után megérkezett valahová, egy melegebb helyiségbe, és máris le tudta írni a kész verset javítás nélkül. De hát Madách nem ezek közé a költők közé tartozott. Ő valóban tudós költő volt. Pontos volt a kifejezése, az arányérzéke, az árnyaltsága. Iszonyú mennyiségű az az érzelmi- és ismeretanyag, amit a verseiben lavinaként görgetett, mindenféle megfogalmazási nehézségeivel együtt. Persze ez nem jelenti azt, hogy nincsenek Madáchnak olyan opusai, amelyek jegyzet nélkül is élvezhetőek. Most

javaslom, hogy máris tegyünk egy próbát, mert ha már a két magyar világirodalmi nagyságról beszéltünk eddig, akkor figyeljünk oda arra, hogy Madách a másik idei ünnepeltünkről, Petőfiről, röviddel Fehéregyháza után, milyen halálpontos, világirodalmi szempontból is helytálló jellemzést ad.

-Jó, akkor hallgassuk meg Madách Imre Petőfi sírján című versét Szabó András előadásában.

Nem mondja kisdéd síri jel:
E zugban porlik tested el.
És jól van az, mert így a sír,
Amelyen egy hon népe sír
S körülragyogja szellemed,
Egész e honnak keble lett.

*

Te a szabadságot megüdvözölted
Még bölcsejében, az viszont neked
Utolsó búcsuzásaként megírta
Ágyúdörgésekkel - sírversedet.

-Igen, igen. És ugyanakkor még napjainkban is kétségek vannak afelől, hogy hol és mikor is halt meg Petőfi. A segesvári csatában Fehéregyházánál, vagy épp a szibériai Barguzinban? Ki tudná megmondani? De azt hiszem, ez csak a tények szintjén fontos, a lényeg az az, hogy a legenda tovább él, Petőfi versei valóságosan is tovább írják önmagukat a lelkekben, történelemben. Ez a leglényegesebb igazság.

Visszatérve eredeti gondolatfonalunkhoz, Madách lírájához, akkor tehát mennyire volt borúlátó a drámaköltő saját és nemzete sorsa tekintetében? Mennyire hitt, mondjuk a világ, a mi világunk megváltoztathatóságában, humanizálhatóságában? Ha néhány versére gondolok, mondjuk épp A halál költészetére, vagy az Önmegtágadás, az Ősszel, a Hová lett most a rút idő címűre, az Egy örült naplójából kiemelt részletekre, a Hit és tudásra, , az Aradi sírra, a Síri dalra például, akkor meg kell vallani, hogy bizony meglehetősen borúlátó költői lélek vallomásairól van itt szó. Vajon Nógrádból, Alsó-Sztrégováról és Csesztvéről, az Isten háta mögötti palóc valóságból nézvést, az akkori kor embere 1848/49-et követően, egy vesztés forradalom és szabadságharc után, börtönviselten, elváltan hogyan is láttathatta volna másként a világot, mint ahogy saját sorsa szerint megtapasztalta. Az élettörténetből is nyilvánvalóan adódik a kérdés, hogy Madách Imre lelki alkata szerint volt pesszimista ember, vagy egész egyszerűen a kor szelleme volt elve dekadens?

-Én azt hiszem, hogy a romantika korának költői általában Európában is, már sokszor és sok mindenben csalódtak. Csalódtak egyszer a felvilágosodás naiv nevelésméleteiben. A jó mellett érvelve tehát abban, hogy az emberek racionálisan észérvekkel meggyőzhetőek. A következő generációt jóra tanítva, már magától éretetődően az ésszerűt, a jót és hasznosat fogja művelni. Később kiderült, hogy a francia forradalom eszméiből mi lett, kiderült többek között az is, hogy a szabadelvűség, a klasszikus liberalizmus a '48-as forradalmakba torkollott. Kiderült, hogy az 1848/49-es európai forradalmak a Petőfi által megénekelt világszabadságot nem hozhatják meg. És akkor mindehhez hozzá adódik még a magyar probléma, a szabadságharcot túlélők felelőssége. Én inkább úgy fogalmaznék, hogy Madách egyszerre Ádám és egyszerre Lucifer. És nem véletlen, hogy a 20. században éppen az egyik legnagyobb drámaköltőnk Örkény István volt az, aki, ezt a szintetikus látásmódot saját maga számára is írói mintának tekintette madáchi életműből. Madách egyszerre Ádám a naiv, a lelkesedő, a nyitott ember, a minden újért rajongó lélek. És, ezáltal a szabadságra vágyó, kitárulkozó szereplő, aki óriási támadási felületeket hagy magán, iszonyúan sebezhetővé válik. S ugyanakkor a másik, a már többször csalódott cinikusabb, a hideg ésszel és az érzelmet magától elhárítani igyekvő luciféri magatartást is képviseli. Tehát Madách világlátásában ez a kettősség tagadhatatlanul létezik. Ez nyilvánvaló, hogy alkati sajátság is, de nem lehet azt mondani, hogy egyértelműen pesszimista,

mert benne van az újrakezdés akarata és lehetősége is. Az 1849 utáni emberi-költői magatartás bár azt lehetne mondani, hogy utolsó ilyen lehetőség volt a magyarság történetében, mi már tudjuk, hogy erre az újrakezdési képességre, erre nagyon is szükségünk volt és van. Ebből a szempontból Madách generációja, azért is értékes korosztály, mert az ő értelmiségi magatartásukban, így a drámaköltőiben is benne van a történetek elemzésének az igénye, az erővonalak meghosszabbításának az akarata a jövőre nézve. Ezek *Az ember tragédiájában* a Madách korához viszonyított jövőbeli képek, ezek nekünk mára már a jelen színei, és benne van az önkritika képessége is. Tehát mi magyarok mindig hajlamosak voltunk arra, hogy a vereségekért, a bukásainkért bűnbakot keressünk és találjunk is. „Ideális” bűnbak a világsi fejezetével okán például Görgei Artúr. Az egész Görgey-kérdés, ma újra felhorgadt megint.

-Talán épp most tisztul Kosáry Domokos és Katona Tamás történész kutatásainak, munkáinak köszönhetően.

-Most végre letisztulóban van. De az egyéni sorsokban is tovább élt és él ez a bűnbakképző effektus. Petőfi sorsáért hagyományosan Szendrey Júliát és Egressy Gábort „illet” felelőssé tenni, hogy ők küldték szinte az erdélyi halálba. És még hivatkozhatnák másokra is. De ez a fajta önszemlélődő, önkritikus, öntépelődő és önmarcangoló hazaszeretet, emberi magatartás, ez ott van Madách lelke mélyén, és ott van valóban Arany Jánoséban is. Nagyon is jellemző, hogy a pesszimista kortársak egy része is már elve túl borúlátónak tartotta Madáchot költeményei olvastán. Arany Jánost pedig gondosan lebeszéltek, hogy ilyen műveket írjon. Ott van példának okáért *A nagyidai cigányok*, Arany szabadságharc után rögtön írott költői reflexiója, amire Toldy Ferenc, az akkori irodalomtörténet-írás pápája, azt mondta, hogy Arany inkább magyar Odüsszeusz legyen, és magyar Odüsszeiákat írjon, mintsem ilyen pesszimista műveket. Tehát nálunk a nemzeti önismeretben az önkritikus alapállás az egy meglehetősen gyenge vékony vonalat képez, de ha a legnagyobbjainkat megnézzük, akkor az önmarcangoló, önkritikus szemlélet folytatódik a 20. században Adyval és másokkal. Akkor éppen ez az, ami újszerű, modern. Véleményem szerint a 21. századot jellemzően, ez a modern értelmiségi magatartás tovább él majd. Most javaslom, hogy hallgassunk meg ismét egy verset, a *Költő és szabadság* címűt, ami az eddig elmondott 1849 utáni, bizonyos értelemben általánosítható, bukás utáni hangulatnak a szintetikus látásmódját tartalmazza. Persze a történelmi körülmények változnak, de itt kapunk választ arra a kérdésre, hogy a küzdésszeme, amit Madách *Az ember tragédiájában* az ember alapvető kritériumának nevez, tehát a küzdést magát. Az újra kezdés, az újra indulás, a felkelés, a küszködés képességének megtartása az embernek nagyon fontos lételeme.

- Szabó András, akkor légy szíves...

Költő és szabadság

Nap a szabadság, nincs nélküle élet
 És nincs öröm, hová nem néz be,
 Arany zománcot von a pórgunyhóra,
 Meg a magas kastélyfedélre.
 És hold a költő, mely, ha az éj eljő,
 Még egy sugárt hoz el magával,
 Zálog gyanánt, hogy a nap még nem halt meg,
 Hogy eljő még a véres hajnal.

-Ez a reformkori hevülettel megírt vers a szabadságról, amiről annyiféleképpen gondolunk ma is, mert relatív volt és maradt a szabadság, a mi 20. századi szabadságunk is, amiről Utassy József például azt írta: a Szabadság az emberiség abszolút nulla foka. Erről valószínű, hogy a költők eldiskurálnak még egy jó ideig a „Jöjj el szabadság, te szülj nekem rendet” József Attila-i óhajával. Én azonban találtam Madáchnál olyan verseket, amelyekből már-már Baudelaire-i hangokat vélek kihallani. Hogyan is írta Ady: “Jönni szokott időnként egy piktör, ki újat lát. Megfesti. Megtanítja önöket új színekre. És evvel megtanította önöket látni. Baudelaire hangulatait Baudelaire előtt biztosan, határozottan nem

éreztek az emberek. De jött ő. Megérezte ő. Verseiben beszámolt róluk, s megtanított minket új hangulatokra”. Ezek a mondatok Madách verseire is igazak. A Hit és tudás című opusának most csak egyetlen egy versszakát idézve:

-”Elporlad a természet románca / Rothadt bűz váltá fel a szerelmet, / Csak halált lelék a rózsaaikon, / S a virágszál csak halált lehellett. “ - a rothadás és romlás dekadens előérzetének leírásában, itt olvasható az a Baudelaire-i sor, ami némi megszorítással a Romlás virágai kötet életérzésére vonatkozatható. De itt van egy másik részlet A szív és ész című versének egyetlen sora: “Az ember sorsa, hogy romlás legyen csak ... “ Tehát igenis Madách Imre megelőlegez valamit már eleve a 20. századi életérzéseinkből. Nyilvánvaló, ahogyan már mondtad is, ő ott lesz a 21. század világirodalmában is. De hát ettől ő még továbbra is ama dekadens áramlatok képviselője marad, amit nevezhetünk mi akár magyar, vagy épp európai fátumnak is. Ám ez nem változtat a lényegen, azon az örökös luciferi kérdésen, hogy „Aztán mi végre az egész teremtés?”.

-Itt tulajdonképpen egy nagyon alapvető történetfilozófiai kérdés rejlik a háttérben, és ennek a kétféle megközelítésnek, már a reformkorban is megvolt a nyoma, a belső harca. És nem véletlen, hogy a legnagyobb magyar művekben, s a legnagyobb magyar drámai költeményekben, európai emberiség költeményekben van ennek nyoma. Az egyik az a lehetőség, hogy az emberiség nem halad előre, csak körben jár. Ezek a korszakoknak a híres körforgás elméletei, amelyek már a reneszánsz óta kísértik az emberiséget, de a francia történetíró iskola a

19. században újra felfedezi őket. Hadd utaljak itt egy szintén klasszikus, és romantikus fejezetre, Vörösmarty Csongor és Tündéjében az Éj monológjára, amelyik ugyanezt a körforgást tükrözi. Megkérjük Szabó Andrást, hogy olvassa fel a színműből jól ismert részletet.

Szabó András:

Éj monológja

Sötét és semmi voltak: én valék,
Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj,
És a világot szültem gyermekül.
Mindenható sugárral a világ
Fölkelt ölemből; megrázkódtatá
A semmiségnek pusztaságait,
S ezer fejekkel a nagy szörnyeteg,
A Mind, előállt. Hold és csillagok,
A menny csodái lőnek bujdosók
Kimérhetetlen léghatárokon.
Megszűnt a régi alvó nyugalom:
A test megindult, tett az új erő,
S tettekkkel és mozgással gazdagon
Megnépesült a puszta tér s idő,
Föld és a tenger küzdve osztozának
Az eltolt légnek ősi birtokán;
Megszünteté a tenger habjait,
S melyet haraggal ostromolt imént,
Most felmosolyga mélyiből az ég;
S mint egy menyasszony, szépen és vidáman
Virágruhába öltözött a föld.
A por mozogni kezdett és az állat,
S királyi fejjel a lelkes porond,
Az ember lőn, és folytatá fáját,
A jámbort, csalfát, gyilkost és dicsőt. -
Sötét és semmi vannak: én vagyok,

A fény elől bujdokló gyászos Éj. -
 A féreg, a pillanat búboréka,
 Elvész; idő sincs mérve lételének.
 Madárt a szárny, a körmök állatot
 Nem váltanak meg, kérges büszke fát
 Letesznek századoknak súlyai.
 Az ember feljő, lelke fényfolyam,
 A nagy mindenség benne túkrözik.
 Megmondhatatlan kéjjel föltekint,
 Merőn megbámúl földet és eget;
 De ifjúsága gyorsan elmulik,
 Erőtlen aggott egy-két nyár után,
 S már nincs, mint nem volt, mint a légy fia.
 Kiirthatatlan vággyal, amíg él,
 Túr és tűnődik, tudni, tenni tör;
 Halandó kézzel halhatatlanul
 Vél munkálkodni, és mikor kidőlt is,
 Még a hiúság műve van porán,
 Még kőhegyek ragyognak sírjain,
 Ezer jelekkel tarkán s fényesen
 Az ész az erőnek rakván oszlopot.
 De hol lesz a kő, jel, s az oszlopok,
 Ha nem lesz föld, s a tenger eltűnik.
 Fáradtan ösvényikből a napok
 Egymásba hullva, összeomlanak;
 A Mind enyész, és végső romjain
 A szép világ borongva hamvad el;
 És hol kezdve volt, ott vége lesz:
 Sötét és semmi lesznek: én leszek,
 Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj.

Kerényi Ferenc:

-Mind ehhez a világerzéshez kapcsolódott egy másik gondolkodást formáló lényegi elem, ez volt a haladásnak, az előrelépésnek, a világszellem fejlődésének az a hegelianus tana, amit a Madách-Petőfi nemzedék magának vallott, ami '48-nak az egyik legszilárdabb eszmei alapja volt. Na már most, ennek szinte természetes velejárója volt, hogy egy olyan sokk után, ami 1848/49 után bekövetkezett az elbizonytalanította a felnövekvő nemzedékeket. Gondoljuk el, hogy a szabadságharc, a világszabadság bukása mekkora sokk volt. Olyan volt ez, mint apáink, nagyapáink nemzedékének Trianon. A vesztes második világháború az apák nemzedékének olyan volt, mint '56 a mai középkorúak generációjának. Egy ilyen sokkhatás után mindent újra mérlegre kell tenni. És így felerősödik az a kétség is, hogy egész egyszerűen nincs tovább. Na már most ezzel összefüggésben, itt egy nagyon érdekes dolog történik. A magyar költészetnek talán legértékesebb vonulatáról beszélgetünk most. És akkor még nem is említettük Kölcsey Ferenc Vanitátum Vanitas, minden hiába való gondolatfolyamát. Az tud nagyon kétségbeesni, aki valamire feltette az életét. Mert, aki nem tette le valami mellett meggyőződéssel a voksát, nem döntött valami mellett határozottan, az nem tud igazán kétségbeesni. Á, ez se sikerült, bosszankodik, rálegyint, aztán megy tovább, és próbál valami mást. Ám az aki lelkiismerete szerint, határozottan feltette az életét valamire, és a magyar irodalomnak ez az értékes vonulata valóban elkötelezte magát a világszabadság mellett. Mindegy hogy mikor: a 19. avagy a 20. században, az a valaki tud igazán keserű és csalódott lenni. És mivel költő, tehát önkifejező ember, művész, ezt meg is fogalmazza. Az a csodálatos ezekben az életművekben, hogy így is,

meg úgy is olvashatóak. Tehát képesek vagyunk jövőbeli biztatást kiolvasni belőlük. De mondjuk borús hangulatunkban a saját legrosszabb előérzeteinket is megtaláljuk bennük. Ezért beszéltem az előbb színtetikus látásmódról. És ez valóban csak a legnagyobbak a sajátja.

-Igen. Valójában így lehet, hogy minden lelki alapállás és olvasat kérdése.

-Ezért fontos az, amiről a bevezetőben beszéltünk. Hogy ne tudjuk le egyszerűsíteni mindenkorra klasszikusainkat középiskolai kötelező olvasmányokként, hanem, igen is, amikor ilyen vagy amolyan hangulatban vagyunk, akkor vegyük a fáradságot, menjünk oda a könyvespolchoz, s vegyük le műveiket, s akkor mindennapjaink hangulataira hagyatkozva olvassuk őket újra, mert akkor ők nem válnak elfelejtett, halott szerzőkké, és akkor talán időről-időre segítenek is nekünk. Nagyon gyakran kapom azt a kérdést a Madách művek előadása kapcsán, vagy épp Madáchról beszélgetve, hogy hogyan lehetséges az, hogy a drámaköltő a jövőt ennyire világosan előre látta. Ez ugyebár, a *semminek* a kiváltsága. Nem, szó sincs erről. Hanem arról van szó, hogy meg lehet hosszabbítani bizonyos erővonalakat az emberiség fejlődésében. Madách ezeket hosszabbította meg a jövőbe nézve, és ezek metszéspontjában helyezte el a falanszter emberét, az úrjelenet emberét és az eszkimó szín emberét. És mivel jól helyezte el őket, ezért aktuális napjainkban ma is. Ezért Madách jövő képéből a mi jelenünk kiolvasható, már csak azért is, mert ugyanezekkel a gondokkal szembesülünk. Ha lefordítom a Tragédia nyelvezetét a mai nyelvezetre, akkor azt látni: a röghöz, a földhöz kötöttség, az emberiség és a föld erőforrásainak kimerülése a napi gondjaink közé tartoznak, továbbá a technikai társadalom egyenlősítő vonásai, az üretika kérdése ma egyre erősebb. Mai nyelven szólva, ezek a megoldatlan gondjaink most váltak csak igazán problémává. Madách ezeket előre jelezte, megoldani viszont nekünk kell. Ebben segítenek a klasszikusaink, így Madách is.

-És van itt még a számtalan problémahalmazban több, de egy valóságosan is egy lényegi kérdés mindenképp, az a kozmikus álmaink közül való, s így szól: vajon létezik-e rajtunk kívül is civilizáció a világmindenségben? Békétlenségünkben olyan békés társadalomról álmodunk, melynek tagjaival érdemes volna minél előbb, vagy utóbb működő kapcsolatot teremtenünk, mert az talán úgy hatna ránk, mint annak idején Einstein relativitás elmélete, némiképp megváltoztatná a gondolkodásunkat, a világlképünket, trendezné az egymáshoz való emberi viszonyainkat, az egész földi létünket.

-Így van. Ám itt hajlamosak vagyunk a bezárkózásra, tehát hogy hagyományosan kis népnek, vesztés népnek nyilvánítjuk magunkat, ezzel mintegy ki is rekesztjük magunkat, de másokat is kirekesztünk a kozmikus egészből. Hadd mondjak el ezzel kapcsolatban egy nagyon érdekes felvetést arra vonatkozóan, hogy itt nekünk mégis milyen kultúrkörökben kellene gondolkodni. A legszélesebb kultúrkör az univerzum, amit az előbb említettél. Néhány évvel ezelőtt történt, hogy a Tragédia összefüggésében, az eszkimó szín témájában a Színművészeti Akadémia, ahol tanítok, szervezett egy nemzetközi színművészeti diáktalálkozót, s ott mindegyik csapat megrendezte – mutatott be persze saját darabokat is – az eszkimó színt. Fölöttébb érdekesre sikerült az amerikaiak bemutatója. Ezek a fiatalok nem Európából elszármazottak voltak már, hanem született amerikaiak. Ezek azt mondták, kérem szépen az eszkimó nem ilyen. Mi ismerünk, un. „nyershús-evő”, jupik és inuit nyelvjárású eszkimókat, de azok nem ilyenek. És különben is, miért épp az eszkimó? Ez kérem megkülönböztetés, diszkrimináció. Akkor elmondtuk az Amerikából érkező színművész hallgatóknak, hogy Voltaire óta az őneszkimó a francia és az európai kultúrában az amorfot, az alaktalant jelenti, már legalább kétszáz éve. De Madáchot, ebben akkor sem értették. A másik kérdésük az volt, hogy miért mondjuk azt, hogy *Az ember tragédiájában* csúcspont, s az újabb kori európai történelemben a tetőpont a francia forradalom. Miért pont az? Ők ezt nem így látják. Tehát, akkor döbrentünk rá, éppen Madách ürügyén, hogy mennyire bezárkózott a mi kultúránk szemlélete. Nagyon sok ilyen találkozásra van szükségünk, nagyon sokra, hogy képesek legyünk nagyobb kultúrkörökben gondolkodni, el tudjuk fogadni, be tudjuk fogadni azokat, mert így jutunk el valóban a kozmikus kérdésekig. És, ez lehet a 20. századi művelt ember kiváltsága. Nem kell most már ideológiákra, útmutatókra, segédeszközökre hagyatkoznunk. Ez a korszak hál' istennek lezárult, és emiatt nagyobb lesz az egyén, az értelmiségi, a humanista ember felelőssége is, azt hiszem.

-Nyilvánvalóan, ahogyan Bartók Béla is eljuthatott még életében, mint zeneteremtő lélek a kozmikus egészbe, beszélgetésünk elején említettük is, hogy ő egész biztosan átjut majd a 20. századi „rubiconon”, miként reményeink szerint Madách Imre is az emberiségtörténet dámaköltői között foglal majd végérvényesen helyet a harmadik évezredben. Most zárásként hallgassunk bele Bartók öt tételes művének a Concerto címűnek egyik részletébe, és zenei aláfestésként hallgatva, idézzük fel Szabó András tolmácsolásában epilógusként Madách

utolsó verseinek egyikét, címe:

Útravaló verseimmel
Sokat, sokat értem már életemben,
Tömerdek bút küldött reám az ég,
De hála Isten! a sors éjjelében
Ragyogó csillagom is volt elég.
Érinte elválás, halálnak árnya,
Majd újra édes emlék ringatott,
S feláldozó rokon szívet talála
Kietlenben a bús elhagyott.
Hittem, kétkedtem, vágytam és lemondtam,
Mosolygtam, sírtam, múlton és jövőn,
Tündérek játsztak vélem napsugárban,
Kísértetekkel jártam sírmezőn.

-Örök igazság volt és maradt, sorsunkat utólag egyikén se változtathatjuk meg.

KOVÁCS T. ISTVÁN

Régi május

Úgy emlékszem, hogy a háború utáni első május elsején tiszta kék volt az égbolt. Még báránnyelők sem lengedeztek a falunk felett. Ott, ahol nemrég még fenyegető zúgással repülőrajok húztak célpontjaik felé, most kitárt szárnyú golya párok köröztek. Zászlók is lengedeztek a házak homlokzatán. Piros-fehérezöldek, meg pirosak is. Mindenki örült, hogy rend és békesség van végre, nem kell félni az esti lefékvészkor sem, hogy vajon mi lehet még velünk, másnap reggelig.

Így kezdte a gyerekkori emlékezéseit Nagy Jóska, öreg barátom, amit szó nélkül hallgattam végig, arra gondolva; Olyan ez az elbeszélés, mintha az egész akár velem történt volna.

-Diszítsuk fel a házakat, ha lehet piros zászlóval is- mondták az ünnepséget szervezők, mert piros a munkásmozgalom zászlaja. Most pedig a munka napját ünnepeljük. Ha piros, hát legyen piros- gondolta nagyapám is. Ki is dugta a padlás homlokzati szellőző nyílásán rövid lécre kötve a nagymama fiatalkori piros kendőjét. Igaz, hogy az kicsit pöttyös is volt, de mégis megtette. Lássák, hogy eleget teszünk a felhívásnak. Elvégre presbiter is ő az egyháznál, meg ott volt annak idején a vésztői földmunkás kongresszuson is. Ezt a vésztői dolgot abban az időben ugyan nem vették tőle jó néven a községháza emberei. Most meg lám, még hívogatják is az embereket az első, nagy megmozdulásra. Hát, nagyot fordult a világ- mondogatták örömmel a szomszédok is.

Azt is mondták a szervezők, hogy úgy délelőtt tíz óra tájban menjünk fel a Nagy utcára, mert olyat láthatunk, amelyet még soha nem láthattunk ebben a községben.

-Gyere kisfiam- elviszlek magammal téged is- mondta nagymama és kézen fogva indult velem a falu központjába. Odafele a Hősök ligete mellett vezetett el az utunk, ahol nekünk kisiskolásoknak mindig levett fejfödővel kellett elhaladnunk. A liget közepén állt az első világháborúban elesett helybeliek emlékműve, egy magas műkö oszlop, amelyre az áldozatok neveit írták fel, nagy, fekete betűkkel. Bizony, elég hosszú volt az a lista is, amelyet nemsokára újjal hosszabbítottak meg a második esztelen világégésben elhaltak neveivel.

Az előző év március tizenötödikén is, mint minden évben, itt rendezték meg az 1848-49-es szabadságharc emlékünnepeit. Akkor is az iskola igazgatója mondta az ünnepi beszédet. Heves kirohanást intézve a keleti barbarizmus ellen, amely az előző évszázadban a Habsburg császárságot, segítette ellenünk győzelemre, s lám, megint ellenük kell megvédenünk ezeréves szép hazánkat. Nade csalóka a szovjet előretörés, mert itt van velünk a német birodalom hős hadserege és visszaveri majd ezt a vörös keleti hordát.

A nagy sikerű szónoklatot aztán a leventék nemzeti színűvé díszített kerekű biciklis felvonulása követte, zajos tetszést aratva a jelenlévő nézősereg körében. A sikerhez hozzá járult a helybeli rezesbanda muzsikája is, azokkal a mulhatatlan indulókkal, melyeket máig is játszanak minden nagyobb ünnepélyen.

Szigorú ember volt a mi igazgató bácsink. Amelyik gyerekkel már nem bírt a tanító néni, azt hozzá küldte le a földszinti irodájába megfegyelmezés végett. Félelmetes hely volt az az iroda. Pisszegés nélkül, szinte csak lábujjhegyen haladtunk el az ajtaja előtt, ha nem volt ott más dolgunk. A dirinek vastag nádpálcája volt, azzal mérte ki a fájdalmasan sújtó fenekeseket, de a még súlyosabb vétkekért körmösöket osztogatott egy vékony mogyorófa vesszővel. A büntetést aztán meg kellett köszönni az igazgató úrnak, akinek szokása volt még, a helybeli úri kaszinóban kártyázgatni a jegyző és más községi előkelőségek társaságában. Ezen közelmúlt ismeretében sokan is csodálkozó hümmögéssel vették tudomásul, hogy a most meg a Nemzeti Parasztpárt helybeli vezérkarában nyüzsög az öszülő igazgató. Hát, mit keres az ott? Hát mit? Azt, hogy a szónoki tehetségével most ott szolgáljon, dicsérve a új rendet, meg a szabadságot hozó hős szovjet katonákat, akik ideiglenes sírja fölött is mondott már gyászbeszédet.

Most, hogy ott haladtunk el a liget mellett, nagymamával, éppen megkondult a nagytemplom harangja, istentiszteletre hívogatva a népeket. Ám nagymama szerint aligha lézeng ott bent majd a padokban néhány öreg ember, mert makacs ám a kálvinista népség. A tiszteletes úr ugyanis a háború idején arra a hírre, hogy már Battonyánál járnak az oroszok, hintót fogadott, felpakolva rá a legszükségesebb holmikat és a családjával együtt, elmenekült nyugatra. Ám a hívek felfogása szerint a pásztor nem hagyhatja ott, a nyáját. Ezért, mikor aztán a rend helyreálltakor visszatért, a többség azt mondta, hogy nekik az ilyen pap ne prédikáljon. A presbiterek is azt tanácsolták neki, hogy ritkábban menjen fel a katedrára, küldje oda inkább a segédlelkész urat.

Én abban az évben még csak a református elemi népiskola harmadik osztályát készültem befejezni, de azért jobban emlékszem azokra az időkre, mint most arra, hogy már négy árufélét megvásároltam, de arra nem emlékszem, mi is volt az ötödik megvásárolni való, amiért a boltba küldött a feleségem.

Sokszor a fülembé zúg még a félrevert harangok kongása, a fejünk fölött rémítő zúgással áthúzó bombázók félelmetes morajlása. A légiriadók alatt a tanítók hazaküldtek bennünket. Ők meg levonultak az iskola pincéjébe. Az akáclombok árnyéka alatt siettünk haza, aggódó szüleinkhez, s akkorára már húztak is felettünk az ellenséges gépek.

A falu átmeneti szovjet megszállása után folytattuk ismét a tanulást. A tanítónéni azzal kezdte az első órát, hogy felsorolta, mi minden hiányzik a lakásából, amit persze többek is feltörtek, míg ők a családdal menekülőben voltak. Tud-e valaki egy nagy bim-bam fali óráról? -Láttunk-e valakin egy prémgalléros Bocskay-kabátot? – meg ilyesmik. – Aki elvitte, vigye vissza a nagyapa kerekese székét, mert az neki nagyon fontos. -Nem fogok megharagudni. Nagyon szépen megköszönöm, ha visszahozzák- mondta a tanító néni.

Szóval, a nagy-nagy zűr-zavar után valóban felszabadulásnak számított az is, hogy kezdett már helyreállni a rend. Visszaszivárogtak a megmenekült deportáltak is. Ismét kinyitották a boltjukat Hausmanék, várta már törzsvendégeit a sarki Ruttner-kocsma.

Azzal a jó érzéssel haladtunk mi ketten nagymamával, hogy lám, ami rossz, az sem tarthat olyan hosszú ideig, hogy egyszer vége ne lenne. Menetközben hallottuk már a nagydob ütemes mély, dobbanását s mikor a községháza elé értünk és olyan helyet kerestünk magunknak a tömegben, hogy lássunk is valamit. Első látásra a tavalyi zenekart pillanthattuk meg. Most is az ő zenéjükre lépdelt valamiféle kis kék inges, kéksapkás csapat, mint valami előőrs. Mögöttük aztán feltárult a számomra valóban nagy csoda. Füstölő kéményével, nagy csühhögéssel, lánccsörgéssel érkezett a máskor cséplőgépek lendkereket hajtó gőzgép, ami valódi cséplőgépet vontatott maga után. A gép tetején cséplőmunkások ültek. A kévevágó, a kévéket a gép belső rendszerébe juttató etető, mellettük a törekhordó lányok, a cséplési műveleteket illusztráló teljes csapata. Őket lovak vontatta társzekér követte. Az volt még az ugyan nagy látványosság. A nyitott társzekéren a falu szabómesterei dolgoztak, serényen pedálozva a varrógépeikkel. Nem maradtak ki a látványosságot keltők közül a cipészek sem, akik egy másik társzekéren kalapálták a térdükön lábszija közé szorítva a megtalálni való bakancsokat, készítve az új cipőket. Kapával, kaszával vonult a mezei munkások kis csapata, aztán jöttek a pékek nagy sütőlapátjaikkal csak úgy, gyalogosan. Majd ritkás sorokban dalolva, kapával, kaszával a mezei munkás lányok és fiúk. Csak utánuk következtek a pártok ritkás sorai. Elöl az MKP, az akkori népies néven rövidítve a kommpárt. Utána a szocdem-ek, majd a Nemzeti Parasztpárt kis csapata, s a valamivel népesebb kisgazdák. Akkor még minden párt jó barátságot ápolt egymással. Tagjaik átjártak a partnerek baráti, vacsora-redevezvényeire.

A helybeli szervezetek csoportjai után csak úgy, civil módra következtek, akik még tüntetőleg fel akartak vonulni. Valamennyien a főutca vége felé tartottak, ahol a vele párhuzamos utcán megfordulva, felbomlottak a sorok. Mindenki oda ment vissza, ahonnan elindult.

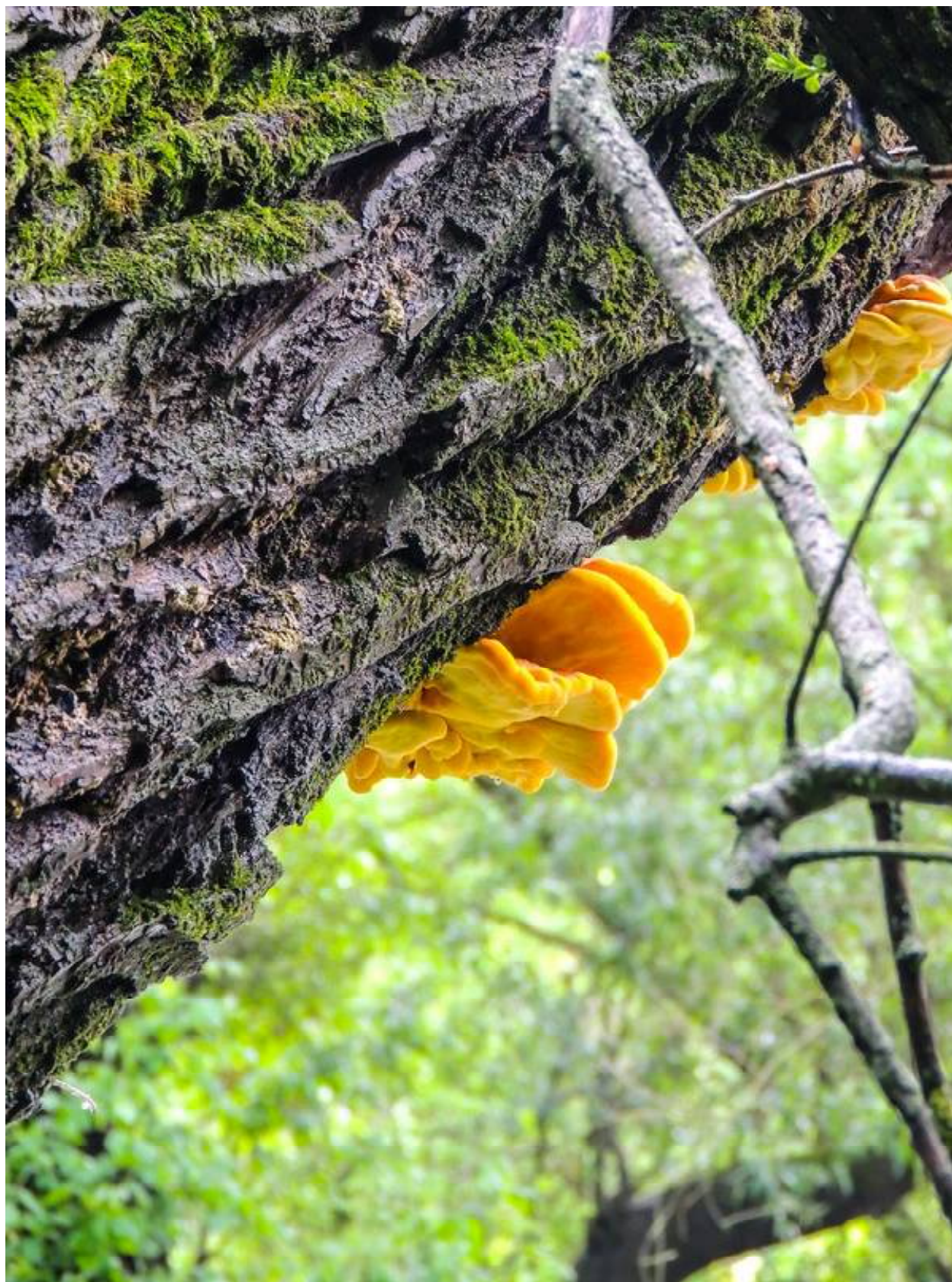
-Nahát, ez aztán igazán szép dolog- mondogatták többen is. Az, hogy még a munkának is van ünnepe. Látszik, hogy ezután már másféle világ lesz itten mondogatták néhányan, míg meg nem jelent köztünk néhány karszalagos, láthatóan túlbuzgó rendező.

-Hát persze! Vannak, akik csak báméskodnak, de nem állnak be a sorba!- kiáltott ránk is egy hórihorgas, csizmás ember. - Ha nem akarnak felvonulni, akkor ne báméskodjanak, inkább menjenek haza. Nem cirkusz ez itten- mondta a vakbuzgó, amitől nagymama úgy megijedt, hogy egyszerre több évtized ijedelme, csendőr, intéző, pallér, meg mifélek rikoltozásának emléke és félelme éledt fel benne.

-Nahát, kisunokám- mondta: - Menjünk innen, mert már megint nem nekünk szól itt a muzsika. Jöttek utánunk mások is. Csak most döbrentek rá., hogy hát hiszen, ezek közt a karszalagosok közt volt egy-két tavalyi huszár is. Például az a kis tömzsi, hogy a fene egye meg a pofáját . Hát azt hiszi, ez, hogy nem emlékszünk? – Ződinges vót még a múlt esztendőben ez a nagypofájú is háborogtak az útitársak, s úgy vélték: - Nem lesz az jó, ha megint ezek dirigálnak majd itten.

-Én aztán azóta sem jártam el azokra a május elsejekre- mondta végül Jóska barátom. A munkahelyemen akkor sem, ünnepeltem, amikor már Pesten dolgoztam. Viszont, a mi kis városunkban, ahová később sodort az idők szele, nézőként mindig kívártam a felvonulás végét. Akkor aztán, a többiek közül kilépő feleséggel, meg az ő gyári kollégáival elmentünk a kedvenc vendéglőjükbe egy jó bécsiszeletet megenni, s jókedvű sörözéssel, sok nevetéssel befejezni a napot. Azóta is emlegetik azokat a május elsejéket a már nyugdíjas barátaink, ha összetalálkozunk valahol a piacon, a boltban, hogy de jó volt még akkor.

- Nade, hát megöregedtünk- legyintenek rá. - Azóta már se gyár, se bécsiszelet.

Hajósi János fotója

KISS - SIMON MIKLÓS

CSICSÓFALVI FELTALÁLMÁNY

Amikor a Nílusi Krokodilusok elkezdtek felfelé úszkányi egészen a Loár vögybe meg a Neanderbe , de má teji vót velük a Rajnaszajna, a Dunatisza, oszt má ’ a mákosféhépusztai, meg az ökröstótfalusi uccákra se lehetett tőlük kilépni, elterjedt a hír, hogy tennyi kéne valamit, de sebesen. Nincs mire várni tovább. Mer ’ igen egy falánk természetű népesedés vót ám ez a páncélozott populációjó, ez a Nílusi Krokodilus. Ez e, ebédre akárki fíját befajja, de egybő. Nem egybe, mer ’ azt kikéri magának, szereti megadni a módját, ha má ’ egyszer enni kell. Reggelizni azt nem szokott sose, mer ’ sehogy nem tuggya kimondani, hogy „ – gudbríkfeszt elvtársak „ vagy „ – gutenfrüstök elvtársak „, Hiába járt kis Nílusi Krokodilus korától logopédushoz, nem pereg rá a nyelvi, azt a kutya hétszázát asztat.

(Itt persze felmerül a logopédusok egyetemleges felelőssége az ügyben , mert , ha sikerül rápörgetni azoknak az apraja cseppecske Nílusi Krokodilusoknak a nyelvit a „ gudbríkfeszt elvtársak „ – ra , vagy a „ – gutenfrüstök elvtársak „ – ra , nem kellett volna egészen délidőig várniuk az étkezéssel .)

Szóval ezek a négy lábú , hosszú farkú bojtárok délidőbe szoktak elindulni étkezési céllal a városok uccáira kifelé , oszt má ’ mondogattyák is egymásnak – huú , de micsoda büszkén , mer ’ ezt sikerült nekik megtanulni , meg hát a logopédusi tudomány is tanakozott a nyelvpergési sebességgel jusztó tempóra – tehát büszkén köszöngetnek , hogy „ – malcájt , malcájt elvtársak „ . Még bólogatnak is hozzá , úgy köszöngetnek , meg kívánnak finom falatokat az ebédhez . Ekkor má ’ ojjan mértékű vót ez a Nílusi Krokodilus általi megebédelés miatti elhullás a nyugati , de még a keleti féltekén is a humán emberi populációjában , hogy sürgős megoldást sürgettek mindenfelé , meg mindenféle politikusi körökben . Tizennyóc rendbeli ENSZ összehívás és huszonegy Pápai konklávé született az ügybe hirtelen felindulásból . A huszonegy vitte a bankot . A Szentatya be is spajzolta mingyá a számkombinációs széfáriumba a többihez azokat a csinos kis ződhasú legénykéket az emberbaráti szeretet jegyében „ – Szaporoggyatok testvérek , szaporoggyatok ! „ – biztatta őket derék módon .

Hamarosan bekapcsolódott az ügybe a „ Legyünk Őszinték Ejurópáho „ görög őszinteségi mozgalom és az Albán Határvédelmi Főjegyzőség is , mivel arrafelé is rendkívül elszaporodott a szárazföldi teknőcnek álcázott Nílusi Krokodilusok vízum nélküli behatolása .

„ – Tennyi kéne valamit ! „ „ – Tennyi kéne valamit ! „ , mindenütt rápecsételték a záró memorandumra a bizottsági döntéseket . Ijjen komoly hozzáállás és nemzetközi egyetértés a Kromanyoni Homoszapiensszé Nyilvánító Egyezmény óta nem vót erre felé . (Ebben nyilvánítottak értelmesnek minden két lábon járó a Fődgyólbison a tyúk , a tojás , a strucc , a fekete begy és a rideg tartású marha kivételével – a szerk .) . Ennyi közös ülés után borítékolható vót , hogy ezek tennyi fognak hamarosan valamit , de nagyon . A fogadási irodáknál ekkor már csak 1.1 – es odds – szal lehetett fogadni az „ ezek hamarosan tesznek valamit „ vendég győzelemre . A „ Csicsófalváho fordulnak segítségért „ hazai döntetlen már nem fizetett semmit hiszen nyilvánvaló volt , hogy csak Csicsófalváho fordulhatnak segítségért . Ezt a Hajléktalan Akadémikusok Országos Szövetsége egy héttel korábban megjósolta a donajuesingeni Tisza – híd alatt tartott konferenciáján .

No , de térjünk vissza ezekhez az éhes jószágokhoz , ezekhez az ember faló Nílusi Krokodilusokhoz . Mivel különböző ízlésűek vótak eme pikkelyes , egyébként nagyon barátságos szaporulat , nem lehetett a

védekezés módját típus alapján kiötöllyi, de hatolnyai se. Mer ' tételezzük fel ugye, hogy csak a kövérebb ember fajt, a zsíros, cupákos, tokás, nagyhasú Homoszapienszt szeretné gasztronómiailag ízlelgetni ez a szegény állat. Ijjet meg ugye nem árusítanak az Állateledel bótba csak ízesített zsákos kivitelbe, hús kilós kiszerezésbe. De nem ojjan hülye ez a Nílusi Krokodilus, mer ' kiszagolja ám, ha lejár a szavatosság, oszt megy vissza reklamányi. No, de erre lenne megoldás, ha nem is azonnali hatályú. Mármint, ha csak a zsíros, cupákos, tokás, nagyhasú Homoszapienszt szeretné ez a betyár Nílusi Krokodilus.

„– Tisztelt elvtársak, polgártársak, hívek „. – érvelt is egy igen közismert faszi, afféle celeb, fene a pofáját asztat „. – Zsipsz, zsupsz, kenderzsupp már meg is van a megoldás a Nílusi Krokodilus általi felfalás ellen.” Osztfolytatta tovább „. Zsipsz, zsupsz (apraja cseppje korába nagyon megtetszhetett neki ez a mondóka, bár megtanulni nem tudta rendesen) nem falónk annyit (közbe csak úgy rengett a tokája, ahogy a Nóbeldíjra gondolt, amit kap ezé az elhárító okosságé), mint egy puhos zabagép, oszt zshippsz, zsuppsz két hónap alatt lefogyónk, se pocak, se toka, se cupák, oszt bámulhat az a emberfaló Nílusi Krokodilus „– oszt röhögött egy nagyot a boldogságba, micsoda feltaláló lett belőle hirtelennyibe „. Csak azt a két hónapot kéne valahogy kibekkelnyi, (mint a Mákosféhépuszta i Pártértavérünk FC-nek a Barszelóna elleni oda visszavágót kapott gól nélkül), hogy ne tanákozzónk egyetlen malcájtoló krokodil elvtárral se. Osztfkész. Nincs többé Nílusi Krokodilus ügy. Az ENSZ – nek, az Únijos betyároknak, a Pápa eminenciájának, meg a Világbéke két tántoríthatatlan őrzőjének se kellene tördelnyai a nyakravalót, hogy most mi lesz a civilizációjával.”

Nagyon okos gondolatsor vót, az is biztos, de nagy pekk (no nem a Gregori) a szerencsébe ennek a pikkelyes páncélzattal bevont népesedésnek az eltérő ízlésvilága. Mer ' ijjen sokszínű, kifinomult gasztronómiai érdeklődése még a Nyújorki Operának sincsen, mint eme levegővétellel közlekedő kételtű élőlénytársaknak. Egyik a gebésebbet, másik a dagattabbját, van, aki az apraja cseppjét, a svábot, a stájer maceszt, a görög katolikust, a bocskoros románt, a többségben lévő kisebbséget, a bajor népviseletet, a cigányt, a vöröset, a szőkét szerette. Summa summárum felfaltak ezek akárki fíját nemre, fajra, hitre, színre, politikai meggyőződésre való tekintet nélkül.

„– Mi lesz ebbő? „ „– Mivé fajul? „ – ment a nemzetközi méretű sopánkodás továbbra is, jobban, mint a kis bajúszú, meg a nagy bajúszú ember idejibe a történelem könyvekbe. Mikor má ' fél Ejurópát felfalták és elkezdtek falnyi felfelé a másik felit is muszáj vót kitanányi valamit. Nem vót mit tenni, tenni kellett valamit. Mondták, mondogatták, ígérették a felfaló félben lévő népesedésnek a választott vezetők, a csak a népért élő önzetlen funkcionáriusok az atomtengeralattjáró flottával körbevett plenáris üléseken, de tenni csak akkor tettek végre valamit, amikor egy igen szép példány, egy nyócméteres Nílusi Krokodilus rákapott a politikusokra. Nagyon rossz ízlési vót meg kell hagyni (nála csak egy ügyvédekre specializálódott fajtestvéri vót különcebb), de ízlésről ugye nem érdemes vitatkozni, mer ' punktum.

„– Nekem nagyon bejönnek. Malcájt elvtársak, malcájt.” – mondogatta a siető kiéhezett fajtársaknak mikor délidőbe elindultak ebédelni. „Különösen a pittyi porcogója finom falatocska. A sok hazugságtó kinyúlik, oszt egyenesen édes „. – csurgott is a nyáleválasztás a pofájából ahogy rágondolt a finomságra „. – Meg nincsen szívi egyáltalán – „ malcájt elvtárs, malcájt „, köszönt jobbra balra az ebédhez készülődő krokodilusoknak, miközben a riporterek kérdésre válaszolgatott – oszt nem kell bajlódanyi a pitvarok szeletelgetésével.” Félbe is maradt az interjú hirtelennyiben, mert egy igen hosszú pittýú Hajléktalan feliratú egyenruhás macesz mászott be a tyúkol alá éppen, de ez a politikus specialista nyócméteres krokodilus egybő kiszagolta, hogy csak álca a felirat és valódi parlamenti képviselővel van dolga, azok me ' a legfinomabb fajta falatok egész Ejurópában. A zsványabb, betyár politikusok különféle álruhás álcázást kezdtek alkalmazni, mint a Mátyás király, levetették a diadémot, meg a babérkoszorút („rakja be Juliska a sufniába, szebb napokra „ – mondták a cselédlyánynak), de azt a nyócméterest nem lehetett sehogyse

félre vezetni, hiába vót akármiféle felirat. A pitty mindent elárult és akkortájt még nem jött divatba a különféle felfújható testrészt, meg az által operálás fíjúbó lyánnyá, fordítva, meg keresztbe is, de még csak a buziskodás se, csak politikusi köröcskékbe. Ott kezdték terjeszteni, hogy a fejlődés következő lépcsőfoka, mikor a Homoszapiensz, Homokosszapiensszé válik.

Szóval, amikor má' pusztult a férgese is – százsám ette, falta a Nyócmázsás Krokodilus a romlott, penészes, önjelölt választott nagypittyű funkcionáriusokat – lépésre szánta el magát az Únijó, oszt ekkor küdték el Csicsófálvára a Nagyhajú Andzselladéviszt, meg a Kismamaruhás Démiszruszoszt.

„– Eriggyetek Angyalkáim!”, – mondta nekik egyenesen a Pápa Őeminenciája, akit előző nap majdnem megharapott a Nyócmázsás Krokodilus, csak még ott fityegett a szája sarkába valamiféle kancellár lába szára, mint egy leborult szivarvég, oszt nem vót mellette hely a bíborköntösnek, akármilyen nagypofája van is neki. „– Mongyátok me' a Polgármesterúrnak, hogy oldják meg ezt a problémát sebesen, mer' veszélyben a Világbéke”. Erre a Világbéke két tántoríthatatlan óre is felkapta a fejit a lehallgatható berendezés mellől, hogy itt má' cudarul fokozódik a nemzetközi helyzet, ideji bekapcsológynyi, néhány ezer békítő bombácskát ledobnyi valamerre.

„– Oszt mit mondjunk neki, bácsi? Mit kapnak, ha megállítják a veszedelmet?” – kérdezte a Démiszruszosz mégiscsak.

„– Énekejjé nekik valami szépet, oszt lágyícsd meg azokat a Csicsófalvi szíveket Angyalkám. Ígérjé bármit meg nekik, amit csak akarnak. Jövőre, ha ki lehet mennyi az utakra a krokodilusoktól, én is ellátogatok hozzájuk misét tartani. Még a Dezsmondutuval is mebeszélésem, hogy kísérjen el arrafelé néhány kupicára...”

A Kukkos Lupe má' messziről kiszúrta őket a csámpás járásukról a kihúzható teleszkópos tengerész-távcsővel koslatva a távot, ahogy gyöttek keresztül az új útilapu ültetvényen, oszt hamuba sült pogácsát majszoltak éppen.

„– Gyönnék...”, – mondta egybő a haveroknak. „– Kezdőgyik hamarosan a nemzetközi hazudozás. Készüjjé legényke!”, – ezt a kis Búzösdörgedelmes Pottyáncsoma unokának célozta. „– Hamarosan gyön a Poli mézes mázosan. Ígéretből hoz egy nagy zsákkal”,

Polgármesterúr Tanácselnökeltárs korában még gondolkodás nélkül kapva kapott volna a lehetőségen és azonnal hívja a Búzösdörgedelmes kis unokát, hogy segítsenek gyorsan a világbékének meg a nemzetközi elvtársaknak, de sebesen. Azóta azonban kitanulta becsülettel a nemzetközi zsványságot, így hát csak csúrte, csavargatta a kobaktetőt, vakargatta az álla kapcáját feszt. „– Nem megy. Sehogy se megy nemzetközi elvtársnök. Falazhattyuk éppen köntörbe is, de akkor se megy.” – Közben magában már a nyereséget számolgatta, mit lehet kihozni ebből a prima lehetőségből. Fokozatosan fokozta a csúrést, nyújtotta a feszültséget, hogy mostanában nemigen érnek rá ilyesmivel foglalkozni. A Nagyhajú Andzselladévisznek má' potyogtak is a könnyei kifelé rendesen a Polit hallgatva, aki csak sorolta felfelé mivel kell ijjen pozíciójában megbirkózni. Ugye folyamatosan szervezés alatt van a Pandúr – Betyár osztálytalálkozó szervezőbizottsága. Kezdőgyik hamarosan a nagyhírű Vadászydény. Japánból rágják tisztára a fülit, hogy ide gyönnének jutalom útra a kis japán turista képűek má' harmadjára. A világhíres sertéstort ne is említse, az is mennyi bajkolódással jár. Ráadásul a két fedező kan, a Grigor, mag a Stroszek sztrájkol, muszáj ott is besegíteni. Azt má' nem is akarja mondanyi, hogy hamarosan újabb Csúcs lesz, gyönnék a világ elit, má' mindenki jelezte, amit ugye megint alaposan elő kell készíteni. Ne is haraguggyonak meg az Elvtársnök (a Kismamaruhás Démiszruszoszra kacsintott közben kajánul), de

ugye látják , hogy azt se tudja a feji merre áll . – forgatta jobbra , balra demonstrálva a fej állásszögét . Az Andzselladévisz ekkor má ’ tiszta szívből zokogott . Neki ekkor jutott eszibe micsoda kemény ölelési vót annak a Búzösdörgedelmes Pottyáncsomának . A csókjáról nem is beszélve . Az férfi vót . Most meg má ’ nincs . Ő is öregszik rendesen , öszül a szörzetyi , gyön hamarosan a kapuzárás , oszt kinek kell majd akkor ekkora hajval , a mellyi is megy összefelé , csak lóg , ereszkedik lefelé a köldöki felé , amibő má ’ ajjig bírja kikaparnyi a sok szöszmöszt , meg van egy tyúkszemi is , de hol , milyen kínos helyen , fél kivetetnyi , jaj , jaj , mennyi a gond istenem , ez meg itt hazudozik pofátlanul és mingyá neki is hazudozni kell még pofátlanabbul . A Poli ekkor elszégyellte magát , hogy így megríkatta ezt a Nagyhajú Andzselladéviszt , aki nem is rossz anyag meg kell ám hagyni , bár az a másik , a szakállas csaj jobban begyönne neki . Átölelte hát vigasztalóan , mert lovagiasság is ugye , mint a kultúra alapja , ha alaposabban belegondol . A cippzáros hullazsák gyártó üzembe szabadult rágcshálók okozta lehetőséggel má ’ nem is riogattya szegényt mer ’ a haja is hullanyi kezd kifelé .

„ – Oszt mégis . mi vóna a mi hasznónk nemzetközi Elvtársnök , ha úgy adódik , hogy . . . ? „ – tette fel a kötelezőt .

Három teljes napig ment aztán az alkudozás , ígéretés . Kurblizták feszt a telefonokat , közbe a cukorfalat Démiszruszosz énekelt , hogy ne lehessen hallanyi a susmogást a lehallgató berendezésbe . Végül csak megegyeztek és má ’ mentek is a kis Búzösdörgedelmes unokához , hogy ki kéne tanányi valamit az emberevő krokodilusok ellen , mer lassan elfogy az európai népesség és ki fog akkor fogyasztani , falnyi - vedelni , adót fizetni , vadászni gyönni a Vadászhidényben , a sertéstorba iszogatni , meg hozni a kis ajándékesomagocskákat , a zöld hasú ejuró kötegecskékről nem is beszélve . Igazábó a cippzáros hullazsák eladási forgalom se szaporodott , ahogy remélték , mer ’ ezek a krokodilusok még csak mutatóba se hagytak a befalt populációjából .

Csicsófalvára a történelmi hagyományok tiszteletben tartása és a tizenkét méteres magasságos villany áramos kerítésnek köszönhetően , (melyet maga , a világhíres származású Arkanszasz Vadlő Tájdzsör , az Indián kérdés megoldásának Mócártja , a Rezervátumok Elektromos Kerítésügyi Attaséja tervei alapján készítettek) nem érkezett egyetlen Nílusi Krokodilus sem . Nagyon jól érezték magukat nyugaton és keleten is , miközben a városok főterein óriás sakkoztak és malmoztak ebéd után , finom cseh és csicsófalvi export sörrel koccintgatva . Huncutul kacsintgattak a literes kossóval a kézben , beolajozva a másnapi ebédhez a rágó és nyelő berendezést , hadd csúszkájjonak azok a finom falatok lefelé a kerekedő pocakokba . Kibicelés közben megbeszélték a napi menüt , a nemzetközi helyzetet , meg a futurisztikus jövőképet . Ijjenkor telefonágtak az otthon maradottakkal is , arra biztatva őket , hogy gyöjjönek felfelé ők is nyugodtan , mert itt nagyon begyön az élet :

„ – Jóféle élet adógyik ebbe az Únijóba Tündérekém . „ – lehetett hallanyi itt is , ott is a telefonba . „ Gasztronómiai paradicsom tisztára Húsom . Pakold össze az apraja cseppecske tojásokat , - persze keltető is van , ne aggódj - , oszt gyertek felfelé tük is . Majd kikelnek itt , ne idegeskedj cseppet se . Van bébiszitter is Kicsim . ” Hiába no az asszony népnek , azért sok mindenre gondolnyi kellett , meg hát a krokodil nő is csak nőből van . Nőcizget , muszáj nyugtatgatni . „ Jaj persze Cicám . Azok is vannak itt , hidd el . Tudom , hogy imádod a cigánypecsenyét Cicám . Lesz amennyit csak akarsz , ne aggódj cseppet se . „ „ – Menü is van Szívem , persze . Nem drága . Papok is vannak , hogyne , de azt nem ajánlom , mert megakad a reverendája a torkocskádon . Fűszert tegyél a bőröndbe sokfélét , ne felejtse el . . . „ „ Azt azért ki lehet találni , hogy ezek a huncut Nílusi Krokodilusok hosszú távra tervezték a jövőt a nyugati , keleti barbár vidéken . Kaja van dagadttól a kövérig mindenféle stájer macesz kivitelbe . A fő veszélyt nem is az emberfálók gasztronómiai igényessége jelenti (azok zsipsz , zsupsz bekapják a faszit késsel

villával , Kágé Béla lerendezi a lelki békét oszt kész) , hanem a vegetáriánus ízlés . Egy nevét elhallgató szociológus egyből belátta a problémát riportjában :

„ - Kéremszépen , ezek barbárista embermódon felfalnak mindent , de micsoda kifinomult repertoár . Görögdinnyétől az őszibarack ültetvényig teljes a hozzáértés , mert nem ám a kukacosat , a zódet , a túlérettet , a rohadtat kéremszépen . Ingyenc kurafiak kéremszépen , csak a legjobbat . „Nem kímélte a hallgatóságot az igazság elhallgatásával : „ – Éhezés kéremszépen . Fogyás a dagadt , tokás , cupákos populációban és csak sovány fajta marad . Akkor oszt nem lesz sakkparti , meg malmozás kéremszépen . Ha láttak má ’ ideges Nílusi Krokodilust , abba jobb bele se gondolni .”

De ekkor már jó kezekben volt a megoldás , mert a Nagyhajú Andzselladévisz és a vízpipázó Démiszrusszosz éppen a feltalálmányt gyakorolta , hogyan kell alkalmazni .

„ – Egyszerű néni . „ – tanítgatta a szakmai fogást a Kis bibiresókos Bűzösdörgedelmes unoka . „ – Gyorsított hidraulikus kocs emelő . Cseréltél má ’ defektes gumit biztosan , te is néni . Benyomod a tetejin esztet a gombot , berakod a szájába a krokodilusnak , oszt má szét is feszíti a krokodil pófáját , ahogy lövell ki a pneumatika . „ És mutatta befelé egy Nílusi Krokodilus próba babán , hogyan is kell csinálni . „ Csak arra vigyázzá néni , hogy az újjadot ott ne haggyad , mer ’ akkor te is odapréselőcc a felső szája padlásához „ .

De a Nagyhajú Andzselladévisz csak a kis unokát bámulta (tiszta nagyapja , ó micsoda csókos száj , még a szaga is ojjan , mint a frissen fejt tej , mint a Dörgifijúé volt , mert igen Dörgifijú , ő úgy becézte) és nem látott , nem hallott semmit a képzésből , mert feltolultak azok a csodálatos emlékek (még a kapcarongya is ojjan kockás , bűzös , mint a Dörgifijúé volt) és már csorogtak is a könnyei a múltba történt visszarévedésben látottak és a jelen távolságának messzesége okozta , nosztalgiának nevezett szívlágyító jelenség miatt . Később ez a nosztalgiázás tömeges balesetek okozója lett és ezért járkálnak ma száz számra mutató ujjukkal krokodil szájpadróláshoz ragadva Ejurópa városaiban fickók és fickólyányok , mert az Andzselladévisz nem figyelte az oktatáson , s azon merengett , hogy akár a nagymamája is lehetne annak a kislegénynek , aki mint tők a tökhöz úgy hasonlít a nagyapjához , a Dörgifijúhoz , akivel valaha , réges régen ő hű de micsoda hevesen csókolózott , meg egyebek a Nyújorki éccakába . A kismama ruhában vízpipázó Démiszrusszosz az figyelte becsülettel és első osztályú krokodilpofa szétfeszítő mester vált belőle hamarosan . Sziréneket meghazudtoló dalával elkápráztatta az igen jóhallású krokodilokat , oszt mikor tátott pófával bámulták a mutatóvánt a széken ugrálva , szépen belesorozta a nézőseregnek a gamba berendezésibe a feltalálmányt .

A kis Bűzösdörgedelmes Pottyáncsoma mindig is újító és feltaláló innovációs elme lévén már évekkorábban arról álmodozott , miközben a csicsófalvi csillagokat bámulta és súlyzógyakorlatokat végzett a mindkét kezében szorongatott defektes autót felemelő hidraulikus berendezéssel , hogy micsoda nagyszerű krokodilpofa szétfeszítő berendezéseket lehetne fejleszteni ezekből a defektes autókat felemelő hidraulikus berendezésekből . Berakni a tátógó , ásító krokodilus pófába és hirtelen szétpattintani . Csak kicsit gyorsítani kell a szétfeszülésen . Így született meg már jóval a Nílusi Krokodilus veszély előtt a Nílusi Krokodilus elhárító , krokodilpofa szétpattintó hidraulikus – pneumatikus feltalálmány , ha nem is az emberiség , de a gögös nyugati és keleti emberbarbárok javára .

Gyorsan mód megoldódott hát a Nílusi Krokodilusok falta Ejurópa felszabadítása . Hamarosan csak nyitott pófával járkáló , a szétfeszítő defektes autó felemelő hidraulikus – pneumatikus berendezéssel kitémasztott gambájú Nílusi Krokodilust lehetett látni mindenfelé . Egyik másik mellett ott sétált , a pófába beszorult ujjakkal a szétfeszítő mester is , aki a Nagyhajú Andzselladévisztől tanulta a tudományt . Véget értek a boldog malcájtólások , sakk partik és dámázások . A humanizmus emberiséget és krokodil

populációját ápoló szekciójának új problémát kellett megoldani : mivel etessék a nyitott pófájú Nílusi krokodilus tömeget ? Majd etetik amivel akarják csak gondolkozzanak rajta jó sokáig , míg a fülük le nem ér bokáig , vagy éhen nem döglőnek .

Végül Csicsófálva és bátor fijaji elnyerték méltó jutalmukat . Mer ’ , ami az egyiknek rossz , az a másiknak egyenesen maga a lottó főnyeremény . Csak úgy gyöttek a hálálkodó túristák , feszít , meg az ifjú egyetemisták . Megalapították a Búzödörgedelmes Pottyáncsomáról elnevezett „Krokodil harapást és Nílusi Krokodilus általi elfogyasztást elhárító Egyetemet „, Szakoskolában a mesterség fogásait és mestereit tanították kifelé . Itt ojjan hírességek szakoktattak például , mint a Szeszakázán Szeletebarlangi Postás Pityu (Hogyan értesítsük ki a veszélyről a területi Párttitkárelvtársat) , a Kukkos Lupe (Hogyan lehet észrevenni a közeledő pikkelyes veszélyt) meg a Kismamaruhás , vízpipázó Démiszruszosz (Hogyan vonjuk el a pikkelyes vészforrás figyelmét) tantárgyakban .

Polgármester Úr a Proeurópa meg a Nóbélbékedj mellé mekkapta az ENSZ Főtitkári titulust is („ Elég a titulus , meg a tisztelet díjacska elvtársak , mer ’ nem érek rá ijjenekvel foglalkozni , ugye szervezni kell a következő Pandúr Betyár osztálytalálkozót , meg „ . . . sorolta felfelé a feladatokat) és a rektori díjjazást , amivel megint nem ért rá ugye . . A következő Pápa választáson nem is lehet más a győztes , mint a vidék önzetlen gyázmisézője , az ember szamarak irgalmas szamaritánusa , Kágé Béla bíboros pap atya . A Pápa elrendelte az elhunytak utólagos gyázmiséjét felárral és rendelték kétmillió cippzáros hullazsákot is , melyben a megevettek személyes tárgyait temetik el a rend kedvéért . A Téeszcsétől az Únijó felvásárolta húsz évre előre az összes útilapu és mezőgazdasági monokultúra termést első osztályú áron . A többségben lévő kisebbség lakásproblémáinak és szaporodásának megoldását tömegkatasztrófának nyilvánították és e szerint fognak eljárni , ígérk arra felé .

Míndeközben egy Párizs , vagy Müntyhen környéki gazosból ijesztő nyögésekre lettek figyelmesek . Egy bátor tévéstáb élő riportban közvetítette az eseményeket . A bokrok alatt maga a nyócméteres , politikusokra specializálódott Nílusi Krokodilus végezte a nagydolgát már harmadik napja . Nem könnyű így riportot adni , ezt be lehet látni gyorsan , de ő hajlandó vót a jövő érdekibe , az apraja cseppecske kis krokodilusok megóvása céljából megosztani a tapasztalatot .

„ – Huuú kérem , ijjen gyönyörű , hosszúpittyút mé ’ sose ettem , igen gusztyos példány vót . Nem lehetett ellenállni . Ez se nem nyugati , de keleti se , valahonnan közép tájról gyöhetett . Szívi se vót , minden a szakkönyv szerint , de mégis úgy elcsapta a hasam , hogy három napja itt kuksolok , nem enged tovább az aprófosás . Ami a szemnek kívánatos , az olykor a bendőnek útálatos . (Ez a tanulság , csak óvatosan azzal az evéssel Elvtársak ! – a Nyócméteres Krokodilus .) . Pedig micsoda finom pittyi vót , finomabb mint egy parlamenti képviselőé . Legalább államtitkár lehetett , ha nem is miniszterkoma . „ – gondolkodott hangosan . Kérdésre válszolva elmondja még : „ – Persze kérem , próbáltam visszahányi , de sehogy se . Azóta is ott pófázik odabe , azt hiszi csak lealutt a lámpa a plenáris ülésen No , malcájt elvtársak , malcájt . Eriggyenek gyorsan mer ’ kezgyi megint a fortyogást a bűdös macesz . ”

CSÁKY KÁROLY

Perőcsényi kutatásaim

Képek a falu hiedelemvilágából és halottkultuszáról

Köztudott, hogy a tradicionális kultúrákban a hiedelemvilág egyesíti a profán és a vallásos elemeket. Ezt tükrözi a Börzsöny vidéki nép hagyományanyaga is. Hiedelemvilága még gyűjthető töredékeiben is sokszínű, bonyolult és összetett. 2001-ben megjelent hiedelemmonográfiámban (A Középső-Ipoly menti palócok népi hiedelemvilága. Dunaszerdahely. 243 p.) jómagam is hangsúlyoztam, hogy az irodalmi és a recens anyag összevetése s a további kutatómunka eredménye meggyőzően bizonyítja, hogy „Tetten érhető bizonyos folytonosság és állandóság még akkor is, ha egy-egy hiedelemkör a hagyományozódás során megváltozik, összefonódik a másikkal, beleolvad abba.” (Csáky, 2001. 203.p.) Sőt, előjönnek újabb vagy eddig fel nem tárt mitikus lények, jelenségek; fény derül további összefüggésekre, a hiedelemkörök tágíthatóságára, egyes elemek vándorlására, kopására vagy újra feltűnésére stb. S bizony így van ez Perőcsény esetében is.

A Börzsöny lankái alatt települt hagyományőrző kis református falu a mai napig megőrzött valamit régi hangulatából és patinájából, no meg gazdag folklórkincséből. A bekötőút mentén épült halmaztelepülést újabban szabályos, részben szalagtelkes elrendezésű településrészek tarkítják. Több XIX. század végi, illetve XX. század eleji parasztporta, gazda- és zsellérház is megmaradt még. Ilyen például az Együdpporta, azaz a falu jeles szülöttének, a néprajztudós Együd Árpádnak a szülőháza. Ugyancsak figyelemre méltó a perőcsényi pincesor egy-egy építménye, a cipekedés néhány kelléke, de említhetjük a református temető fejfáit, azok szép félköríves, rozettás díszítőelemeit vagy Almanné Czimbó Ilona hímezett halotti lepedőit. A tárgyi néprajz emlékeiből: a perőcsényi viselet ruhadarabjaiból, a sajátos munkaeszközökből, a háziipar kellékeiből a helyi hagyományok lelkes fiatal gyűjtője, Pásztor Csaba szedett már össze egy tájházra valót. Köztük láthatjuk a csodálatosan szép perőcsényi tebefát, a farsangi ajándékozás itteni sajátos szimbolikus eszközét is.

A magyar néprajz megannyi kutatója megfordult már ebben a faluban. 1962-ben többek közt Diószegi Vilmos végzett itt eredményes néphitgyűjtést. Számos adat előkerült a boszorkányokról, az állatlan lóról, a burokban és a foggal született gyermekről, a garabonciásról és a lidércről, a táltosokról, a sárkányokról és a tudós pásztorokról. Harminchárom lapnyi gazdag anyaga a Néprajzi Múzeumban található (EA 7072), s megérdemelné az alaposabb feldolgozást. Diószegin kívül gyűjtött a faluban Szendrey Ákos, Kodály Zoltán és Manga János, Hála József és Tarján Gábor, Koczó József és Csáky Károly s még sokan mások. (Csáky Károly: A Dunától a Szitnyáig. Komárom, 2003. 57-59.p.)

Jómagam az 1990-es évek végétől végzek rendszeres gyűjtést Perőcsényben. Első kutatásaim eredményét halálmonográfiámban tettem közzé („Nem halt meg, csak alszik“. Dunaszerdahely, 1999.). Az itteni szokásokat elemezve is elmondhatjuk, hogy – mint Bakó Ferenc is megállapította – a változások négy fázisa figyelhető meg. Kimutatható a teljes elmúlás, a gyengülés, az erősödés és a megújulás. Teljesen elmaradt például a hagyományos ravatalozás, a búcsúztatás, a virrasztás és a siratás. Elmaradt a haldoklót körülvevő hiedelmek egy része is. Megerősödött azonban a márvány síremlékek állításának divatja, a koszorúk számának növekedése, a halotti torok rendszeresítése stb. (Csáky, 1999. 147.p.)

Gazdag anyagot sikerült felgyűjtenem a halál beálltától a temetésig terjedő időszakokkal kapcsolatban. A halált követő teendők közül itt is többet be kellett tartani. Például az ablakot lila csomagolópapírral szokták „betakarni“. A halottat cserépedényből mosdatták, s a tányért „mingyárt földhő' köllött vágnyi, hogy a halott vizéből nehogy tuggyonak lopnyi, mer' az boszorkány lett vóna, aki abból lopott“. A mosogatórongyot az „esztri“ alá ásták, hogy az minél előbb elrohadjon. (Csáky, 1999. 85.p.)

A halottra Peröcsényben is a legújabb ruhát adták. Fontos volt, hogy legyen „*olyan cipője, zoknyija, aki nem vót a lábán. Ruhája meg akibe' az úrvacsorán járt*“. A csomagot itt is előre elkészítették. Ebben volt a halotti lepedő a párnahuzattal, a cipő vagy a csizma, a fehér ing, a legszebb ünneplőruha. A halott számára semmit sem szoktak kölcsönkérni. A cipőn patkó nem lehetett. „*Akinek rajta vót, levették róla, hogy ne kopogjon*“. Régebben külön öltöztetőasszony volt, újabban a hozzátartozók öltöztetik fel az elhunytat. (Csáky, 1999. 88-89.p.)

Tudunk peröcsényi adatokat közölni a ravatalozással kapcsolatban is. Itt például „*egy széket meg egy padot összetettek, erre rátették a szekérodalt és a két egyforma kihímzett lepedőt meg a 10-16 vánkost*“. Az is „*előfordót, hogy eggy szobába' vót a halott kiterítve, meg ott is aludtak vele*“. A halott koporsójába pénz is tettek, mégpedig azért, hogy „*Szent Péternek tudjon mit adni a kezibe, hogy majd beeressze őt az ajtón a lelkek közé*“. Az ajtó mellett van ugyanis Szent Péter perselye, s aki nem dob bele pénzt, azt nem engedi be. (Csáky, 1999. 95.p.)

Peröcsényben a gazdag fiatalasszonynak sok mindent betettek a sírba. Egyik adatközlőmtől hallottam, hogy „*Amikor Együd Árpádnak az édesanyja meghalt, annak beraktak a koporsóba mindent, ami fért. A lánykorába' hímzett gyönyörű asztalterítőket mind*“. A zoltároskönyv mellé ebben a faluban néha a Bibliát is betették, s a halott ruháiból is került néhány a koporsóba. Ha virágot tettek a halott mellé, akkor az csak élővirág lehetett. A szemfedelet Peröcsényben is „*felhasították a halott fejine*“. A koporsót itt csak akkor vitték a házhoz, amikor már temették a halottat. A legszebb díszes pamutlepedőt, amivel a ravatal le volt terítve, nem tették a koporsóba. A koporsóba való lepedőket és párnahuzatokat itt 25 éven át Alman Ádámné Czimbó Ilona (1909) készítette. A „*fehér gyócsot a közepin*“ összevarrta, „*mer annak a koporsóbol ki köllött lógnyi*“. A halotti lepedőre egyszerű virágminták vagy kehelydíszek kerültek. A fiataloknak rózsaszínt és dúsabb virágmintásat készítettek. A halott alá terített, házilag készült lepedőből eddig mintegy 130 darabot rendeltek Alman Ádámnénál. A lepedő tartozéka volt a „*kispárnahuzat*“ is, amit szalmával, puha szénával vagy kakukfűvel kitömve a halott feje alá tettek. Mint említettük is, a szemfedelet Peröcsényben koporsólezárás előtt „*széthasították*“, mégpedig a mellkas közepétől a fejtetőig. „*Kihúzták*“ a halott arcát, hogy az a másvilágon is lásson. A koporsóba helyezett halottnak „*mindent rendesen meg kellett csinálni; a kendőjét is rendesen felkötni, mer' leesik róla, mikor feláll. Mikor átjut a holtak folyóján, akkor Szent Péter fölhasítja neki a koporsóját. A fölszakított koporsóból a halott kilép és folytatja tovább az életét, találkozik hozzátartozóival*“. (Csáky, 1999. 96-97.p.)

A halál beálltát követően „*a közbenjáró ember ment el harangoztatni meg a paphoz, majd a sírásókat megszólítani, és az 5-6 énekes embert meghínyi*“. Az énekesemberek este jöttek össze. „*Mindenüve mentek, ahun megszólították iket. Sorba diktáltak. Eggyik diktált, a többi meg énekelt. Egy sort énekelt, akkor a többi még ráénekel*“. Zoltárokat és halottasénekeket adtak elő a Siralmas háznál és a Keresztyén tanítás című kötetekből.

A közbenjárók a siratóasszonyokat is meghívták. Ezek rokonok, idegenek egyaránt lehetnek, bárki, aki kedves volt a családnak. Volt úgy, hogy a meghívásra ezt válaszolták: „*Nem megyek el, mer' nagyon fájlalom*“. Vagy: „*Elmegyek, adtok 50 fillért, vagy eggy ódal szalonnát*“. Egy-egy temetésre 5-6 siratóasszonyt is hívtak. Ezek hangosan siratták a halottat az utcán is. Siratáskor előfordultak humoros dolgok is. „*Vót itt eggy asszony, aki nem azt siratta, hogy mi van a halottval, hanem azt, hogy >Megaggya-é, megnyomja-e, teli aggya-é?< Vagyis, hogy mi lesz a kialkudott járandósággal*“. Azt, hogy ki hogy sirat, Peröcsényben is figyelték. „*Ha nem jó siratott, mondták, hogy nem szerette a halottját*“. Az is baj volt, ha nem borult a koporsóra, vagy nem verte azt az öklével.

A siratóénekek a halállal kapcsolatos régi népköltészeti alkotások. Formájuk egésze rögtönzés, ami alól csak néhány strófás szerkezetű sirató képez kivételt. Gyűjtésük több oknál fogva is nehéz. Egyrészt azért, mert sok helyen elmaradt már az éneklésük, másrészt pedig a rögtönzött szöveget csak ritkán jegyezték le, és tartották meg az emlékezetben. Így a legjobb esetben is csak töredékek maradtak fenn. Több ilyen töredék került elő Peröcsényben is. Az egyik például abból a rögtönzött szövegből való, amelyben az édesanya fiatalon elhunyt lányát siratta, s nagy bánatában magának is pusztulást kívánt: „*Repegy meg, szívem,/ Anyai szívem!/ Nyeljen el a föld,/ Nyeljen el a föld,/ Hogy most mán nem lesző*“. (Csáky,

1999. 108-109.p.) Hogy a siratók itt-ott az említett okok ellenére is fennmaradtak, annak ékes bizonyítéka a perőcsényi Pásztor Csaba fiatal néprajzkutató repertoárja. A tehetséges legény már fiatal gyermekkorában több siratóéneket megtanult azoktól az idős falusi asszonyoktól, akik a legtipikusabb énekeket életükön át megőrizték emlékezetükben. Ezeket mély átérzéssel adja elő ma is a falu folklórijának avatott ismerője. 1995-ben a kistompai Tipary László a Felvidéken jegyzett le egy perőcsényi siratót. Ezzel a rögtönzött szöveggel egy asszony siratta férfitestvérét, Bukri Pistyit, akit háromszor is megszólít fájdalmas énekében. Érdekes módon maradt fenn ez a sirató. Az adatközlő, Balla Mária (1899) alsószemerédi lakos épp akkor járt rokoni látogatáson Perőcsényben, amikor a nevezett halottat hangosan siratták. Az akkor még fiatal lány megtanulta a szöveget, s halálig emlékezett rá. Íme, egy újabb bizonyítéka ez annak, hogy a gyűjtés sosem lehet másodlagos dolog egy néprajzkutatónál, hogy egy olyan kötetlen és rögtönzött műfaj szövegei is hosszan és sokáig vándorolhatnak, mint a siratóé.

A temetési szokássor hagyományanyaga is jól gyűjthető Perőcsényben. Többek közt egy olyan búcsúének is fennmaradt itt, melyet azelőtt énekeltek, mielőtt a tiszteletes megérkezett az otthoni követésre. Egy fiatalon tragikusan elhunyt leány, Cziria Eszti búcsúztatására született az az ének, amely a temetést menyegzőnek nevezi, bár a menyasszony koronája a szemfödél és a párna, de a halott fejére is felkerül a fátyol, ujjára pedig a gyűrű.

A szakirodalomból tudjuk, hogy egykor minden halottat elvitték búcsúztatni a templom előcsarnokába, s csak aztán vonultak ki vele a temetőbe. Az általam kutatott Középső- és Alsó-Ipoly mentén ez Perőcsényben élt a legtovább. A fejfát, ha az elkészült, előre elvitték a templomba, beállították az Úr asztalához. A halottal, amíg azt az „*udvarrol temették*“ (tehát nem a hullaházból), mindig útba ejtették a templomot. A koporsót letették a templom elé az ajtóba, hogy a halott „*hajja bentrő*“, *hogy búcsúztatják*“. A gyásznép beült a templomba, s csak négy lány maradt kint őrizni a koporsót. „*Megemelték a kilógó szemfödélet, hogy őrzik, ne vigyék el a halottat.*“ A búcsúztató után a halottat átvitték a templomra. (Csáky, 1999. 130.p.)

A koporsó leeresztésekor az özvegynek „*bal lábval köllött a sirho lépnyi, mer ha nem így tesz, nem nyugszik a halottya*“. A haragosok közül egykor voltak, akik bekiabáltak a sírba, megátkozták a halottat. Ezt az özvegy sem hagyta szótlannul, s a kialakult hangos veszekedésnek a tiszteletes vetett véget. A halott sírnál való megátkozására utoljára körülbelül száz éve került sor Perőcsényben.

A református Perőcsényben is fejfát állítottak régebben. Mára már csak néhány korhadó sírjel maradt belőlük. Utoljára itt „*Úrszini bátya*“ faragta ezeket a sírjeleket. A fát a hozzátartozó saját kezével vágta ki, általában novemberben. Ha nem volt halottjuk előzőleg, akkor is vágtak. „*Megpucolták, a haját lehúzták, s eltették a padlásra.*“ A temetés után egy-két hónapra készült el a fejfá. A fejfáfaragók nem voltak művészspezialisták, de itt is szép félkörívű oromzatos végződésű, palmetta, rozetta, szomorúfüz és fogsor díszítések kerültek a fejfákra. A sírjelekre helyenként szép sírfeliratokat véstek. Bár verselésük gyakran nehézkes, mégis jól kifejezték a család gyászatát, szomorú hangulatát. Az 1919-ben fiatalon elhunyt Szabó Eszter sírjélére írt vers is gyászos emlékek nevezi a helyet, azaz a temetőt, ahol az édesanya „*jajszóval*“ siratja lányát. A halott is megszólal, vigasztalja anyját, mert földi élete is nehéz volt.

A temetést követő toron Perőcsényben régebben csak a férfiak vettek részt. A halottnak is terítették: tányérját piros cérnéval „*körbekerítették*“, hogy az ördögöt elűzzék. A tényérba majorannavirágot tettek, s levest is öntöttek bele. (Csáky, 1999. 143.p.)

Perőcsényi kutatásaim eredményeit beépítettem a palócok hiedelemvilágáról írt monográfiámba is. (Csáky, 2001.) Az égitestet evő mitikus lényt, a palóc kulturális specifikumnak nevezett markolóbot ugyan nem sikerült sem Diószegi Vilmosnak, sem nekem megtalálni, ám valami napot és holdat fogyasztó lényről itt is tudtak. Diószegi azt jegyezte fel, hogy „*mikor napfogyatkozás van, akkor Sámson eszi meg a napot*“. (EA 7072. l.p.) Adatközlőimnél én az alábbiakat gyűjtöttem fel: „*Mikor jányka vótam, azt beszéltek, hogy no, most mán elmúlik a világ, mer kezgyik enni a napot. Mán annyi, most mán csak egy kicsi van belőle, mondták napfogyatkozásakor. Azt nem tudom, hogy ki ette.*“ A holddal kapcsolatban meg ezt hallottam: „*Amikor a hold fogyott, azt mondták, hogy a boszorkányok akkor jönnek elő.*“ (Csáky, 2001. 33.p.)

A házi- és segítőszellemekkel kapcsolatos hiedelmek közül elevenül élt itt is a lidérchit. Diószegi

lejegyzésében olvassuk, hogy Peröcsényben valaki három hétig hordta azt a tojást a hóna alatt, amelyből a szóbanforgó lényt kellett kikeltenie, de mivel azt a cél elérése előtt a trágyába dugta, s nem látta, hogy a tojás „*elhült, felakasztotta magát*“ (EA 7072. 5-6.p.) A lidércszerzés eseteiről a mai recens anyag is tudósít. A faluban például egyszer egy legénynek rászállt a vállára egy fekete tyúk, s tojt neki egytojást. Abból lett a lidérc. Ha teljesíthetetlen feladatot kapott, „*ement, oszt ha más jó embert talál, aho' szegődött*“ . Ilyen teljesíthetetlen feladat lehetett például, ha a tenger fenekéről homokot hordattak vele, malomköért vagy három rosta patakköért küldték. (Csáky, 2001. 37.p.)

Találtunk házikigyóval kapcsolatos adatokat is Peröcsényben. Tudjuk, hogy ezt a hiedelemalakot általában nagy becsben tartották, a család és a ház védőszentjének tekintették, s ha valaki agyonütötte, meghalt az egyik családtagja. Diószegi peröcsényi feljegyzései szerint például egy házikigyó „*kigyútt a falból, agyoncsapták a gyerekek*“ . Ezért aztán „*rá egy hétre a kislány is meghalt a családból*“ . (EA 7072.9-10.p.)

Az újabb kutatásaim során feltárt alábbi adatom talán egy olyan értékes és fontos adalék lehet, amely esetleg a háziszellemszerű lények körét is bővítheti. A lidércfénnyel kapcsolatos tüzes lények után kutatva bukkantam egy olyan alakra, a peröcsényi „*tüzes emberre*“, amely a kemencéből szokott kiugrálni. A rá vonatkozó hiedelemközlés első része így hangzik: „*Amikor az asszony nem tanót meg kenyeret sütnyi, akkor büntetésből megégette itet a tüzesember. Ollyan vót csak, akkora lehetett csak, mint egygy gyufaszá, kicsinyke. Oszt csak ugy kiugrott ez ember kezire, oszt utánna vissza.*“ Amikor ezt a falu fiatal adatközlőjétől, Pásztor Csabától hallottam, a forrás hitelességét illetően némi kételyeim voltak. Ám egy másik gyűjtésem során ismét előkerült ez az alak, immár a falu egyik legidősebb adatközlőjénél, az akkor 90 éves Czimbó Ilon néninél. Érdekes itt az egész adatközlést ismertetni: „*A kemencéből kiugrott. Ez is ollyan babona vót. Jajgatott egy asszony, hogy most ugrott ki a kemencéből egy tüzes ember. Nagyon vigyázzon mindenki, mer' biztos, hogy másik kemencébe' is van. Mindenki kemencéjibe' van tüzesember. Nagy szeméji vannak, nagy feje, nagy szájja van. Ha megharagíttyák, akkor fölgyujt mindent.*“

Tudjuk, hogy több nép, köztük a finnek háziszellemének is a tűzhely az egyik tartózkodási helye. S a Barna Gábor felfedezte „szecska“ is garázdálkodott a kemencében. Igaz, hogy az a kenyér belét szedte ki, a peröcsényi tüzes ember pedig a kenyeret nem megfelelőképpen elkészítő asszonyt büntette meg. Vajon lehet-e köze Peröcsény, a történelem folyamán gyakran keveredett, az utóbbi időben mégis zárt falu tüzes lényének más népek háziszelleméhez, vagy felfogható-e ez a mitikus lény egy korábbi háziszellem-képzet töredékének? (Csáky, 1999. 42.p.)

Az ugyancsak mitikus lénynek tekintett visszajáró lélek Peröcsényben a kilencedik napra tért haza megköszönni a helyet, meg azért, mert hozzátartozója nem tudott a halálba belenyugodni. Itt egy leány teljes emberi mivoltában látta visszatérő anyját, de annyira megijedt, hogy „*csak ugy rázta itet a hideg*“ . A kísértő lények közé sorolt tüzes lidérc alakja is felbukkan Peröcsény hiedelemvilágában. E tekintetben többféle hiedelem keveredik: a kísértő tüzes lény terepe az Ipoly folyó; a gonosz gonoszságot okoz, s a képbe belép a kincsörzés emléke is. „*Azelőtt jártak Ipolypásztóra vásárba. Oszt mikor mán este jöttek át a vásárból, szokták látni, hogy az Ipoly hídján ring a lámpás. De mire odaértek, aggyigra mán mindig odébb ment. Az ember ment utánna. Annyira benne vót, hogy biztos kincset lát, mer' hogy az is szokott világítani.*“ (Csáky, 2001. 59.p.) Idős peröcsényi adatközlőmtől hallottam az alábbiakat is:

„*Babona vót az is. Mondták cetlonost láttunk, világított. Meg vótak rémőve, ijedve. Szaladgátak, hogy mindent zárjanak be, mer a cetlonos itt járká'. Valóba' világított, és valami gáz lehetett.*“

A természeti szellemek közül az állatlan ló alakja is igen gyakran felbukkan a peröcsényiek hiedelemvilágában. A szakirodalomban olvassuk, hogy az állatlan ló alakjában megjelenő lények a táltos- és boszorkányhitből egyaránt ismeretesek, s hiedelemalakunknak sok olyan tulajdonsága is van, melyek alapján a vizilények körébe is sorolható. Ez a lény Peröcsényben gabonanyomtatáskor is megjelent, sőt még emberi hangon is megszólalt. A történetet 1962-ben Diószegi jegyezte le. Olvashatunk közlésében a ló gatyamadzaggal való körülkerítéséről is, ami a boszorkánnyal kapcsolatos praktikákban sem ismeretlen. Egy másik történettel a hiedelemlényel kapcsolatos hagyományozódás szép példáját is illusztrálni tudjuk.

Ugyancsak Diószegi jegyzete fel 1962-ben a faluban, hogy egy áldott állapotban lévő asszonyt csaltak ki egyszer a rossz lelkek. Egy állatlan lóra ültették, amelyik az Ipoly-partra vitte őt. A vízbe akarták fojtani, de utolérték a falusiak. 1977-ben Gulyás Éva etnográfus is megtalálta ezt az adatot, 1999-ben pedig magam is feljegyezhettem még a történetet fiatal adatközlőmnél. Ez így hangzott: „*Olyan vót, mint egy rendes ló, csak nem volt neki állkapcsa. Eccer kihívott egy asszonyt, hogy >Gyere ki, Juli!< Az asszony kiment, és a ló az Ipóra vitte őt. Be akarta fujtanyi a vízbe. Akkor mentek utánna az emberek, oszt gatyamadzagval megkötözték. Az a ló az Ipóba' élt.*“ (Csáky, 2001. 63.p.) Íme a gatyamadzag újabb felbukkanása, s a vízilény (víziember) felé mutató elem.

S ha már a vízilények szóba kerültek, hadd mondjam el, hogy sikerült vízi emberrel kapcsolatos történeteket lejegyezni Peröcsényben is. Egy 1999-ben gyűjtött hiedelemtöredék például így szól: „*Begyütt eccer a faluba, oszt pont akkor vágtak ökröt. Osz májat akart vennyi. Osz mutatta, hogy mellyik darab májbol kér. Akkor levágta a kezit a hentes, oszt nem vér csurgott neki, hanem tiszta víz, meg hínárok lógtak neki a keziből.*“ Az itteniek szerint az embert csak a víztükörben lehetett látni, de amikor „*kigyütt, akkor rendes emberformája vót neki, csak zödebb vót a szeme, mint másoknak*“.

Eme adatközlés után felmerült bennem egy újabb kérdés: vajon miért nem találta meg ezt az adatot (vagy a hozzá hasonlóakat) 1962-ben az itt kutató Diószegi, aki több adatközlőnél is gyűjtött? Viszont egyetlen vízi emberről szóló érdemleges feljegyzést sem találunk a peröcsényi kéziratban. Pedig eme hiedelemről négy évtized után is több recens anyag előkerült a faluban. Elképzelhető, hogy a vízilény hiedelemköre Diószegi ittjárta óta tágult volna az Ipolytól északi irányba? Arrafelé ugyanis több értékes adatot gyűjtött témánkkal kapcsolatban a kutató. Igaz, „*Vízi ember*“ cím alatt a peröcsényi anyagban is találunk egy adatközlést. Ez azonban csak megszorításokkal sorolható a témakörbe. A szöveg így hangzik: „*A szecei híd alatt, egy halász meséte, nyáron ott vótam az Ipó parton, legeltettem a teheneket. Fogott egy halacsát. Aztán az meséte: van a szecei híd alatt egy hal, de csuda nagy, 3 méter hosszú, de nem tuggyák sehogy se megfogni. Hálóba hiába akarják megfogni, szétvágja mindjár. Látták már többször, de nem tuggyák megfogni.*“ (EA 7072. 12.p.)

Valószínűleg Szece alatt az Ipoly jobb parti Szetét kell értenünk. A történet párhuzamát a közeli Lontón találtam meg 1999-ben: „*Az Ipóná', ott Szete felé minden déli tizenkét óra felé vannak ezek a sellők. Fele hal, fele ember.*“ (Csáky, 2001. 66.p.) Íme újabb példája a hiedelemkörök összemosódásának, a történetek vándorlásának és variálódásának.

A sárkány hiedelemmondáinkban, hősmeséinkben s a más epikus történetekben egyaránt gyakori ember-és természetfölötti lény, időjárásdémon, mitikus állat. A mai peröcsényi recens anyag szerint „*A sárkány a garabonciával járt, de aztat nem lehetett látnyi, csak akkor, amikor vihar vót. /.../ Mindig a diák köpönyegje alatt, vagy mellette vót. /.../ Onnan szokott előjönni, amikor vihar vót. /.../ Szétszagatta a fákat, nekiment a háztetőknek.*“

A fiktív lények közé sorolható gyermekijesztők szintén ismertek voltak Peröcsényben. Ezek a kutakban laktak, ám itt többféle lény is lakhatott a mélyben. Többek közt a vízi ember is, aki „*a gyerekeket szokta ijesztgetni. Bent vót a kútba' . Több kisgyereket húzott oda. Az anyja mindegyiket kihúzta, oszt utánna piros kendőt hagyigátak a kútba, oszt elment onnan a vízi ember.*“

A további mitikus lények egyike az ördög. A róla, illetve az ördögüzésről szóló adatokat fiatal adatközlőmnél, Pásztor Csabánál jegyeztem le. Eszerint itt az ördögöt „*piros cernás, kilencsomós kúccsal lehetett riasztanyi*“ . Ehhez kellett még egy fekete kendő, egy régi sírból szerzett koporsódarab, egy gyertya, amelyet az évben csak egyszer, karácsonykor gyűjtöttek meg. A gyertyát az asztal közepére tették, s a leterített fekete kendőre a sírból előkerült kövecskéket, a koporsódarabkákat is ráhelyezték. Az adatközlő református családjának volt egy rózsafüzére, melyet még az üknagyanya kapott egy katolikus apácától. Ezt szétkapcsolta, s ezzel kerítette körbe az ördögűző szereket. A kulccsal koppintók hajdan valami imádságot is mondtak, de ez már nem maradt fenn, mert „*halála óráján köllött vóna azt az adatközlő dédanyjának, Fábrián Rozáliának elmondania*“ . Ő tudott a faluban ördögöt üzni, de csak a házból. Ezt a módszert már csak a XIX. és a XX. század fordulóján alkalmazták Peröcsényben. (Csáky, 2001. 74-75. p.)

A tündérekkel kapcsolatban egy adatot sikerül lejegyeznem 1999-ben. Eszerint „Azok az erdőn vannak. Vót ott egy nagy tisztás, ott szoktak táncolni. Szerették volna meglátni, de nem lehetett, azt akárki nem láthatta meg, azt mondták. Azok ott körbe táncoltak. Azok gyünnnek hun fölörő’, hun alóró’, azt mondták. Csak eccer ott teremnek, körbe táncónak. Vót nekik aranyhajuk. Nézzük meg, azt mondták. Azt mondták, akinek beakad a bokorba, ott lesznek a hajszálak. Vótak is ott az állatokból’, de nem tündér vót. Azok nem bántottak senkit, azt mondták. Azok énekőnek meg táncónak.“ (Csáky, 2001. 76.p.) Diószegi gyűjtésében nincs tündérekre vonatkozó perőcsényi adat.

Gyűjtött viszont recens anyagot Diószegi a foggal született gyerekekről. Épp adatközlőjének testvéreszületett így, de már reggelre ellopta neki valaki a fogát. Nagyon értett mégis a jósláshoz, főleg az időt tudta előrejelezni. „Nagyon tudott“ a másik foggal született, Szórád Örszi is. Lukács Jancsi megmondta, mikor lesz eső. De meg is halt 7 esztendő korában. Itt nagyon kellett az ilyenre vigyázni, mert akia fogat ellopta, annak lett szerencséje. (EA 7072. 8. p.)

A mai perőcsényi adatok szerint a foggal született „borzasztó okos lesz“. Mint egyik adatközlő mondta: „Előfordót, hogy vót olyan kis foga. Hát hogy mi lessz abbó’, miket mondtak! Az mindent fog tunnyi. Nagy ember lessz, de csak olyan vót, mint a többi.“ Ha a bába kivette a fogát a gyerekeknek, elvesztette szerencsáját. Ezért inkább a család húzta ki, s egy bőrsacsókóba varrták. Mikor a koporsóba tették, a fogat is az inge alá helyezték. „Az is előfordult, hogy a foggal születettek elmentek a keresztútra, vettek egy az évben hajtott csipkefaveszót, egy kört húztak, kiállták a boszorkánypróbát, s őbelőlük is boszorkány lett.“ (Csáky, 2001. 82-84. p.)

A természetfeletti erővel és javakkal rendelkező emberek egyike a garabonciás. Tudtak s tudnak az adatközlők Perőcsényben is a „karboncásról“. Mikor az a sárkányon ment, „nagy zivatar vót. Ollyan farka vót neki, hogy csak úgy forgott. Ollyan topolfákat tört össze. Ollyan feje vót, mint egy szakajtóforma“. Amíg a garabonciás a szélső házba bement tojásért, addig a sárkány leszállt a tóba. A diák csak a harmadik házban kapott tojást, ezért nagy ítéletidő lett, ám csak az előző házaknál tett kárt, ott, ahol nem adtak a diáknak tojást. (Csáky, 2001. 86. p.)

Diószegi perőcsényi gyűjtéséből tudunk a burokban született gyerekekről is, melynek hiedelme egyébként az egész magyar nyelvterületen ismert. Valamikor a faluban ilyen gyerek volt Együd Mátyás és Drözsböt Gergely, akiken később „a golyó sem fogott“. (EA 7072. 7. p.) Ám gyűjtéseim során az ezredforduló táján az ellenkező esetre is találtam példát az adatközlésekben. Arra többek közt, amikor a foggal született szerencsétlenné vált: „Mondták, hogyan fog meghalni. Kötél által. Aki burokba’ született, az hurokval fog meghalni, fölakasztják.“ Ennek párhuzamát a magyar nyelvterület távolabbi helyein, például Borosdban is megtalálhatjuk, ahol szintén azt állítják, hogy a burokban született – analógiás alapon – „kötél által fog elveszni“. (Csáky, 2001. 88. p.)

Ugyancsak Diószegi gyűjtött adatot a tudós kocsisról, akinek kisbaltája varázserővel bírt. Perőcsényben a háztetőn dolgozó búbajos ács állította meg a parádés kocsis lovait. Ő azonban nagyobb tudományú volt, s rosszakarójával szemben győztesen került ki. Kisbaltájával körülveregette a négy ráfot, egyik lovát homlokon ütötte fejszéjével, mire az ács lezuhant a ház tetjéről. (EA 7072. 24.p.) Az eset a tudományosok vetélkedésének is példája, s ezáltal némi párhuzamot mutatnak a korábban említett lények hiedelemkörével. Az Alsó- és Középső-Ipoly mentén a tündéres különálló természetfeletti erejű lény. Bár a garabonciással és a foggal született gyerekekkel egyaránt rokonságot mutat, másra is képes, mint ezek. Perőcsényben „Ollyanbó’ lehetett tündéres, akinek hat ujja vót, fogval született.“ Az egyik ilyen gyerek csak hat éves volt, s már meg tudta mondani, hogy „ne ágyazzák ki a gabonát“. S mert ennek ellenére megtették, „elverte azt az eső“. A gyerek viszont kilenc éves korában meghalt.

A tündéres itt azt is tudta, hogy a Várhegy alatt nagy érték van, mert „nagyon nagy erőt érzett. Illyen piros kúcs vót nála, avval szokta mennézni, hogy merre vannak az értékek, oszt arra lengett ki a piros kúcs“. Esetünkben is többféle természetfeletti erejű lény hiedelemköre érintkezik. (Csáky, 2001. 92. p.)

A boszorkánytörténeteknek se szeri, se száma Perőcsényben. Diószegi gyűjtésében s a mai recens anyagban egyaránt találunk bőséges példát, ám ezeket itt nincs lehetőségünk ismertetni. Csupán egy jól körülhatárolható, elsősorban a Palócföldre jellemző jelenségről, a boszorkányok agancsos fejviseletéről említünk egy

peröcsényi közlést: „Azt mondták, hogy szarvai vótak. A templomba mikor mennek be, így félrehajtják a fejüket, mer' nem férnének be a szarvukval. De nem látja senki, csak azt, hogy a fejit félrefordítja“. (Csáky, 2001. 95. p.)

A további természetfeletti erejű lények közül a halottlátót kell megemlítenünk. Bár Peröcsényben ilyen nem tevékenykedett, halottlátóval kapcsolatos recens anyag mégis előkerült: „Egy esetet tudok mondani. Eggy Budapesten dolgozó fiatalember halt meg. Innen a faluból elment dolgozni Pestre egy henteshez. Váratlanul öngyilkos lett, azt mondták. Elment az anyja egy halottlátóhoz. Az mondta neki, hogy a hentes, akiné' dolgozott, az szúrta le itet. A faluba' nem volt halottlátó. Meg irtóztak az illyentő'. Csak akik nagyon bátrak vótak, azok mertek elmenni.“ (Csáky, 2001. 100. p.)

Emlékeztek a peröcsényiek a rostaforgatásra is. „Vót itt egy asszony, az járt rostát forgatnyi, ha valakinek valami baja volt. Együd Józsefné vót, de nagyon régen vót. Spárgával keresztülkötötte, oszt akkor morgott valamit, beszéte: >Szent Péter; Szent Pál, fordítsd meg a rostát!< Akinek eltűnt az ura az első világháborúba', azok mentek hozzá, hogy majd megmondja, él-e vagy nem. Aszonta, hogyha megfordó a rosta, akkor él az ura. Babona vót vagy nem, nem tudom.“ (Csáky, 2001. 101. p.)

Gazdag Peröcsény népi gyógyászatának hiedelemköre is, amely szintén megérdemelne egy alaposabb feldolgozást. A szemmel vert gyermekkel kapcsolatban elmondták, hogy „Messzáta a gonosz, oszt mindig a falho' verte magát a gyerek. Csak úgy a falnak döncöködött mindig, mer' fáj a feje neki“. Egy másik peröcsényi adatot Diószegi jegyzett le, mely szerint az igézetben lévő nyávog, nem eszik, megy a hasa, fogy. (EA 7072. 14. p.) Gyógyítási fűdetéssel lehetett. A temetőből kilencféle fűvet hoztak, ehhez a diófa kilenc új sarját tették, s úgy készült a fürdő. Az is használt, ha napkelte előtt egy akol négy sarkából hoztak földet, s azt keverték a fürdővízbe. Ugyanitt egy másfajta fürdőt is ismertek: a temető kilenc „címerfájáról“ vágtak egy keveset visszafelé számolva (9,8,7...), ehhez kilenc élőfáról szedtek hajtást naplemente után. Ezt is megszámozták visszafelé, majd elkészült a fürdő. A fürdőteknő négy sarkába kenyéret tettek, s a mutatóujjal a gyermek szájába is csöppentettek a vízből. Hatásos lehetett a füstölés is. Ha a „rontó“ bevallotta tettét, egy zsebkendőt vagy rongyot adott, azt elégették, s azzal füstölték a gyereket. Ugyanitt napkelte és napnyugta után „izsófval“ is megfűstölték a beteget. (Diószegi, EA 7072. 14. p.; Csáky, 2001. 108-109. p.)

A szívbaj gyógyításával kapcsolatban Diószegi gyűjtött archaikus peröcsényi adatokat. Adatközlője unokatestvérével történt, hogy „járta a szívbaj“. Tíz körméről vágtak le egy kicsit (lábujjáról, kézujjjáról), tarisznyába tették, s az apa a boszorkányok után meztelenül kirázta egy részét. A többit otthon megfőzték izsóppal és ezerjófűvel, s azt megitták a beteggel. (EA 7072. 16. p.)

A szemárpát itt analógiás módon távolították el. Igazi árpával a beteg szeme előtt „köröznyi köllött, oszt átvetnyi a bal válla fölött“. Vagy pedig vettek egy árpaszemet, s a beteg szeme elé tartva ezt mondták: „Árpa, árpa, lekaszállak,/ Bemész a seggébe!“ (Csáky, 2001. 115. p.)

A sárgaság gyógyításait Diószegi jegyezte le. Az ilyen beteg nem nézhetett be olyan ablakon, ahol halott volt. Segített, ha fokhagymából nyakláncot csináltak, s azt hordták, vagy aranygyűrűről ittak. (EA 7072. 15. p.)

Az állatbetegségek gyógyításához egykor jól értett itt Koczó kanász. Diószegi feljegyzéseiből tudjuk, hogy a gyógyító éjjel beszerzett 7 sárról földet, 7 címerfáról forgácsot, ezt összekeverte, a véres tejbe beletette, csipkefávesszővel megkeverte, s addig verte, míg az illető, aki a tehenet megrontotta, el nem jött. Ugyanitt az öreg Mestra kanász rontott is, meg gyógyított is. Ő tüzes kést dobott a tehené tejébe, aztán megfűstölte azt. (EA 7072. 16. p.)

Gazdag a mindennapi élet hiedelemvilága is. Peröcsényben például azt tartották, hogy „Ujságkor (újholdkor) nem jó elkezdenyi a szántást, akkor a gabona, az ültetvény füves lesz.“ (Diószegi, EA 7072. 18. p.) Mikor az árpát vetették, a gazda 2-3 szemet a szájába vett, nehogy a madarak kiegýék. Az aratást hétfőn vagy szombaton kezdték. A tökültetéssel kapcsolatban ugyancsak Diószegi gyűjtött hiedelmeket. Ezek szerint a magot itt „kasval“ kellett ültetni, hogy a tök is olyan nagy legyen. Olyannak kellett a tökmagot ültetni, akinek családja is volt, mert ha magtalan ültette, akkor nem termett rajta, csak virágzott. (EA 7072. 21. p.)

A kozmogóniával összefüggő hiedelmekből említést érdemel az égboltról alkotott képzet. Peröcsényben azt állították, hogy azt „*egy nagy kerek tartja*“. A Földet meg „*valami nagy domború álat tartja. Valami ollyasmit mondtak, hogy hal (cethal?) van ott, azon van a föld*“. A mennyországgal kapcsolatban még a buzgó hívők körében is felmerültek bizonyos kételyek. Egyik adatközlőm mondta az alábbiakat: „*Van úgy, hogy nem hiszek benne. Elgondókozik sokszor. Ha csak a lélek nem él, de millió évektől az a sok lélek nem is tudom, hol fér el*“. (Csáky, 2001. 189.p.)

Az itt vázolt képek valóban csak villanásszerűen engedtek betekinteni egy falu gazdag hiedelemanyagába. A mélyebb feltárás és rendszerezés még várat magára. Hisz például az emberélet másik két nagy fordulójának, a születésnek és a házasságnak hiedelmeköréről szó sem esett. A munka hiedelmeit sem tártuk fel kellő mélyfúrással, de várat magára a jeles napi szokáskör ilyen értelmű alaposabb megközelítése is. S aztán a Diószegi-féle anyagról sem tudtunk részletesen szólni. Ténnyel akad hát e területen bőven. S mivel Peröcsény a néprajztudósok és gyűjtők kincseshányója, nem szabad ezt sokáig kiaknázatlanul hagyni. Talán elkészülhetne egyszer a falu hiedelemmonográfiája, hiedelemszótára is.

(Elhangozott 2005. szept. 24-én Peröcsényben, a település első írásos említésének 750 éves évfordulója alkalmából rendezett tudományos konferencián)

Képek Peröcsény tárgyi néprajzából

A faluban több XIX. század végi és XX. század eleji parasztporta, gazda- és zsellérház is megmaradt. Ilyen például az *Együd-porta*, illetve *Együd Árpád* néprajztudósnak, Somogy neves folklórkutatójának és muzeológusának a szülőháza is (Kossuth Lajos utca 51.sz.), melyen 1995-ben emléktáblát helyeztek el.

Figyelemkeltőek a peröcsényi *pincesor* építményei is, akárcsak a református temető *fejfáinak* félköríves, rozettás díszítőelemei. A helyi hagyományok lelkes gyűjtője és kiváló ismerője, a településről csak nemrég elszármazott *Pásztor Csaba*. A fiatal amatőr kutató és néprajzi gyűjtő nemcsak az itteni hagyományok lelkes tudora, de jó áttekintése van a község tárgyi néprajzáról is. 1999-től gyűjti folyamatosan a régi tárgyakat. Az összegyűlt gazdag anyagból a falu Együd Árpád nevét viselő művelődési háznak néhány termében rendezett a kétezres évek elején szép *állandó kiállítást*, ahol együtt láthattuk például a kenderfeldolgozás teljes anyagát: az *álló- és talpguzsalyaktól*, a *tilón*, a *gerebenen*, a *rokkán* és a *gombolyítón* át a *szövőszékig* szinte mindent. De gazdag a mezőgazdasági eszközök tára is, melyek közt akad *faborona*, különféle *gereblye* és *villa*, *szénahúzó*, *sarló* és *szőlőültető-karó stb.*

A konyhaeszközök közül nem hiányzik a *kenyér sütőteknő* és a *kovászfa*, a *lapát* és a *szénvonó* vagy a *túrósdezsza*, a *rosta*, az öntött vaskályha, a *csikósmasina* és a *tüzesvasaló*. De található a gyűjteményben *lúdkas*, *faragószék*, *régi mérleg*, *krumplitörő*, *mázsár* és *fatál* is.

Figyelmet érdemelnek a cipekedés peröcsényi eszközei, köztük a *bazárka*, melyen az erdőről hordták haza a hátukon a tüzelőt a szegényebbek. A kőbányáikban gazdag Börzsöny vidékén sem volt ismeretlen a vályogkészítés. Ennek emlékét őrzi a gyűjteményben látható *vályogvető doboz*.

A határban felállított *ringöbölcsőt*, melyben a kisgyermeket helyezték el, itt *hintónak* nevezték. A kiállítás díszje a farsangi ajándékozás sajátos peröcsényi szimbolikus eszköze, a csodálatosan szép *tebefa*, melyet farsang vasárnapján vittek a fiús háztól a kislányoknak. Az *életfára* is emlékeztető ajándék rúdját juharfából, arany- és ezüstdiókkal, csörögefánkkal díszített *kámváját* mogyorófából készítették, s az egészet színes szalagokkal ékesítették fel.

Gazdag a peröcsény *viselet* tárháza is. Megvan a *fekete menyasszonyi ruha*, mert a menyasszonynak itt – gyászolva leányságát – feketében kellett esküdni. A sötétzöld, a kék, majd a fehér szín csak később követte a feketét. Látható a kiállításon egy *druzsának* felöltöztetett bábu is, fején szalagos kalappal. A középkorú nők *púposvirágú* ruhába öltöztek, fejüket bársonykendőbe kötötték.

A *tulipánosládában*, melyet a balassagyarmati piacokon szereztek be, a menyasszony staféringja: a *pentők*, a *slingelt szoknyák* és a *slingelt ujjú ingek* és a *vásontörülközők* kaptak helyet.

A gyűjteményben egy kendőbe kötve együtt van az asszony *halókészlete*: egy nagy kendő, a cakkos szoknya, az angolgyolcs szoknya, a kötény, a blúz, a selyemkendő, a harisnya, a cipő, a szemüveg és az imádságoskönyv, illetve a *Czimbóné Alman Ilon* készítette *halotti lepedők* és *vánkushuzatok*.

A kisgyermek *fürösztő teknőjébe* – idézve a hiedelemvilágot is – tették a 9 diófáról szedett ágat és a kenyérhéjat.

A falakon a régi családi életet és eseményeket megörökítő képeket helyezték el, s láthatók a perőcsényi *aratókról* készült fotók, akárcsak Együd Árpád fiatalkori képe, melyet Kiss András grafikus készített.

A lelkes kutató és gyűjtő, Pásztor Csaba álma, hogy a néprajzi anyag egy tájházba kerüljön, illetve egy *tájház* létesüljön Perőcsényben, nemrégiben teljesült. Az önkormányzatnál elérte, hogy erre a célra megvásárolják a falu egyik régi sátorteős, döngölt padlójú, szabadkéményes *parasztházát*. Az épületben 1977-ig *Koczó István* helybeli szegényebb földművesgazda lakott. A fehérre meszel, gerendás mennyezetű ház kőből épült. A gazda unokájától megvásárolt épületet a faluban letelepedett hollandok által létrehozott alapítvány segítségével hozták rendbe. Rövid idő belül ezt is berendezték, s 2007-ben megnyílhatott Perőcsény szép tájháza, melyet nemrégiben *Darányi Lászlóné Fidel Etel* (1939) és *Csenki Istvánné* (1948) mutatott be nekem.

A ház *tisztaszobájának* két kis abla az utcára, az egyik odalsó ablak pedig az udvarra néz. A szoba bal oldalán áll a *vetett ágy* a dunyha alatti díszlepedővel, a dunyhával és a vánkusokkal. Az utóbbiakat slingelt vánkusvég és perőcsényi hímzés díszíti. Az ágy tetején egy 50 éve használt *menyecskendő*, az ágy mellett egy helyben készült *bölcső*, végében pedig egy gazdagon díszített *tulipánosláda* látható. Az utóbbiból helyben is gyártottak egy-egy darabot. A ház hagyatékából maradt meg a kétajtós magas ruhásszekrény; a négyfiókus *sublót*ot pedig a faluban kapták. Ezen áll egy gyönyörű *perőcsényi tebefa*, egy ovális alakú, fákeretű tükör, egy gyertyatartó s egy díszes csésze. A szoba hátsó felében kapott helyet egy *Singer-varrógép* s egy *vaskályha* is. Az utóbbit régebben *rakottmasina* helyettesítette. Az ablakok alatt látjuk a *karos padot*, a kihúzható asztalt és a támlás székeket. A hímzett abrosszal leterített asztal mellett egy-egy perőcsényi viseletbe felöltöztetett idősebb férfi- és nőbábut helyeztek el. A két ablak közt van a faragott rámás tükör és a *csüngős petróliumlámpa*. A gerendára egy *aratókoszorút* akasztottak, a falra *puntuszos órát* helyeztek. A falon még néhány szép családi képet is látunk, köztük egy feketébe öltözött menyasszony fotóját.

A *pitar* tálaljonképpen a háznak az a része, ahová először belépünk. Van itt egy *vizespad*, felette „*Isten hozta!*” és „*Jó reggelt!*” feliratú hímzett törülközőkkel. Néhány házilag készített *falvédő* is felkerült a falra, ilyen feliratokkal többek közt: „*Jó anyám, hálát mond kicsi lelkem,/ Mert te úgy szeretsz engem*”, vagy: *Halvány sárga rózsá, ha tudnál beszélni,/ Elmondanád néki, nem érdemes élni...*” Rajtuk kívül vásárokból beszerzett *festett tányérok* is díszítik még e házrész.

A *füstöskonyha* szinte eredeti állapotában fennmaradt. Bal oldalán áll a téglából készült, *falba rakott masina*, melyben krumplit, kalácsot sütöttek egykor, *platnyiján* pedig főztek. Most agyagedények, csörgőskorsók, mozsarak kaptak helyet rajta. De láthatók itt régi *tésztaszedők*, *szűrők*, *sziták* s egy *kanalas* is. A *kemence* közelében ott a nagy lakodalmi cseréptál. Érdekessége egyébként a perőcsényi kemencének, hogy az „*kívülre ment*”, azaz csak a kemence szája van a konyhában, a kemencetést azon kívül áll. A füstöskonyha egyébként négy helyről *szedte össze a füstöt*: a tisztaszobából, a hátsóházból, a masinából és a kemencéből.

A *hátsóház* berendezése is igen gazdag. Van itt egy *priccs*, egy asztal és egy *öntött masina*; egy sublót és egy szövőszék. De itt láthatók a kenderfeldolgozás további eszközei: az orsótartók, a *talp- és övguzsalyak*, a rokkák stb. Ugyaitt van a végtermék, a *rongyszőnyeg* is. Szintén e helyiségben látjuk a további agyagedényeket, a fonott méhkasokat. Van itt is néhány falvédő még. Ennek a szobának a két ablaka az udvarra néz.

A *kamrarészben* további háztartási eszközök sorakoznak. Van itt újabb tulipánosláda, *hombár* és *lisztesláda*, *faragópad*, *szőlőelletőfa* stb. S itt az újabb kenderfeldolgozó eszközök, mint a *tiló*, *héhő*, *leveles gombolyító*, *vető*; de láthatunk még *börzsönyi és bernecei kosarakat*, helyben készült *kosármadzagot* is. S ugyanitt sorakozik egy régi *kézimalom*, *Fidel József katonaládája*, több szakajtó, teknő, káposztáshordó és famozsár. Nincs még berendezve a kis *istálló* s az udvaron álló, vályogfalból épült *kiskamra* sem, melyet azelőtt gabonátárolásra használtak.

A perőcsényi Tájház

Tisztaszoba a Tájházban

Régi tárgyak a Tájház konyhájában

Perőcsényi tulipános láda

Háromfiókos perőcsényi sublót

Füstökonyha a Tájházban

KŐ-SZABÓ IMRE

Nyári meló

Az a májusvégi nap emlékezetes lett az egész életünkre nézve. Apánk behívott bennünket a ház hátsó szobájába, amely öcsémrel, a mi gyerekszobánk volt. Én akkor végeztem a nyolcadik osztályt, öcsém a hatodikat. Az öreg nem volt ünnepélyes csak egyszerű tényként közölte velünk, hogy június elsejétől egy hónapra, nála, a vasútnál fogunk dolgozni.

- Legalább megízlelitek a munkát! – mondta egyszerűen. – Meg kerestek egy kis pénzt! – tette még hozzá.

Mi csak álltunk, egy kicsit letaglózva. Újszerű volt ez a tényszerű, férfi a férfival való közlés. Nem ehhez voltunk szokva, mert apánk azért meg kell mondani diszkrét ember volt. Nem szerette, ha mások is fül vagy éppen szemtanúi lennének a közte és fiai között zajló eseményeknek. Ha valami csíny vagy rosszat követtünk el és ezért esetleg testi fenyegetés következett kihúzott nadrágszíjjal, mindig mondta:

- Gyertek csak be a szobába! Ablakot, ajtót becsukni! – volt az egyszerű közlés. A nadrágszíjat kettéhajtotta és a csatos, felét fogta a kezében. Ezt követte az elkövetett ténynek megfelelő büntetés, szóban vagy éppen nem makarencói módszer beiktatásával, egy kis verés. Ilyenkor a nadrágszija adott nyomatékot apánk szigorának. Az ütések száma nem volt több kettő, háromnál, de határozottsága, amellyel az alfelünkre sújtott, meghozta hatását. Akkor biztosan lázadoztunk titkon ellene, de már felnőtt fejjel ezt másképpen értékeljük. A renitens nebulókat így lehetett és kellett a helyes útra terelni. E miatt sohasem maradt szálla a szemünkben. Persze ez a fajta fegyelmezés gyerekkorunk során talán négyszer-ötször fordult elő, de súlya, esetleges lehetősége, mindig ott lebegett. Ez volt a fegyelmezés mechanizmusa, amely kielégítően működött. Embert faragott belőlünk. A mostani szobai invitálás egészen más volt. Nem kellett ablakot, ajtót becsukni. Itt komoly tényeket közölt velünk, melyen mi eléggé meglepődtünk.

Később közölt velünk részleteket, az elvégzendő munkáról. Apánk pályamester volt a MÁV-nál, az alföld keleti részében húzódó egyik vonalszakaszán. Ez a vonalszakasz még 1893-ban épült az akkori Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak kezelésében. Magyar Vasúttársaság volt és vasút vonalai Arad, Csanád és Békés vármegyére korlátozódtak. Érdekesség képen ők voltak azok, akik a gőzmozdonyok helyett az olcsóbb benzines motorvonatokat közlekedteték.

A történelmet nézve a trianoni békeszerződés után a vonalak jelentős része Romániába került. A Magyarországon maradt hálózat 1927-től 1945-ös államosításig Szeged-Csanád Vasút néven üzemelt tovább.

Mezőhegyes és Magyarbánhegyes között ő volt a felelős a vasúti sínek, a hozzá tartozó kavics ágyazatok, talpfák, váltók, kiegészítő jelzők, táblák szolgálatkész állapotáért. Ezért úgy döntött, hogy fiait bizza meg a sínek melletti, eléggé elhanyagolt jelzőtáblák karbantartásával, festésével.

Ehhez tudni kell, hogy miről is van szó. A vasutat utak keresztezik. A mozdonyvezetőnek jelzést kell adnia, amikor áthalad egy ilyen útátjárón. Tehát előtte, vagy ötszáz méterre van egy síposzlop. A mozdony egy éles sípjellel, a motorvonat dudával, jelzi közeledtét, hogy az akkori lovas szekérral közlekedő paraszt hallja, jön a vonat! Az útátjáró előtt, jobbról és balról András keresztek. Ezek figyelmeztetik a síneken áthaladó szekereket, arról, hogy itt vonat közlekedik. Tehát a munka lényege, az lenne, hogy az idő által megtépázott jelzőtáblákat, újra kell festeni.

Ez nem kis feladat volt, de apánk azért döntött így, mert korábban látta mindkettőnknél, hogy szeretünk rajzolni, festeni és azt milyen szinten műveljük. Tehát észrevétlenül, természetesen titkon, atyai szemével látottak alapján bizalmat szavazott nekünk. Elmagyarázta, milyen jelekkel fogunk a vasút mellett találkozni. Ezek a táblák többségében fehér alapon, piros jeleket tartalmaznak. Ferde vonalak vagy háromszögek. Megkopott sávokban is, pontosan kell őket kijavítani. Nem kell sietni, a munka aprólékos és figyelmet igényel. Tehát erre kellett felkészülnünk, nem csak lelkieken, hanem a felszerelésekben is.

- Menni fog ez nektek? – kérdezte és bizalmat megerősítő választ várt.

Öcsémrel egymásra néztünk, éreztük ez egy fontos, bizalmas munka és azt is tudtuk, hogy apánk innentől kezdve, felnőttként kezel bennünket.

- Igen, menni fog! – vágtuk rá, szinte egyszerre.

Mint a jó mesternek, nekünk is készítetett az öreg egy hosszúkás ládát, rekeszekkel a festékeknek, felül egy rúd alakú hosszú fogantyúval. Ebben a ládába kerültek be a napi festékek adagjai, ecsetek, hígítók, különböző kefék a festendő felületek megtisztítására. Tehát így egyben volt a festői felszerelés.

Már csak azt a napot vártuk, hogy indulhassunk melózni. Ennek is megvolt a maga íze. Ugyanis tizennégy éves fejjel, mellettem a tízkettő éves öcsém, mindent úgy kell csinálni, mint ahogy azt a nagyoktól láttuk. Anyánk egy szatyorba bekészítette a reggelire, meg ebédre szánt, olyan melóskáját. Ez nem volt más, mint kenyér, szalonna, egy kis kolbász még a téli disznóvágásból, új hagyma, meg édes tea. Mindez egyben nem aprítva. Mert a melós úgy falatozik, hogy bal kezében fogja a kenyeret, meg a szalonnát, jobb kezében a kés és sorba mindig vág egy-egy falatot a szalonnából, kenyérből, hozzá a hagymából és nyugodt, lassúsággal, rágja a falatot, alaposan megőrölve. A felnőtt munkás a kajára mindig szán időt, azt nem lehet elkapkodni, azt csak zavarmentesen, nyugodtan lehet elvégezni, vigyáz a gyomrára. Aki kapkod, siet, abból sohasem lesz jó melós.

Elérkezett az első tényleges munkanap. Már korán reggel, öt órakor csörgött a szobaasztalra betett vekker. Ilyen korán még nem kellett felkelni, sohasem. Az első kábulat után meg kellett állapítani, ez nem iskola, ez melóhely. Elkenődni nemhogy, nem illik, egyszerűen nem szabad. Magukra kapkodtuk ruháinkat. Sokat nem kellett felvenni, hiszen nyár volt, még hozzá eléggé meleg napokkal. Az öltözék rövidnadrág, póló, egy tornacipő és kész. Cipeltük a ládát, festékekkel, ecsetekkel és egyéb kiegészítőkkel együtt, meg egy apró, nem több, másfél méteres létrát, fából. Kellott az oszlopok festéséhez, mert a tetejét csak így lehetett elérni. Apánk írt egy hivatalos igazolást, amely azt bizonyította, hogy mi ketten, ilyen fiatalon vasúti alkalmazottak vagyunk, az utazásunk ingyenes. Ezt mutattuk a kalauznak. Mezőhegyesig utaztunk, a festendő pályaszakaszz itt kezdődött. Észre sem vettük, hogy a vonat, pár megálló után, már meg is érkezett. El voltunk foglalva a láda, meg a létra elhelyezésével. Gondolatban többször el is kezdtük a festési teendőket, melyet apánk, agyukba vésett. Leszállás után elindultunk a váltókon keresztül, a kezdetekhez. Én, mint az idősebb, cipeltem a ládát, meg az elemózsiás cekkert, az öcsém a létra vitelével volt elfoglalva.

Aztán megérkeztünk a tett színhelyére, már, mint a munka helyszínére, ahol megejtettük az első lépéseket, belépőt a munka világába. Az első munka során, amely egy síposzlop festése volt. A vasúti átjárót földút, vagyis dűlőút keresztezte, így jobbról, balról egy-egy András kereszt jelezte az átjárót.

Ezt mindjárt kettéosztottuk.

- Te fested a síposzlopot, azt eléred! – mondtam az öcsémnek. – Én meg a létráról a keresztet! – tettem még hozzá. Mindenki kiválasztotta a megfelelő kellékeket, ecsetet, festéket és nekiláttunk a melónak. Szép júniusi reggel volt, felhő sehol az égen, egy-két gyorsan röpködő madár csicsergése verte csak fel a csendet. Búza és kukoricatáblák elterülő végtelenségét lehetett csak látni. Távolban az égfelé meredező nyárfák sora mutatta, merre haladnak a földek közötti dűlőutak. A kiadott első munka végeztével, kölcsönösen megnéztük, egymás tevékenységét és meglelégedéssel nyugtáztuk, hogy szépek a festések, jól láthatók innentől nézve.

- Nem is nehéz! – mondta az öcsém és festékes újait a nadrág szárába törölte. – Most már bárki láthatja, festők vagyunk! – mondta büszkén. Valóban, a sikeres munka megrészegíti az embert.

Ebben az ütemben haladtunk tovább. Összeszedtük a felszerelést és a sínek mentén tovább gyalogoltunk. A következő feladat egy neve nincs, feltételes megálló tábláinak festése volt. Azért volt feltételes ez a „megálló”, mert csak akkor állt meg a vonat, ha akadt fel vagy leszálló. Ezt inkább a mezőgazdasági munkák idején használták. Télen, kinek van itt kedve csak úgy leszállni a vonatról? Itt két táblát kellett lefesteni, helyre állítani, az egyik a megálló egyik végén, a másik a másik végén, függve attól, merre megy a vonat. Egy négyszögletes fekete táblán egy fehér nagy Á betűvel. Azt jelentette a vonatvezetőjének, hogy ennél a táblánál kell megállnia. Így az utasoknak nem kell a vonat után szaladni, az pontos helyen áll meg.

Ez a munka is szépen sikerült, úgy döntöttünk, leülünk reggelizni. A jól végzett munka után, ezt kiérdemeltük. Kiválasztottunk egy szép füves árokpartot a vágánytól távolabb, egy terebélyes fa alatt. Tudtuk, hogy a reggeli órákban majd vonat fog közlekedni. A táskából kipakoltuk a kaját és neki kezdtünk

falatozni. Most tapasztaltam életemben először, milyen finom a szalonna, meg a kolbász, hagymával, kint a szél fújta szabad levegőn. Mennyeien finom volt, szinte minden falat. Ahogy így nyesegettük a szalonnát, kenyeret, a távolban feltűnt a reggeli vonat. Apró pont volt a távolban, először öcsém figyelmeztetett.

- Jön a vonat! – mondta és kezével mutatott, de mutató pálcának használta a kezében lévő kést is.
- Jöjjön, az a dolga! – nyugtáztam, és tovább falatoztam.

A motorkocsi vontatta, három részből álló szerelvény, zajos csörömpöléssel száguldott el mellettünk. Persze, ha ezt a tempót száguldásnak lehet nevezni. A motorvezető integetett, üdvözlésként még a dudát is megnyomta.

Aztán befejezve a reggelit, összeszedtük a felszerelést, és tovább lépegettünk a vasúti talpfákon egy újabb festési munkához. Ezen a napon Belsőkamarpusztáig jutottuk el. Nehezítette az előre haladást a meleg. A nap úgy tűzött, mintha minden sugarát, melegét, csak ránk irányította volna. Estére eléggé leégtünk, a póló helye ott éktelenkedett testünkön. Éjjel nyugtalanul aludtunk, de a fáradtság győzött és az álom sem került el bennünket.

Reggel újból csörgött a vekker, kezdődött minden előlről. Cipekedés, vonatra fel, majd le, aztán irány a vasúti töltés, a következő tábla festése, benne útátjárót jelző András keresztekkel, megálló helyet jelző tábla M betűvel, sorba, ahogy az következett. Az Élővíz főcsatornánál azért megálltunk. Órákig bámultuk a vizet, próbáltunk halakat felfedezni a víz folyásában. Köveket dobáltunk a csatornába, arra gondoltunk, nem kerget bennünket a tatár, kicsit ráérünk. Aztán azt vettük észre, hogy már a déli vonat megy Mezőhegyes felé. Elindultunk, így ahogy haladtunk előre, Végegyháza alsó, majd Végegyháza következett. Volt pár útátjáró, a már említett táblákkal. A nap továbbra is melegen sütött, így kísért bennünket kilométerről kilométerre.

Aztán következtek az újabb napok, festések sokaságával. A színek nemcsak a táblákra kerültek fel, hanem arra a nadrágra, ingre is, amelyben alakítottuk a vasúti festő melósát. A munkanapok szaporodtak, majd elértük Mezőkovácsházát. Ez nem volt egy nagyállomás, de ebben a viszonylatban, ahol csak egy vágány futott át a településeken, „nagy” állomásnak számított, pár vágány jelezte a pályaudvart. Azonban több átjáró keresztezte. A festések elvégzése miatt itt pár napra, megrekedtünk.

Egyik nap apánk jött a kis kézi piros hajtánnyal és ellenőrizte munkánkat. Leszállt róla és csak annyit mondott:

- Remek munkát végeztetek! – mondta és elégedett mosollyal ment be a forgalmi irodába.

Mi egymásra néztünk öcsémmel, és egy fejbiccentéssel nyugtáztuk apánk szavait. Már csak egy hét volt hátra a vállat nyári melóból. Elégnek is találtuk, mert a meleg alaposan megkínzott bennünket. Minden forró volt, a levegő, a föld, a vasúti sínek, a hozzá tartozó talpfák. Talán még a tojás is megfőtt volna egy bádogg edényben a napon.

Telbisztanyáig érkeztünk el az utolsó napokban. Innen már csak pár kilométer és néhány nap volt a végcél. A pályaoőr, aki itt teljesített szolgálatot, már várt bennünket. Örömmel üdvözölt, kezét fogott velünk, mint felnőtt a felnőttel. Aztán annyit mondott:

- Ifiurak! Meghívom magukat ebédre! Nyúl paprikást tálal az asszony! Nem volt szabadkozásunk, mert az invitálás olyan kedves volt, hogy annak nem lehetett ellenállni. Ilyen finom pörköltet, nyúlból, azóta sem ettünk. Elbeszélgettünk, és megvártuk a délutáni vonatot, hogy elinduljunk haza.

Letelt a vállalt hónap, megkaptuk fizetésünket, melyet az utolsó fillérig leszámoltunk anyánknak. A pénz ott feküdt az asztalon, büszkék voltunk, hogy ezt mi kerestük. Került belőle cipő, nadrág, ingek, meg ami kellett. Zsebpénzt is kaptunk. Öcsémmel elmentünk a cukrászdába és kértünk egy háromgombócos fagyit. Megelégedéssel nyaltuk, aztán még kétszer, ott ültő helyben megismételtük a vaníliás gombócokat, hiszen ezt a mi keresetünkéből vettük.

Hajósi János fotója

FETYKÓ JUDIT**„és megmarad a látszat”****... az élethez való ragaszkodás hitében – József Attila haláláról II.****Idézetek néhány József Attiláról írt, életének epizódjait megörökítő könyvből, illetve más irányú adalékok:**

MAGYARORSZÁGON 1937-BEN AZ ÁTLAGÉLETKOR 45 ÉV.

<http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/88696/5/ertekezes.pdf>

ADAT JÓZSEF ATTILA VALLÁSI HOVATARTOZÁSÁRÓL:

http://www.rovart.com/hu/nyugalmat-nem-nyert-csak-papot_220

„Említettük, hogy külön jelentősége nincs József Attila vallási hovatartozásának. Ő maga – verseiben is, mint láthattuk, és okmányában is – a görög keleti vallást jelölte meg. S most jön a meglepetés. A budapesti görög keleti anyakönyvekben nem találtak József Attila keresztelésére vonatkozó bejegyzést, adatot.

Kenessey Béla nyugdíjas kiadói szerkesztő hívta fel figyelmemet az 1988-ban a Reformátusok lapjában megjelent, Sasvári László orvos-történész írására. (A lap eléggé eldugott helyen közölte egyáltalán nem érdektelen sorait). Sasvári behatóan foglalkozott a magyarországi görög keleti (keleti ortodox) egyházközségek tevékenységével, főként szegény- és beteggondozásukkal. Így jutott hozzá az egyház valamennyi budapesti anyakönyvéhez. Ott azonban semmi József Attilára, keresztelésére vonatkozó adatot, beírást nem talált. Ezek után kereste fel a budapesti Kálvin téri református egyházközséget, ahol is rábukkant József Attila keresztelési adataira. Én magam Benedeczki Attila, a Kálvin téri református egyházközség lelkipásztora szíves segítségével jutottam hozzá e dokumentum hiteles másolatához.

Miszerint a Budapest-Kálvin téri Református Egyházközség XV keresztelési anyakönyvében szerepelnek az 1905. április 11-én született, majd 1905. április 24-én megkeresztelt József Attila adatai.

Az anyakönyvi bejegyzésben édesapja adatai: József Áron görögkeleti vallású szappanossegéd, míg édesanyja, Pöcze Borbála református vallású. A szülők lakhelye is egyezik a ma emléktáblával és kis múzeummal ellátott házzal: IX kerület, Gát u. 3. A keresztapa Kiss Kálmán volt (feleségét keresztmamaként tartották számon a József családban, a gyerekek gyakran időztek Kiss Kálmánéknál), keresztanyja pedig Hoffmann Adél. A keresztelő lelkész Hagymásy Gyula vallásánár.

S most következnek a csak részben megválaszolható kérdések, illetve adatok. Születési anyakönyvi kivonatában, melyet 1905. április 14-én állítottak ki, vallásaként a görög keleti van feltüntetve. (Rá nyolc napra reformátusnak keresztelik...) Elemi iskolai bizonyítványában Öcsödön, ahol nevelőszülei írták be az ottani elemi iskolába, vallásaként a református van feltüntetve. A budapesti Ipar utcai elemi iskola bizonyítványában ugyancsak a református vallás szerepel. A polgári iskola (10-14 éves korig tanultak ebben – a gimnáziumoknál alacsonyabb rangú – iskolatípusban) bizonyítványában viszont már a görög keleti vallás szerepel. S ez már a továbbiakban sem változik: József Attila adatai bemondása, feltüntetése során mindig is a görög keletit nevezte meg vallásaként. 1937-ben (élete utolsó évében) Curriculum Vitae-ejében (önéletrajzában) is görög keleti vallásúnak tünteti fel magát.”

MUNKA, GYAKORLAT VAGY TANULT MESTERSÉG:

Saitos Gyulára hivatkozva Szabolcsi Miklós *Fiatal életek indulója*, Bp., 1963, Akadémiai Kiadó munkájában ezt olvasható:

„Felkereste Saitos Gyulát, a másik napilap, a makói Friss Újság felelős szerkesztőjét. A makói városházán találta meg ... Attila, aki már egyszer sikertelenül kereste, ezúttal a helyszínen nyújtotta át verseit. Néhány nap múlva azután megjelent a Szegedi utca 1. szám alatt – ott a pincehelyiségben működött ekkor a Kovács, Szabó és Társai nyomda; „...míg a konyhahelyiséget műhely céljára Csörgő Gyula könyvkötőmester bérelte” (264. o.)

„A szerkesztőségbe (mármint a makói Friss Újság szerkesztőségébe) bejárógató diák a tavaszon internátusi bennlakó volt; minden találékonyságát igénybe kellett hát vennie, hogy eljöhessen; s erre Csörgő mester könyvkötőműhelye adott módot. A tanulóknak szünidei gyakorlati foglalkozást kellett bejelenteniök; József Attila a könyvkötészetet választotta – s szorgalmasan hordta is a könyveket a Szegedi utca 1-be.” (266. o.)

MÓRICZ ZSIGMOND, *Tanulmányok I.* Bp., 1978, Szépirodalmi Könyvkiadó:

„– Mióta van itt, József Attila?

Elhúzta a száját kicsit:

– Már két hónap óta.

Hihetetlen volt. Két hónapja. Mit keres egy hódmezővásárhelyi doktor úrnál két hónapig egy költő? Nem kérdezhettem meg, féltem, kényes, kérdés... Hallottam, Hatvany Laci is sokat... látta vendégül... „költősors”...?

Ezzel beborult előttem a kétes helyzetbe zuhant élet... Igazán úgy is tűnt fel, mintha „lengyelje” lett volna a háznak, ahol szabad volt a legvastagabb szivarra gyújtani, de beleszóló dolgokba mintha nem lett volna... Ugyanoda s ugyanakkorra hívtam meg Kálmán Katát, akinek most oly nagy sikere van a *Tiborc-ával*: akkor is titokzatos fénykép lencséjén át kötődött a költészet és érdek: mivel szeret szegény világot fotografálni, külön aknán lebecsátottam a mély kútba, ahol a Csibe-problémák rajzoltak. Éppen az első szállítmányt hozta ebből a világból. Megdöbentő, hogy nem kell szó a beszédhez. Az élet az arcra mindent ráírt, amit el kell s el akar mesélni... S a fénykép művész kezében van olyan közlőszerszám, mint bármi művészi szer, a hang, a szó, vagy akár az agyag, ha kell jobb, mint a festék...

Míg egy döbbenet a másikat szülte, egy-két órai késéssel megérkezett a költő.

Pár perc múlva külön ültünk: vannak titkok az ember életében.

S itt s ekkor valami különös, csodálatos dolog történt: József Attila rémülettel nézett bele a képcsomagba, ami előttem volt, s zavar, habozás és sápadozás után szólalni kezdett.

– Kérlek, Zsiga bátyám, hát ez az én életem... Ez az én bajom, hogy ez az életem... én csibe vagyok: apátlan, anyátlan árva, ebből a mélységből származom és e miatt nagyon nehéz is nekem ez az élet, hidd el... mert az ember soha le nem vetkezheti önmagát, az ember haláláig egy és oszthatatlan marad és úgy viszi magán az életet, mint csiga a házát, mert nincs más bűvő helye, csak az élete, másutt nem talál menedéket: most már hogy találjon az, akinek nincsen élete, semmi kemény anyagból készült fedele sincs, csak az utca gyermeke lett, ahogy világra jött s az is marad örökké s ez a kellemetlen...

... Az ő élete kireperálhatatlannak látszott előtte, már akkor is. Energia-készletét a proletársors emésztette föl, már semmije se maradt, csak költői zsenije... Nem tudom, szokott-e ezekről a titkokról másoknak, barátainak beszélni: előttem akkor úgy nyilatkozott meg, mint a gyónó a pap előtt, mint az elítélt a mentőtanú előtt, akire rábízta elveszett állapotának titkát. (864-867. o.)

SZABOLCSI MIKLÓS *Kész a leltár; József Attila élete és pályája, 1930–1937*, Bp., 1998, Akadémiai Kiadó:

„...a *Szabad ötletek jegyzéke*, melyet 1963. március 22-én kezdett írni a Japán kávéházban, és két nappal utóbb a Korong utcában fejezett be...” (606. o.)

„Ez idő tájt ismét úgy érzi, hogy a pszichoanalitikus kezelés nem segít rajta, hogy elégtelen, hogy cserben hagyja.” (606. o.)

„Minek tartasuk, miként értékeljük ... főleg a *Szabad ötletek jegyzékét*? ... Tverdota György, a kérdést tárgyaló értekezésében alapos latolgatás után naplónak tartja – dokumentumnak, nyersanyagának...” (609. o.)

„A Hercz Henrik titkárnője által megőrzött (és 1965-ben a Petőfi Irodalmi Múzeumnak ajándékozott példányon 937. II. dátum olvasható). Talán erre az időszakra vonatkozik Déry Tibor a költő haláláról írt emlékezése: Emlékszem egy vég nélküli éjszakai beszélgetésünkre – az idén tavasszal volt – hosszan kíségettük egymást az utcán – nem akar több verset írni, mondta, befejezi költői pályáját, s egy polgári állásért fog küzdeni foggal-körömmel. Nincs már más vágya, mint havi kétszáz pengőt keresni, magyarázta, ennél többet nem nyújthat neki az érdekeken épülő világ.” (752. o.)

„»Én beállok katonának inkább, én nem megyek a Balatonra. Én a villamos elé vetem magam« – mondta Hatvanyak, de ő kitartott: »Nézd Attila, az orvosok mondták, hogy oda kell menned, vissza fogsz jönni, ott maradsz egy pár hónapig üdülni. Most sokkal jobban vagy, kipihened magad. Írsz nekünk egy pár szép verset, most aztán menj. – Így hát már te is, hát megyek, megyek, megyek. – Nincs több mondanivalóm. Sajnálom, ez volt az utolsó telefonbeszélgetésünk.«» (904. o.)

„A korabeli sajtó tudósításain kívül több tanú, több írás foglalkozott a kérdéssel. : pl. *Papp Ferenc*: Aki utoljára látta, Tükör, 1964. 35. sz. 11. – Többen úgy vélték, hogy nem öngyilkosság, hanem véletlen baleset történt, *Bán József*: Öngyilkosság vagy baleset? Utasellátás, 1973. jan. – Sőt Etának is volt olyan gondolata, hogy talán csak »kísérletezési szándékkal« feküdt a sínre (*Bokor Imre*: József Eta József Attiláról. Könyvbarát, 1957. dec. 18.) Még olyan vélemény is akadt, amely szerint kissé beborzolt állapotban a keresztülrobogó vonat kerekéhez kapott s az berántotta (*Hevesi Iván* 1962. dec. 12-i levelében, Pappné nevű szemtanúra hivatkozva). – A véletlen baleset mellett érvel monográfiájában Balogh László is.” (945. o. lábjegyzet)

NÉMETH ANDOR, *József Attiláról*, Bp., 1989, Gondolat Könyvkiadó:

„Új költészet nincs – szögeztük le –, költészet már régóta nincs, csak irodalom van, intelligens, vagy kevésbé intelligens. A mágikus szavak a nyelvemlékek rejtélyei. ... A modern költő – állapítottuk meg – olyan kultusznak a papja, amelyben hisz. Misézése mesterséggé lett. A kehely, amit ajkához emel, üres. Óvakodjatok az irodalmároktól! Szeretnék elhítni a tömeggel, hogy látnokok. Ne higgyétek nekik! Minden sorukat megszűrte az értelem. ... A költő nem alkalmi mondanivalókat közöl, hanem saját magát. Verse motor, mit az élete fűt.” (53. o.)

„1936 őszén nyilvánosan vitáztunk a kritikus és a költő viszonyáról. József Attila azt fejtegette, hogy a költemény anyaga – nem tartalma, hanem kiváltó oka, ami a költőt alkotásra készítette – rendszerint triviális esemény, mit a mű fennköltté, vagy magasztossá alakít át. Hogy példával szolgáljon, legszebb költeményeinek egyikén mutatta ki, milyen szármalmas és kicsinyes emberi dolgok foglalkoztatták, miközben írta.” (53. o.)

„De miért lesznek ezek az ingerek és belső szekrécións folyamatok személyek feletti értékűek? Ez a titok. S ezt József Attila sem tudta megmagyarázni.

Hazamenet szemére vettem érvelését.

– Én csak arról beszélhetek, amit tudok – felelte József Attila. – És azt az egyet tudom, hogy amikor verset írok, nem költészetet akarok csinálni, hanem meg akarok szabadulni attól, ami szorongat. Engem csak ez érdekel. Az életem.

– Engem viszont – feleltem neki – csak a költészet érdekel. Nekem – erről meg vagyok győződve, mindenkinek – teljesen közömbös, milyen szekréciós folyamatok vannak a verseid mögött. Élményed csak akkor válik értéké, amikor műalkotássá érik, vagyis elveszti élményjellegét.” (43–54. o.)

„Mintha nem lenne elég gondja már, Attila még jobban megnyomorítja életét. Pszichoanalitikus kezelésbe véteti magát. ami majdnem nagyobb baj, mintha kábítószerre kapott volna, mert kiszolgáltatottságot, függelmet jelent. De meggyógyul-e? ez felettébb bizonytalan. Biztos eredménnyel egy lélekelemző sem kecsegteti páciensét. Ez különben is csak a kezelés kezdeti stádiumában foglalkoztatja beteget. A felvakart sebek, felhalászott vágyak megbeszélése szenvedély lesz, amely erősebb, mint a gyógyulás akarata.” (82. o.)

„Így élt Attila éveken át, inkább rosszul, mint jól, egészében elviselhetően. Két ember fegyelmezi és buzdítja: Judit és R. Judit azt kívánja, hogy nagy költő legyen. R. [Rapaport] arra buzdítja, hogy tartsa el magát. Szegény iparkodott. . . . Az analízis kigyomlál belőle minden illúziót. Ha számot vet helyzetével – meg is teszi –, megállapíthatja – meg is állapította –, hogy költőnek általában, olyan szándékú és eltökélésű költőnek, amilyen ő, különösképpen: Magyarországon érvényesülni nem lehet. (85. o.)

„Másnap megjött Attila. Judit rögtön észreveszi a változást. Sugárzik az életkedvtől, fellépése hetyke, kihívó. Füttyűrészve rakosgat, rendezkedik. . . . Fehér papírlap kandikál ki a kabát belső zsebéből. Judit észreveszi.

– Mi az? – kérdi.

– Vers – mondja büszkén Attila.

– Elolvashatom?

– Nem neked szól – de elolvashatod – veti Attila oda.

Judit kezébe veszi a papírlapot, olvas, s egyre halványodik.

– Attila, ez gyönyörű. . . – suttogja végül.

Attila szúrós pillantást vet rá.

– Nem neked szól – ismétli keményen. – A világ legszebb nőjéhez írtam. – S kis szünet után: – Én már nem szeretlek téged. Én más szeretek.

Judit nem válaszol, csak nézi dermedten. Jól hallotta, vagy cseng a füle?

– Akkor. . . . Akkor miért jöttél vissza? Menj el! – csattan fel. – Menj el! Szedd a holmidat, és menj ahhoz, akit szeretsz.

Attilának pillája se rezzen. Állja Judit tekintetét. Most ő szólal meg kiszámított kegyetlenséggel.

– Nem a! én veled maradok, és neked tünőd kell, hogy más szeretek. Most elmegyek hozzá, de visszajövök. – S indul, de visszafordul az ajtóból: – A legszebb nő, aki valaha az utamba akadt. És a vers, amit írtam, a legnagyobb szerelmes vers, amit valaha írtak.” (248. o.)

„– Judit megmérgezte magát. . . . megtalálta a verset, amit Lillafüreden írtam az utolsó éjszaka. Az ünneplőm zsebében volt. . . . Reggel, mielőtt kikefélte, megnézte, nem hagytam-e valamit a zsebeimben. . . .

Hallgatunk. Majd újra Attila, de más hangon:

– Nem is kérdezed milyen vers?

– Milyen? – ismétlem gépiesen.

– Olvassuk el együtt – indítványozta.

Több szó nem esett Juditról. Minket már csak a vers foglalkoztatott, a nagy vers, . . . , (88. o.)

„Immár nem álltatja tovább magát. Annak, hogy szépszámú évei ellenére még mindig csak az a társadalmi meghatározottsága, mint egy Raszkolnyikovnak: »volt diák« – annak, hogy még mindig képtelen megkeresni a maga erejéből a létminimumot, »a havi kétszázat«, amit minden hülye összehoz – annak egyes-egyedül maga az oka. Ezzel a meggyőződéssel hagyja el minden egyes alkalommal a rendelőt. Ezt nem az orvosa beszéli be neki; . . . ezt a következtetést maga vonta le, magáévá téve az analitikusok világszemléletét, mint valami *morale provisoire*-t. Egyetlen célja »férfivé lenni.« „ (91. o.)

„Náluk ismerkedtem meg Fejtő Ferencsel (aki később a *Szép Szóban* jutott szerephez), pár nappal azután, hogy a *Medvetánc*, József Attila nyomdatechnikailag is »mutató« kötete – megjelent. Áhítattal lapozgattuk az »uraktól kapott pénzen vett papíron« nyomott, szépek kiállított kötetet.

– Milyen költő vagyok? – incselkedett Attila Fejtővel.

Fejtő összeráncolta homlokát. Gondolkodott.

– *A Nincsen apám, se anyám* idejében érdekes költő voltál. *A Medvetánccal* az igen jelentékeny költők sorába léptél.

– Szóval nem tartasz *igen nagy* költőnek?

– *Igen nagy*nak nem – mondta Fejtő.

Nem volt igaza.” (98. o.)

„A szerkesztői rang – ha átmenetileg is – helyreállította kibillent önérzetét. Mint mindenki, aki tintát, tollat kért a feketéhez, eddig is szerkesztő úrnak titulálták a *Japán* pincérei, de immár nem birtokolta a címet, az volt, szerkesztő, méghozzá folyóiraté...” (105–106.)

„Életének külső folyása is megváltozott. Egyebek között elszakadt Judittól. Nehéz szívvel szánta rá magát... Attilának sajnos nem sok jót hozott. Judittal nem akart és nem tudott maradni, – nélküle még rosszabbul érezte magát. Vele senki sem törődött többé, csak a verseivel.” (104. o.)

„Sajnálta, hogy elhagyta Juditot. Akármilyen szűkösen éltek is, vacsorával várta, volt otthona, nemegegyedül bújt az ágyba éjszaka, s valaki csöndesen szuszogott mellette, ha szorongató emlékekkel küzdve, éberem... maga elé meredt a sötétben, s gondolkozott.”

„1936. május 22. péntek, nyolc perccel dél előtt. ... Analízisről jön, négyre fogorvosa várja. Nemrég a fejébe vette, hogy testileg-lelkileg rendbe hozza magát. ... Nincs meglegedve sem magával, sem az orvosával. Azok csak babrálnak s rontanak rajta. ... vaskos füzetet húz elő. Ezt akarja ma teleírni. Most nekiül, nem kel fel addig, míg tele nem írta – megszámozta előre – a százhetven lapot. Most leszámol múltjával, gátlás nélkül leírja minden érzését, minden gondolatát. Számot ad minden bajának miértjéről és eredetéről. Olyan őszinte lesz magához, mint még soha.

Tele is írta a füzetet. ... Kísérteties iromány. Életében senkinek sem mutatta. ... Írása is arra vall, hogy másokra gondolt, mikor a munkának nekiült. Kalligrafikus betűkkel írt, széles sorközöket hagyva... A füzet első oldalára ezt írta utólag: *Szabad ötletek jegyzéke két ülésben.*” (106–107. o.)

„Évek óta bíbelődik emlékeivel, és végre megtalálja a formulát: arra áhítozik, amit gyerekkorában megvontak tőle.” (110. o.)

„A tragédiáról Hatvany Bertalant értesítette elsőnek a család, még aznap éjszaka. Ő vállalta a temetés költségeit. ... Temetésén is leginkább azok vettek részt a költő barátai közül, akiknek kocsijuk volt: Balla Friciek, Koch Györgyék, Fenyő Gyuriék, és úgy emlékszem, Szenes Bandiék. Az írók közül a *Szép szó* munkatársai: Ignó, Hatvany Bertalan, Fejtő Ferenc, Remenyik Zsigmond, Horváth Béla és Faludy György. A proletariátust Mónus Illésen kívül a szárszói fejkendős parasztasszonyok képviselték, és a gyászdalokat kántáló kisgyerekek.” (331. o.)

BÁNYAI LÁSZLÓ, *Négyszemközt József Attilával*, Bp., 1943, Körmendy Könyvkiadó:

„... tanárai, ismerősei, de még hozzátartozói is nemcsak biztatták, hanem el is ismerték képességeit, jutalomdíjakkal, bensőséges barátsággal anyagilag és erkölcsileg támogatták, verseit nemcsak dicsérgették, hanem azoknak kiadásához hozzá is segítették.” (53. o.)

„Magam részéről a kérdések feltevésével a leghatározottabban feleltem azokra. Ezzel pedig kezünkben a kulcs, amivel József Attila életének és költészetének hét lakattal lezárt titkából egyet felnyithatunk: Makai Ödön nélkül nem lett volna az, aki lett, viszont Makai Ödönnel más lett, mint aki lehetett volna.”

„A rendcsinálás azzal kezdődött, hogy Attila, – rábeszélésemnek engedve, – orvoshoz ment. ... az orvos legidősebb testvérem volt. ...

Attila az utóbbi években nála fellépett kellemetlen és állandóan fokozódó gyomorpanaszokról beszélt. Nem egyszer ételundor formájában fellépett étvágytalanság, étkezés után pedig tompa gyomorfájás voltak ennek leggyakoribb tünetei. ... Mint említette, e panaszok eredendő okát az elsődleges vizsgálat nagyrésztben a hiányos és rendszertelen táplálkozásban, valamint az ezek által előidézett zavarokat hatékonyan támogató mértékben dohányzásban és feketekávé fogyasztásában vélte felfedezni. ...

... Helyén fészkelődve, sűrűn pislogva, bajuszát keféletve, szóval elég nyugtalanul beszélt Attila ezekről a dolgokról. A javaslatban nem nagyon bízott, mert – mint mondotta – a kapott utasítások mellett a rendszeres táplálkozást meghonosítani nem áll módjában.

De nem szívesen mérsékelte a dohányzást és a feketekávé fogyasztást sem. Így hát az utasításokat nem tartotta be, a felajánlott kezelésre pedig egyáltalán nem járt el. ... Arra következtettem, hogy Attila szervezetében ebben az időben még nem jelentkeztek olyan organikus elváltozások, amelyek – megfelelő kezelés nélkül, – jóvátehetetlen következményekkel fenyegettek volna.

De magától Attilától sem hallottam nagyon sokáig ezután, hogy panaszkodott volna a gyomrára. (81–82–83. o.)

„Judit testileg-lelkileg, szellemileg, anyagilag »adminisztrálta«, szolgálta Attilát, az embert, a férfit, a költőt egyaránt. ... Ott és minden egyéb adott alkalommal veszekedett, érvelt, vitázott a »maga adminisztrálni nem tudó« Attila helyett.” (126–127. o.)

„Judit élete értelmet, jelentőséget nyert azáltal, hogy egy zseninek az élettársa volt. Az ebből eredő, átlagon felüli teljesítményt követő kihívást, – a maga módján és képességeihez mérten, – ő betöltötte. Amíg bírta. ... Az egyenlőtlen mérkőzés – ne firtassuk miért? – megszakadt, abbamaradt. Az »előny« mindenképp Attilának ítéendő.”

„– Mondd Attila, nem kellene neked valami rendszeres foglalkozást keresni? – kérdeztem tőle egyszer. ... – Nos, mi a véleményed?

Attila egy darabig pislogva nézett a levegőbe, aztán vontatott hangon válaszolt:

– Igen. Erre már többször gondoltam én is.

– Hát mihez lenne kedved? ...

– Mihez? – biggyesztette el a száját. – Ami van. amilyen állást kaphatnék.” (160. o.) [József Jolán és Bányai László 1930 decemberében kötöttek házasságot. Ez a beszélgetés kb. 1932. októbere, a *Külvárosi éj* c. kötet megjelenése előtt lehetett. – F. J.]

„lehet-e, tud-e ilyen verset írni az, aki nem szeret, csak képzőleg? [*Óda*] Attila e szerelemtől felforrt, átizzott egészen. És ezt percig sem tagadta. Lelkendezve mesélte, hogy ezt az asszonyt feleségül fogja venni. De ... az gazdag. »Méltónak kell lenni hozzá«. Pontosan így mondta: »Polgári« állást vállal, keresni fog, sokat, tülekedni fog, híres lesz – és akkor utána megy.

... Állás nem akadt. Nem sokat ígérő, de még keveset nyújtó sem. Judit viszont ... tehetetlen magányában jól sikerült öngyilkosság [Szántó Judit öngyilkossági kísérletéről van szó! – F. J.] bánatos sóhajával ügyeskedve elfújta az egyre halódó láng pislákolását. Attila ... hullott vissza a kihült otthonba, ahol ... a bútorok ismerős gondokkal köszöntötték...” (172. o.)

„... pincér, aki Attila iránti rokonszenvét egy pincértől telhető minden kedvességgel állandóan kimutatta, – az étlap helyett az egyik déli lap legújabb számát tette elé.”

... József Attila Balatonszárszón. ... Nem értem! ... Felhívom Németh Andort telefonon, de csak a feleségével tudok beszélni: – Nem, semmiképp ne menjen le Szárszóra. A temetésre sem. Küldjön pénzt, – tanácsolja Szegő Juci.” (266. o.)

A SIESTÁBAN – RIPIORT A CSAK JÓZSEF ATILÁT ELLÁTÓ KÉT ÁPOLÓNÓVEL. KRITIKA 1974. augusztus

Felkai Béláné Zentai Rozália ápolónővel készített riportot Fehér Erzsébet (1967. október 18)

„Fehér: Úgy tetszett látni, hogy nem tudott volna talpra állni?

Felkainé: Hát azért mint alkalmazott, mint tisztviselő valahol lehetett volna alkalmazni, csak már olyan remek verseket nem írt volna legalább tíz évig. ...”

....

Fehér: Bak Róbert nem volt a Siesta-szanatórium orvosa?

Felkainé: Kintről jött be. Káldor látogatta naponta kétszer.

(dr. Bak Róbert a VIII. Balassa u. 6. szám alatt levő egyetemi Elme- és Idegkórtani Klinikán dolgozott. [a riport jegyzeteiből vett információ])

....

Fehér: Hadd kérdezzem meg: gyógyszeres kezelést kapott József Attila?

Felkainé: Hát a Barbarint, amit, jajaj, de nem szeretett. Jaj, de nem szeretete, akkor még csöppek voltak. – »olyan fekete – azt mondja –, ez olyan rossz!« ...

Fehér: Milyen hatása volt ennek a Barbarinnak?

Felkainé: Aludt tőle.

Fehér: Nyugtató...

Felkainé: Altató volt, igen. Semmi mást nem tudok. Mást nem kapott...

Fehér: Szóval nem tetszik emlékezni arra, hogy valamilyen egyéb kezelést nem...

Felkainé: Semmi mást nem kapott, semmi mást.

....

Fehér: Rózsi nővér beszélt-e az orvosával, ezzel a bizonyos Káldor főorvossal? Vagy kapott-e valamiféle különleges instrukciót az orvostól?

Felkainé: Csak mindig mondták, hogy vigyázzak, hogy egyedül ne hagyjam. ... Nem voltak bizalmasak, hogy mi történt vele, én se tudtam, csak vigyáztam rá. És nem is volt baj.

Fehér: Semmiféle különleges orvosi utasítás nem volt?

Felkainé: Nem volt.

Fehér: Milyen viszonyban volt József Attila Káldorral?

Felkainé: Bejött, barátságosan beszélgetett, – »Hogy van, Attila?« – »Jól vagyok.« És panasza nem volt, és Káldor aztán: – »Na mondja meg, mi bántja, vagy van-e valami kívánsága?« Mindig meg volt elégedve. Akkor Káldor ment és a legrövidebb idő alatt... Nem panaszkodott.

Horváth Vincéné Vigh Erzsébettel beszélgetett Tverdota György (1972. március 17)

„Tverdota: És még tetszik emlékezni valamire, amit magáról mesélt Attila?

Horváthné: Hát ő mással nem tudott foglalkozni, és mondta is, hogy ő nem tud megszabadulni a szegénységtől. ... de őt a múlt kísérte, és nem bírt belenyugodni a múltba, ő csak mindig azzal foglalkozott, azon rágódott...

....

Tverdota: Szerették az ápolók, jó viszonyban volt az ápolóival?

Horváthné: Jó viszonyban volt, igen. ... De mindig lesütött szemmel, és mindig lehajtott fejjel beszélt. ... szomorúan elgondolkodva, és míg beszélt, mintha magának beszélt volna, így beszélte el az életét.

....

Horváthné: Állandóan olyan csendes volt. Egyszer összecsomagolt, és már azon a portán volt, ahol az elmebetegek vannak, szerencse volt, mert ott a portás senkit ki nem engedett... egy kis csomaggal akart kimenni. És kérdeztem tőle: – »Hát miért akarja itthagyni a szanatóriumot, mindene megvan. Jó kezelésben részesül.« Már unja, már ő mindent un, ő sehol nem találja magát. És erre, mikor bejött Hatvany báró hozzá, mondta neki: – »Te Attila, én azt tanácsolnám, talán jobb lenne neked a nővérednél Balatonszárszón, az Etelkánál. Hisz úgyis annál talán szeretsz lenni?« – »Nem szeretek nála lenni.« – »De miért, a gyerekekkel is talán elfoglalkoznál és beszélnél velük, és talán az a vidék, az talán jót tenne neked. Nyugodt lehetsz, én míg dolgozni nem tudsz, a számládat kifizetem« ... Hallani sem akart róla. Úgy, hogy amikor Hatvany báró bejött érte, és mondta neki: »Csomagolj, Attila, mert viszlek, mész a nővéredhez« – óriási nagy vita támadt közöttük, úgy, hogy olyan hangos vita volt, hogy már én is bementem...

...

Tverdota: A kezelésekről nem tetszik tudni semmit, mondjuk a Bak Róbertnek a...

Horváthné: Bak Róbert, ő nem kezelte. Ő csak bejött hozzá, és megnézte a kórlapját, miket kap, ellenőrizte, milyen kezelésben részesül, milyen gyógyszereket szed; de ő nem rendelt neki semmi gyógyszert, és ő nem kezelte, már benn a szanatóriumban csak Káldor főorvos, Ács doktor és Martos hárman kezelték.

...

Tverdota: Állítólag a szanatóriumban volt egy zárt részleg, és József Attila attól félt, hogy oda kerül. Igaz ez? Beszélte erről?

Horváthné: Soha nem beszélt róla.

Tverdota: Valóban volt egy ilyen részleg?

Horváthé: Elég távol volt oda a zárt szanatórium, elég távol volt, ő azt nem is látta. Nem látta. Ő azt nem látta, tehát nem félhetett tőle.

*

Illyés Gyuláné Kozmutza Flóra (gyógypedagógus, pszichológus) –, aki szintén 1905-ben született – *József Attila utolsó hónapjairól* című könyvében saját emlékeit írja meg a költőről. Könyve felosztása sokat mond. Az egyik „bevezető” 1962-ből való, a második 1980-ból, a harmadik 1985-ből. Ezek egymás után következése, amiket elmondanak, azok összekapcsolhatók a könyv *Jegyzetek* című fejezetének tartalmával. Maga a könyv, amit ebben az értelmezésben emlegetek, 1987-ben jelent meg a Szépirodalmi Könyvkiadónál. Az említett bevezetés három, a végén lévő jegyzetek tizenkét, tehát összesen tizenöt oldalt tesznek ki a 157 oldalas könyvből – (a szerkesztő utószavát nem számoltam bele) – vagyis a visszaemlékezés körülbelül tíz százalékát.

Minden meg-nem-értés vagy elutasítás és egyebek szándéka nélkül igyekeztem olvasni ezt a könyvet. Ezt azért írom le külön, mert több elemében írásom olvasója esetleg azt is hiheti, hogy mikor Flóra visszaemlékezéseiből kiemelek, rájuk hivatkozom, negatív színben akarom feltüntetni ezt az önvallomásos dokumentum-emlékező női szerzőt.

A *József Attila utolsó hónapjairól*-ban a három bevezető inkább mentegetőzésnek hangzik, és azt mondja, hogy a mendemondák, a vádak, a rágalomok (mármint a Flórát ért rágalomok) miatt is írja meg, le, amit az emlékezet, naplójegyzetei, és főleg József Attila neki írt levelei alapján leírhat. Olyat is mond, hogy gyermeke van, és férje, akiknek tudniuk kell ezeket a dokumentumnak szánt adatokat, és az ő érdekében is adja közzé ezt a könyvet. A kötet végén lévő jegyzetekben arról ír, hogy akkor még a maihoz képest más volt a női élet, más volt a társasági élet, és más volt az udvarlási kapcsolat (Török Sophie, Szántó Judit??), vagyis ő, az akkori elvárt felnőtt lány szerepének megfelelően viselkedett (ezt maximálisan elhiszem), a József Attilával való és más férfiakkal való kapcsolatban. Ám mást is ír 4. pontban: „Befolyásolhatta József Attila iránti viselkedésemet kislányos ábrándozásom is. Amióta csak fölmerült bennem, hogy egyszer majd férjhez megyek, úgy képzeltem el a házasságot, hogy a férjem valamilyen fölhalál vagy művész lesz, festő, vagy szobrász (sohasem gondoltam, hogy író!), akit csak a halála után fedeznek föl, ismernek el.” – jelentős gondolat! [F.J.]

ILLYÉS GYULÁNÉ (Kozmutza Flóra): *József Attila utolsó hónapjai* Bp., 1987, Szépirodalmi Könyvkiadó:

„1937. február 20-án ismertem meg József Attilát... csak néhányan voltunk... Sándor Pál szerkesztő, író. József Attilát ez utóbbi hozta magával – váratlanul – hogy csináljam meg vele az egyik akkor – és még ma is – igen elterjedt pszichológiai vizsgálatot, a Rorschach-tesztet. ... általában egy félóra-óra a tíz kép fölvetelének ideje. ... két óra alatt csak az ötödik képig jutottunk...” (10. o.)

„... február 27-én késő délután talákoztunk a Múzeum kávéházban. A nagyon fontos ügy a házasságunk volt. Miért várjon hónapokig? Állást vállal, mert látja, hogy költészetből nem lehet megélni.” (15. o.)

„De nem mertem neki ígéretet tenni. Ehhez nem volt meg bennem még a kellő érzés. Csak lassan fejlődött ki, hogy »áldozattal« bár, de hozzáköthetném az életem.” (18. o.)

„Március 27-én ... elém tette a *Reggeli fény* című versét. Elámultam, nem értettem. ... elmagyarázta, hogy egyik előző alkalommal, társaságból hármásban a villamosmegálló felé menet, a másik férfi kísérőm

(Tersánszky Józsi Jenő), látva, hogy fázom, fölajánlotta a sálját, és én elfogadtam. Ettől ő úgy elkeseredett, hogy sem enni, sem aludni nem tudott; arra gondolt, öngyilkos lesz, de előbb megírja nekem, nem miattam, hanem az egész életéért.” (19–20. o.)

„Születésnapja előestéjén ... fölolvasta a születésnapjára írt verset. Gyermeki módon örült a dicséretnek” (21. o.)

„Megrendített, hogy milyen sugárzással, ujjongással árasztja a boldogságot. Úgy lehetett olvasni róla, mozdulatairól, arcáról, mint az egészen piciny gyermekéről, aki még nem tanulta meg a leplezés, a felnőttek fegyelmességét vagy – álságát.” ... „Ezen a tavaszi estén futott át rajtam először valami sejtelem, hogy talán ő lehetne az, akivel összetartozunk.” (22. o.)

„Munkát vállal, kérvényt írt, önéletrajzot (a Curriculum vitae-t mutatta).” (24. o.)

József Attila levele, Vasárnap, jún. 13. : „... El vagyok keseredve és hazugságnak érzem azt, hogy maga passzív. Miért mond ilyet? Nem igaz. Hogyne illik ehhez az, hogy »még nem tartunk ott«? ... Meg aztán a csókra azt mondta, hogy az magánál komoly dolog, és így tért ki előle. És mintha az én csókom, mintha a csók nekem nem volna komoly dolog!” (41. o.)

József Attila levele: „... És akkor sem 4, sem 9, de 20 év sem számít nekem, ... és amit te kibírsz, azt én is kibírom. Ha igent mondasz, te bolond lány, én erre a szóra az életemet teszem, és ha megcsalsz, tiszta lelkiismerettel és nyugodt lélekkel megöllek. ... Emlékszem, mindjárt az elején állászerzésről beszéltem. Minek állás egy írónak? – kérdezted. Nem tudod, mi az irodalom. Még nem mindenütt én szabom meg egy versem árát. Még nem egyszer kegyként nyújtják nekem azt, ami jár.” (44. o.)

Ugyanennek a levélnek a végén: „... Ne félj attól, kedveském, hogy megöllek, ha megcsalsz, talán magamat ölöm meg, talán semmit sem teszek, csak közönyt jelentek be mindennel szemben és lefekszem apatikus elmebetegnek. Tudod, én nem hiszek semmiben és el is határoztam, hogy benned is lerombolok minden hitet, hogy kiáltó szükséged legyen neked is arra, hogy bízzunk egymásban, és főleg arra, hogy olyanok legyünk mind a ketten, akik méltóak egymás hitére, bizalmára.” (46. o.)

„Június 27-én ... És a házasságot sürgette. Újabb álláskeresésről beszélt, a *Curriculum vitae* újabb helyeken való beadásáról. Kesergett, hogy költészetből nem lehet megélni. Azon töprengtünk ... csak olyan munkát kellene vállalnia, ami nem veszi el az idejét a versírástól, nem köti le az egész napját. Szerkesztőségben, könyvkiadónál, rádiónál lektori munkát végezhetne. Erre csüggedten mosolygott: ez nem az ő számára van fönntartva. Pedig ez oldhatna meg mindent. Nem a kegyelemkenyér.” (47–48. o.)

„... július 4-én, szüleimmel ... leutaztunk Tihanyba.” (50. o.) ... „végre júl. 20-ai keltezéssel levele érkezett...” (51. o.) [kb. július 7-én került József Attila a Siestába ehhez a levélhez viszonyítva. F.J.]

József Attila leveléből 1937. július 3.: „... én most olyan helyzetben vagyok, hogy nem kérhetem feleségül a szüleimtől, márpedig ez anélkül egy olyan „balkézről való házasság” volna... nagyon féltem, hogy magát más, külső akadályok miatt elveszítem, hogy nem mertem semmit sem elmondani arról, hogy mint élek, milyen függésben vagyok más emberektől, hiszen maga nem mehet bele egy ilyen házasságba, de a szülei sem engednék. Nincs áldás azon, ha az ember megtagadja a szüleit. ... Maga nagyon kettősen viselkedett, de azt hiszem, nem tehetett mást maga sem.” (55. o.)

Flóra levele: „Drága Attila, higgye el, hogy szeretem és nagyon szeretnék segíteni magának.” (57. o.)

J. A. levele 1937. aug. 2.: „Kedves Flóra! Azért írok még egyszer, mert rendkívül nyugtalan vagyok. Nagyon szeretném, ha maga az enyém lenne. Vár-e rám?” (58. o.)

J. A. levele 1937. aug. 3.: „... Soha nem mertem írni, hogy maga nélkül meg kell halnom. Nem akartam zsarolni. ...” (59. o.)

J. A. levele 1937. aug. 4.: „... és tudok-e majd úgy dolgozni, mint más rendes ember - ezt nem tudom.” (60. o.)

J. A. levele 1937. aug. 4.: „Csak arra mernék megesküdni, hogy maga isten és ember előtt, azaz hogy ember előtt még nem, az enyém. ... Tudja, az én kórképem, vagy nagyon erős hisztéria, vagy üldözési mánia.” (61. o.)

J. A. levele 1937. aug. 5.: „És ha már nem szeret úgy, mint férfit, azért lehet engem szeretni. És ha maga ezerszer pszichológus, ez akkor is így van. Nagyon szeretem, írjon nekem, másként nincs étvágyam, ami azt is jelenti, hogy másként nem érdemes élni Írjon nekem sokat, különben nem fogok enni.” (62–63. o.)

J. A. levele aug. 12-23 körüli: „... az elmeklinikára való bezárással fenyegettek, ha nem jövök önként a Siestába.” (63. o.)

[Mármint Hatvany Bertalan, Ignotus, és Bak doktor. Hatvanynak sok pénze volt már eddig is a „költőben”, talán jót tett volna, ha egyszer legalább látogatóként látja az igazi elmeosztályt... Itt, adott esetben a férfiak határozott és el nem téríthető javaslata/szándéka előtt meghajolt. Nem nőekkel volt szemben, akik játszmáira érzelmi alapon adtak választ. – F. J.]

J. A. levele: „Kedves Flóra! Ez a levél talán búcsúlevél is. Ma egész nap nem ettem, egy túlcukrozott kávé kivül semmit. Látván, hogy és mint hazudoznak össze itt nekem, elhatároztam, hogy éhségsztrájkjal vívom ki – ha másként nem megy – a szabadságomat. Azzal fenyegettek, hogy »megcsöveznek« – hát sem ettől sem sajnos mástól sem félek. Esetleg becsuknak a bolondok közé – ott sem fogok enni, azzal sem érnek el semmit. Nagyon szeretném, ha magát magam mellett tudnám, átvitt és közönséges értelemben egyaránt. Talán nem is kellene így elpusztulnom, ha maga mellett volna. Nagyon szeretem. A. Aug. 20” (72. o.) „Azt tudtam, hogy általában az elmeosztályokon a betegek mennyire ki lehetnek szolgáltatva az ápolónők, orvosok önkényének.” (75. o.)

[Ezt egy pszichológus írja? Vagy ő itt nem pszichológus??? Mint egy civil. Most tudja, vagy ki lehetnek szolgáltatva? Vajon mért vannak kiszolgáltatva? Nem azért kerülnek oda, mert ön- és közveszélyesek? Valódi gyógyszer sehol nincs, nem mindegy(?) melyik ajtó mögött van bezárva(?)... – F. J.]

J. A. levele aug. 25.: „Soha egy levelében sem sürgette maga, hogy hát tegyünk már valamit ezért a házasságért. Amikor én állás-szerzésről beszéltem, maga azzal válaszolt, minek egy írónak állás. Maga – bizonyára tudja, hogy ez legalábbis azt jelenti, hogy a) nem vetem az írással a lábomat annyira a világon, hogy teljes jogú társak lehessünk egymás mellett, b) vagy legalábbis, hogy a maga családja engem befogadjon. ... Bennem nagyon elevenen él a kép, hogy maga nem szeret engem. Lehet ugyan, hogy csak örül annak, hogy én annyira szeretem. Hát határozzon” (76. o.)

J. A. levele: „Ma mégis lemondtam a Rádiónál a Flóra-verseket és elhatároztam, hogy többé nem írok. ... És én sokszor gondoltam arra, hogy megölöm magam, maga miatt, de soha nem mertem mondani, mert nem akartam »zsarolni«”. (84. o.)

[Már évekkorábban is felmerült benne, hogy nem, fog írni... – F. J.]

(szeptember 3.) „... József Attila a kapubejáratban várt. Izgatott voltam, elfogódott. Ő sápadt, vékony, szeme karikás. Nem üdvözölt, halálos komolyan nézett a szemembe. Én is némán álltam. Az első szaka kérdés volt: hozzá megyek-e feleségül? Az igen-emre átölelt, felzokogott. Majd kérdezte még sokszor – egy kicsit hitetlenkedve – és minden válaszomra még erősebben zokogott. „Meggyógyulok most már, itt az igazi orvosom”. Bementünk a szobájába, Ő beszélni kezdett szanatóriumi életéről, orvosairól, a mi összetartozásunkról – minden, amit mondott, reális, józan, »természetes«, nem »beteges« volt, és mégis nagyon megváltozottak találtam. Majdnem idegennek. Nem a tavaszi rajongó, reménykedő József Attila, akivel olyan jól lehetett nevetni és könnyedén tréfálni is, hanem egy tartózkodó, keserű, kemény, makacs és egy kicsit gúnyosan-kötekedő, szinte ismeretlen férfi. Hiszen a régit is alig ismertem még! döbbenet, leverten néztem.” (88. o.)

„A tüdőgyulladásom [Flóra ezt önmagáról írja. – F. J.] óta lelkileg sem tudtam rendbe jönni, a halálvágy nem hagyott el, féltem a jövőtől, az egész élettől.” (91. o.)

„Szeptember 14-én, kedden. ... Később bejött Ignotus Pál, majd Bak Róbert. Együtt jöttünk el Ignotussal, beszélni akart velem. ... Arra kért, rögtön, kertelés nélkül: legyek Attila felesége. Ha nem, az végzetes lehet ránézve. Öngyilkossági kísérletek és pszichózis, ez vár rá. Ő beszélt erről Attila orvosával, annak is ez a véleménye. Ő még nem látott soha ilyen óriási érzést senkinél. Ő látta Attila más nők iránti érzelmeit, de az irántam érzettet nem lehet egyikkel sem összehasonlítani. Csak én számítok neki, nélkülem élni sem akar. Általam él: ha jókedvű, azért jókedvű, mert reméli, hogy szeretem, ha rosszkedvű, azért rosszkedvű, mert azt hiszi: nem. Én mindent tehetek vele: tőlem függ egész emberi és írói jövője. Maga Ignotus is nagyon örülne, ha hozzámennék Attilához. ... Nem tudom megítélni, mennyi volt a túlzás abban, amit Ignotus Pál mondott, vagy legalábbis mennyi volt a leegyszerűsítés. De úgy megrázott, olyan felelősségérzetet oltott belém, hogy – sokáig nem gyógyultam ki belőle, bár tudtam, nem így van. Akkor már folyton ismételtam, Ignotusnak is ezt válaszoltam, hogy József Attila egész életét kellene – kell! – átrendezni. Olyan tennivalót

kapjon, amit kitűnően is elvégezhetne, rádiónál, kiadónál, szerkesztőségben. ... Ne hivatalba tegyék tisztviselőnek, levelezőnek, kötött munkaidőben. Ez csak kudarc lehet. Főképp pedig »könyöradományra« ne szoruljon. Ez volt a »külső akadályok«-nak egyik, akkor talán még nehezen, de mégis remélhető rendezhető része.” (93–94. o.)

„*Kedden, 21-én* ... És valóban, vasárnap óta megírt két verset, örömmel újságolta és sürgette a házasságunkat. Aztán hirtelen, átmenet nélkül gyötörni kezdett azzal, hogy színészkedem, nem szeretem.” (94. o.)

„Végül megírtam, hogy nem az én közönyöm miatt nem látogatom, hanem orvosi tilalom miatt. S a betegségére vonatkozóan nagyon óvatosan fogalmaztam, hiszen neki nem volt szabad tudnia, milyen diagnózis alapján kezelik.” (97. o.)

„Találkoztam – társaságban – József Attila egyik barátjával (szept. 20-án.) Elmondta, hogy háromszor volt Attilával ugyanabba a nőbe szerelmes (R. Anna, Luca, náluk ő lett a győztes. Úgy látszik, most Attila). Fő érvként hozta föl József Attila ellen, hogy csak azért ragaszkodik annyira hozzám, mert nem élek vele. Ha hozzámennék, két hónap alatt megunna. Ismeri azoknak a nőknek a sorsát – bizonyításul ezt hozta föl –, akiket Attila valaha szeretett. Nyilvánvalóan nem volt elfogultság és érdek nélküli a közlés, sejtem, de mégis megzavart.” (98. o.) [Szép barát. Vajon ki volt? – F. J.]

„Igazán »szerelmes« levelet tán sosem írtam. Vagy alig. Főképp pedig olyan levélben voltam fegyelmeztet, amelyik nyilvánosságra kerülhetett (A »Múzsza« »költő« stílusú vagy annak képzelt »szárnyaló«, »egzaltált« levelei nem nekem valók.)” (99. o.)

„Nem bízhat eléggé pártfogói és barátai segítségével, szeretetében sem, idézte a *Tudod, hogy nincs bocsánat*... sorából: „hittél a könnyű szóknak, fizetett pártfogóknak”... Ekkor értettem meg először mélyen Attilát, kaptam röntgenképet „betegségéről”. Jártam már elég gyakran elmeegógyintézetben... Semmiféle tekintetben nem mertem volna minősíteni a baját. Ez a szinte vulkanikus indulatkitörés és a végső elkeseredettség lávaömlését idézte, nem az elmebetegség dührohamát. ... Sok mindent abból, ami akkor kizúdult belőle, ma sem írhatok le.” (100–101. o.)

„... De egyre inkább kezdtem rájönni különleges észjárására. Kezdttem megfejtetni tudni azt a rejtett jelrendszert, ami a »tudat alatti mélyben« zseniális logikával összefogta a széthulló, bizarrnak tetsző gondolatait. Ami kifejezhetetlen mondandóinak kulcsa volt: a lényegét.” (102. o.)

„Attila sokat panaszkodott Juditra, többször is. Nem volt jó véleményem róla József Attila baráti köre sem (Ignotus Pál, Sándor Kálmán, Remenyik és mások). Elmondta az okokat, miért nem tudott Judittal harmonikusan élni. Folyvást emlegette elvált férjét, Szántó Gyulát (művésznéven Hidas Antalt), fényképét magánál hordta, dicsérte férfiaságát. Mint férfit hasonlította össze Attilával. Mások előtt arcul ütötte (Judit ezt erősebb kifejezéssel írta le.) Mondott neki olyat is, amit nem kívánok leírni. Olyat, amit nem tudott többé Attila elfelejteni. Ő, aki mindenáron felnőtt férfi akart lenni! – De képtelen vagyok folytatni.

... De akármilyen volt is, mégis dolgozott rá, rendben tartotta őt, otthonát. Bizonyosan volt hozzá jó is, dicsérte és szerette, büszke is volt rá. József Jolán ... Radnóti Miklós, Fazekas Anna és mások is kedvezően emlékeznek meg róla.” (107–108. o.)

„... *október 26-án* ismét kemény, kegyetlen hangra váltott át. Hasztalan próbáltam nyugtatni, vigasztalni. ... Fenyegetett, hogy megfojt. Sírva jöttem el tőle.” (109. o.)

„*Október 28-án*... ..hátról váratlanul átfogta nagy erővel, két kézzel a nyakamat, meg akart fojtani. Olyan erősen szoritotta, hogy elsötétedett már előttem minden, hangot sem tudtam ejteni. S ha éppen akkor az ápolónő – szólni, hogy vége a látogatásnak – nem jön be, mire ő éppoly hirtelen elengedett, nem tudom mi lett volna a végem. Az ápolónő mit vett észre az egészről? A veszély reális volt, de mégsem ijedtem meg. Nem félttem tőle. S még akkor sem, amikor hidegen kijelentette, majdnem cinikusan kijelentette: Ha megöl engem, nem lesz semmi baja, mert ő »bolond«”. (110. o.)

[Ez így, ahogy van, nem hihető, ez reakciót vált ki, és nem lehet csak úgy elintézni, hogy nem félt tőle (származása, családja körülményeiben ilyen atrocitással nemigen találkozhatott.) Az ápolónő láthatott valamit, de nem közölte velük – a két ápolónő riportjában (Vincéné Vigh Erzsébet volt ekkor az ápolónője J.A-nak) – erről nem esik szó, hogy észrevett volna valamit. Siestából való hirtelen elbocsátás eztán következett be. Flórának szakmailag már régen tudnia kellett volna, hogy ez túlmegy a terapeuta-beteg, vagy épp a

sajnálattól ott maradó nő és JózsefAttila kapcsolatán. A nagyon szerelmes nő tán elviseli, kibírja, elnézi... Flóra vajon szerelmes volt-e Attilába? – F.J.]

JózsefAttila levele, 1937. okt. 28.: „kedves Flóra! ... Bocsásson meg – ez különben édes kevéssé szorul bocsánatra – hogy kuszán írok – azt hiszem, még ma este elmegyek a rácson túlra, oda, ahol a kilincset is vissza kell fordítani, ha az ember ki akarja nyitni az ajtót. Üdvözli JózsefAttila” (110. o.)

„Október 31-én Ignóus Pál is bent volt. ... kihívott a folyosóra, hogy elmondja, JózsefAttila kezelése befejeződött, nincs értelme, hogy tovább a szanatóriumban maradjon. Úgy döntöttek (Hatvany Bertalannal és az orvosokkal), hogy nővéreihez költöztetik Szárszóra. Hacsak én magamhoz nem tudnám venni őt. Célzott rá, hogy bizonyos havi összeget biztosítanak. Én ... azt feleltem, hogy munkát adjanak neki, amit el is tud végezni, és azt fizessék meg. ... És hogy mi a pártfogók által adott segítségből élünk, azt én képtelen volnék elviselni, arról semmiképp szó sem lehet. ... Hétfőn, november elsején Attila még nem tudta, hogy nem maradhat a Siestában.” (111. o.)

[Sehol nem találtam Flóra könyvének olvasása során arra való utalást, hogy Flóra szüleinek Attila be lett volna mutatva, esetleges házassági szándékukról a nő szülei tudtak volna. ... – F.J.]

„... sikerült őt megvigasztalni, merevsége fölengedett. Végül azzal búcsúzott, ha akarom: öngyilkos lesz, ha akarom meggyógyul. S megegyeztünk, minél előbb meggyógyul.” (112. o.)

„Ott szakadt félbe november 3-ai beszámoló. ... Telefonhoz hívott Ignóus Pál. Megkért, másnap kísérjem ki JózsefAttilát a vasútállomásra, mert nővérellel akkor utazik Szárszóra. ... Aztán Attilát kérte a telefonhoz. Nem tudom, hogyan mondta meg neki ezt az »ultimátum«-ot, de Attila teljesen feldúlva, magán kívül jött vissza a szobába. Szörnyű kétségbeesés jött rohamszerűen rá. Levetett magát az ágyra, ide-oda dobálta magát, ... jajgatott, kiabált ... Fölháborodása, mindaz, amit mondott, logikus volt, igaz és – jogos.” (119. o.)

„November 4-én, csütörtökön fél kettőkor összegyűltünk a Siestában – utoljára – Attila nővére, Jolán, Bak dr. és én. Néhány percre a szomszéd szobából odajött Balogh Mária is. Hibáztatta az Attilánál alkalmazott gyógymódot: »Az író, akinek kiútja van, a művészet, nem kell analizálni. Elemzi ő eléggé magát.« ... [A vonat elindulása után Flóra:] Azt éreztem, vége valaminek, ami rettenetesen fájdalmas volt, csupa gyötörődés, de gazdag, tartalmas, forró élet.” (120. o.)

„Vasárnap hajnalban leutaztam hozzájuk, november 28-án. ... Átadott két verset: a *Karóval jöttél nem virággal...* és az *Íme hát megleltem hazámat...* címűt, kézírással. Ezeket akkor írta, gyorsan, amikor érkezésemről értesítettem, hogy lássam, dolgozik, ír – mondta.” (124–125. o.)

„A látogatásom másnapján JózsefAttila megkérdezte Etelkát, milyen iratok kellenek a házassághoz? Majd a – zárt – verandán elővette táskájából kikereste a holmijai közül születési, állampolgársági és egyéb iratait, összekészítve az ablakpárkányra tette. Etelka nagyon helyeselte nősülési szándékát, és – szerinte – éppen olyan lány való hozzá, mint én.” (136. o.)

„December 4-én táviratot kaptam Ignóus Páltól. Arra kért, hívjam fel telefonon. ... Minden bevezetés nélkül Ignóus lassan, majdnem tagolva közölte: »JózsefAttila tegnap este a vonat elé vetette magát és...« És, – és? – »És meghalt«” (125. o.)

„A temetésre nem mentem el. Soha addig ilyen szívfájdalom még nem ért. Erről nem tudok írni.” (126. o.)

„... Karinthy Ferenc írta le, hogy New Yorkban, 1968. X. 16-án egy szállóban találkoztak, véletlenül: »... dr. Bakba ütközöm a liftben. Kövér, szakállas, grandiózus figura. Becipel magához, whiskyvel itat, és hajnalig JózsefAttila-verseket olvas föl. A költő betegségéről mesél, szerinte gyógyíthatatlan pszichopata volt. S avval dicsekszik, hogy Illyés öröla írta a *Lélekbúvár*-t...«” (152. o.)

[Ki volt a betegebb? J.A. vagy orvosa? – F.J.]

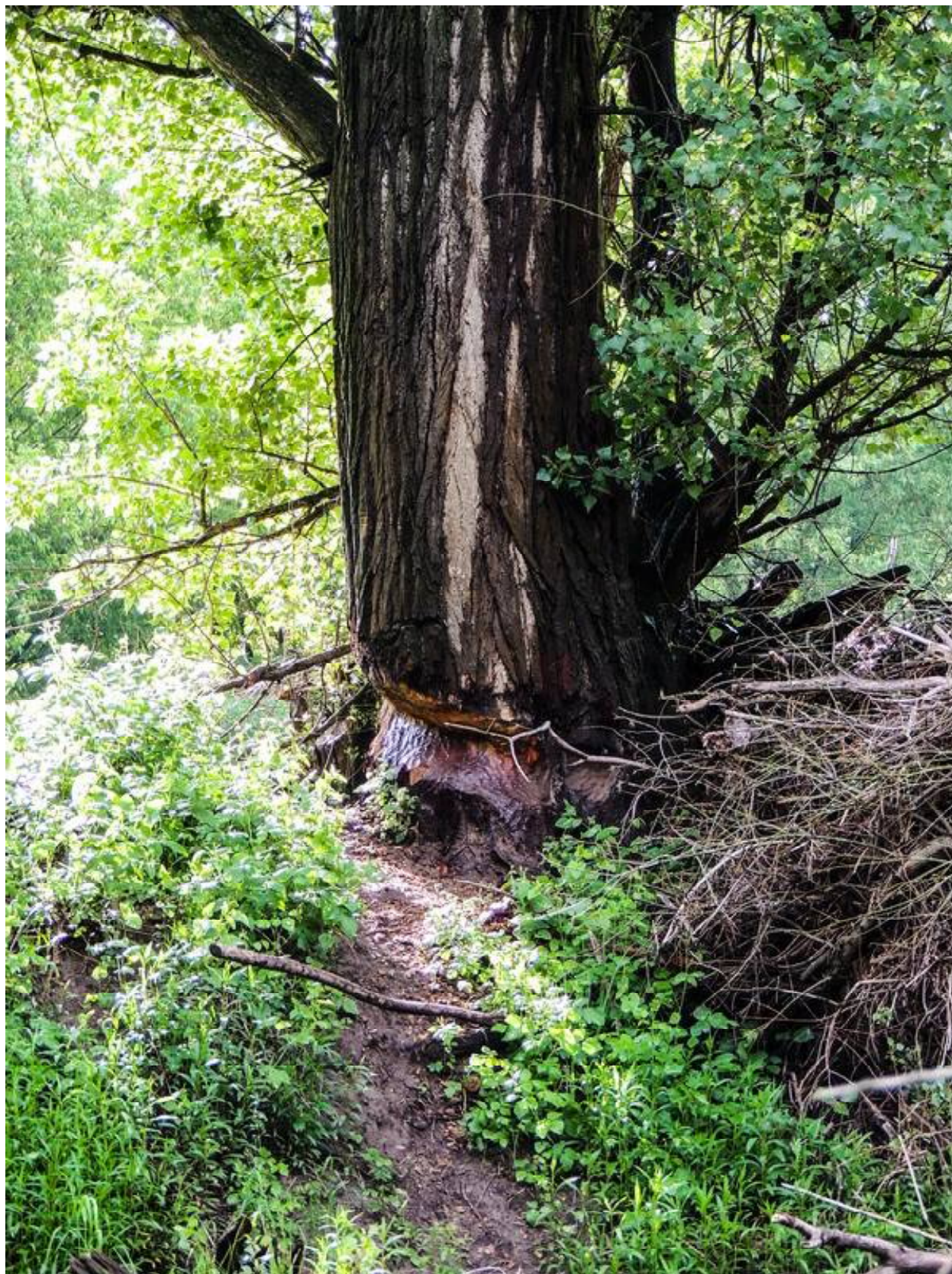
Folytatása következik A Szerk.

BORSI ISTVÁN

Csak félig?

Erdőd öles fáit csak félig vágta át fűrészed,
hogy dönthessen helyetted veszélyes vihar,
de jaj annak, ki gyanútlan ekkor közibe téved,
földre roskad ő is a halódó fáknak ágaival.

2015. 02. 15.

Hajósi János fotója

POLGÁR VERA

Fagyöngy

A troli megállójában csupán ketten váraoztak; az asszony ötven körüli lehetett, a fiú pedig a húszas évei elején járhatott. Nem messze tőlük egy homlesz üldögélt hátát a falhoz támasztva, az a fajta, aki már beletörődött a megváltoztathatatlanba, és éppen csak annyira küzdött az életéért, amennyire az alkohol és a papundeklire terített, rongyos paplan engedte, hogy megmeneküljön a fagyhaláltól.

Az asszony és a fiú nem sokat törődött a hajléktalan nyomorával, mindketten belefeledkeztek az egyre sűrűbben hulló, kavargósan táncoló hópelyhek élvezetébe. Délelőtt még csak pillézett, de délutánra megfordult az idő, és most már határozott, fehér pamacsokban szállkostak a pelyhek a házak között, megültek a férfiak kalapján, és megvillantak a kigyúló lámpafény alatt elhaladó sapkáján.

A fiú fenyőágas, sárga fagyöngy csokrot tartott a kezében, hóna alatt pedig egy nagyméretű, keménykötésű borítóval fedett rajzmappát szorított magához. A korai szürkület meglágyította a vonásait, a finoman metszett arcél, a karcsúra szabott, kissé hosszú kabát és a nyak körül lágyan ívelő, puha sál érzékeny lelkű, törékeny művészembert sejtetett.

Az asszony olykor a fiú felé tekintett, aztán ismét a hóesést figyelte. Néha megigazgatta az alaposan kitömött reklámszatyrárt, leütögette róla a havat, csakúgy, ahogy a cipőjéről is. A nejlonszatyorban három pár virsli, két zacskó sózott földimogyoró, két tábla csokoládé, egy üveg pezsgő, téliszalámi, sajt, vaj, néhány darab friss zsemle, egy üveg közepes minőségű bor, kis zacskókban vanília, szegfűszeg és fahéj volt. Csupa felesleges dolog, gondolta, amíg trappogott a betonon. Maga sem értette, mi végre vásárolgatott olyan megszállottan a karácsonyi gömbökkel feldíszített üzletben, gondosan megforgatva a fóliákba csomagolt felvágottakat, sajtszeleteket, érdeklődően elolvasva a szószos üvegcsékre írott ingyenc recepteket. A legtöbbjét visszarakta a polcra, hiszen nem vezetett háztartást. Hétfőtől péntekig a munkahelyi ebéd is megtette, hétvégére pedig összeütött valami egyszerűt magának. Most mégis úgy állt a megrakott szatyorral, mintha valamiféle vendégségre készülődne. Titkon remélte, hazajön a fia Londonból, hiszen Húsvétkor is váratlanul megérkezett. Ugyan kicsi rá az esély, hiszen a munka az munka, de a bizakodás mindig ott bujkál a hétköznapi reménytelensége mögött. Azt jól tudta, hogy a fiú apja nem jön soha többé, mégis jelen van minden percében, örök mosollyal várja otthon egy ezüstkeretes fényképtartóban, a könyvespolc tetején.

A nő szeme újra és újra a fiúra tévedt. Az pedig az óráját lesegette, majd hirtelen felderült az arca, amikor a trolibusz bekanyarodott a szűk utcába, és néhány másodperc múlva beállt a megállóba.

Csapódott az ajtó, néhányan lekászálódtak, aztán sietősen lépdelték a forgalmasabb út felé. A fiú izgatottan tekintgetett a leszállók válla felett a troli belsejébe, de úgy tűnt, akit várt, nem érkezett meg. Az asszony néhány lépést hátrált, helyet adva a jármű felé igyekvőknek. Ő maga nem szállt fel, a másik járatot várta. A fiú még egy pillantást vetett az éppen elinduló trolira, majd egy darabig a mobiltelefonját böngészte, végül zsebre tette, aztán a homleszhez lépett. Mélyen a kabátja zsebébe nyúlt, és kimarkolta a benne levő pénzt.

– Boldog új évet! Ez a magáé. – A bankjegyek a homlesz ölébe hullottak.

– Mi ez? – forgatta ujjai között az ötszázforintosokat a gyűrött arcú férfi. – Figyelj... hö... ez rengeteg pénz, te... izé... – motyogta, míg bámulta a bankjegyeket.

– Ez pedig az öné, asszonyom – állt meg a nő előtt a fiú, és lovagias mozdulattal átnyújtotta a kis csokrot.

– Boldog új évet! – tette hozzá fanyar mosollyal.

– Ó, nagyon kedves öntől – hadarta zavartan az asszony –, de én nem tudok adni cserébe semmit, hacsak nem egy tábla csokoládét. – Azzal kotorászni kezdett a szatyorban.

– Nem, ne fáradjon – tette kezét a fiú lemondóan az asszony karjára. – Nincs szükségem semmire.

Az asszony egy pillanatra megdermedt, aztán újra belemélyedt a szatyrába.

– Ne szomorkodjon – mondta –, maga még fiatal.

Végre kiszabadította a csokoládét a pezsgősüveg alól, és a fiú felé nyújtotta.

Ekkor megszólalt a mobiltelefon, és a fiú a zsebéhez kapott. Hátat fordított az asszonynak, úgy hallgatta füléhez szorítva a készüléket. Amikor befejezte, ismét az asszonyhoz lépett.

– Készt a vonat. A következő trolibusszal biztosan megérkezik – magyarázta, mintha ismernék egymást. Egyszerre pillantottak a homlesz felé, de annak már nyoma veszett, csak a gyűrött paplan feküdt a házfal tövében.

– Sajnálom – szólalt meg az asszony –, az utolsó filléremet is elvásároltam, de szívesen meghívom önöket egy csésze forralt borra. Mindenem van hozzá. – Nyomatékként csaknem a fiú orráig emelte fel a teli szatyrot. – A közelben lakom.

Maga sem tudta, hogyan szaladt ki ez a mondat a száján. Máris látta maga előtt, amint a kollégák majd fejszoválvá hallgatják a történetet: Ejnye, Margitka, nagyon bátor asszony maga, hogy csak úgy... idegeneket... hiszen meg is ölhetik akár... majd' minden héten mutatnak a híradóban...

A fiú nem válaszolt.

– Ezt adja át neki – nyújtotta vissza a nő a kis csokrot a fiúnak –, hiszen neki vette, nem?

– Inkább a csokit kérném, ha lehet – felelte a fiú mosolyogva. – Nem illik virágot visszakérni. Ésegyébként is Mókus imádja az édességet, vizsgaidőszakban pedig kifejezetten előnyös.

Zavartan toporogtak egymás mellett. Néhány perc alatt egészen besötétedett, és a hó beterítette a járdát, a trolibusz keréknyoma is hamar eltűnt, és teljes szélességében fehéren világított az úttest. A megállóban ismét csak ők ketten állogáltak. A fiú a lányt várta, az asszony pedig azt, hogy a fiú megszólaljon. Végül a nő törte meg a csendet:

– Engem Ballánénak hívnak, de szólítson nyugodtan Margit néninek, hiszen a fiam lehetne, aki most Angliában dolgozik. Ő éppen olyasfő, mint maga, akarom mondani, mint ön.

– Én Monori Ádám vagyok – nyújtotta a kezét a fiú –, de ne tessék levenni a kesztyűt, a barátnóm pedig Takács Mónika, de én csak Mókusnak hívom. És ne tessék önzni... az olyan...

A fiú hangja lágy volt és barátságos, Margitka pedig nyomban el is felejtette, a fiatalember vezetéknevét, csak a keresztnéve dobogott a fülében: Ádám, akárcsak az ő fiáé.

Balláné hitt a sorsszerűségben, így azonmód elvetette azt a gondolatot, hogy itt és most kell megszakítania ezt a váratlan, utcai ismeretséget, és valamilyen ügyes trükkel ki kell farolnia a vendéglátói szerepkörből. Mire visszahúzta a kesztyűjét, mert mégiscsak levette, érezni akarta, milyen a fiú kézfogása, addigra éppen begurult a troli. Elsőként egy fiatal lány pattant le a lépcsőről, és egyenesen a fiú nyakába ugrott. Csaknem leütötte a hátizsákjával Ballánét, aki szemlesütve állogált Monori Ádám mellett, amíg a csók összeragasztotta a két fiatal.

– Itt a Mókus! – bontotta ki magát a fiú a lány karjából. – Hát nem éppen olyan? – fordította az inkább kölyökrókához hasonló arcú, apró termetű, filigrán, vöröshajú lányt az asszony felé. – Margit néni, ő Takács Mónika.

Margitkának tetszett a fiú találékonysága és közvetlensége.

– Mehetünk! – mondta derűsen. – Az a troli a mienk – mutatott a sarkon beforduló jármű irányába. – A második megállónál leszállunk, éppen a kapu előtt.

Az időközben lanyhuló hóesés újból erőre kapott, és a meglóduló szél szinte felrepítette mindhármut az előttük döccenve lefékező trolibusz peronjára.

Az asszony lakása keskeny, sötét lépcsőházból nyílt. A szűk előszobában csaknem letaposták egymást, míg leporolták kabátjukról a havat, és a cipőiket az előszoba fogas alá helyezett lábtörlőre tették. Mókus levette a sapkáját, megrázta hatalmas, vörös hajzuhatagját. Rozsdaszínű pulóverjében és szűkre szabott nadrágjában most még inkább egy kis rókához hasonlított, bár az apró, sötétbarna gombszem és a pici, hegyes orr valóban kölcsönzött a lánynak valamilyen bájos mókusféleséget.

Balláné gondosan kerülte a megszólítás bárminemű formáját, maga sem tudta eldönteni, legyen-e távolságtartó, vagy tegezésre váltva engedje-e magához közelebb a frissen szerzett ismerőseit.

– Aki akar, segíthet – mondta, míg kirámolta a szatyorból a bort, a fűszereket és a többi árut. – Főzhetek virslit is, éppen három párat vettem – tette hozzá.

Válasz nem érkezett. Balláné bekukkantott a szobába. A fiú és Mókus vadul csókolóztak a kanapén.

Az asszony gyengéden elmosolyodott, és egy láboscába tette a virslit, vizet engedett rá, aztán meggyújtotta a gázt. Míg a forralt borral bibelődött, fél szemmel a szoba felé tekintgetett. Jól látta, hogy a fiú meg a lány egymásba gabalyodva sutyorogtak, és eszük ágában sem volt a konyhában tölteni az idejüket.

Balláné fülelt.

– Te, ki neked ez a Margit néni? – kérdezte Mókus egy hosszú csók után.

– A nénikém – felelte a fiú, és újra magához húzta a lány fejét.

– Még sosem beszéltél róla – hunyta le a szemét Mókus, és beledőlt egy újabb szerelmes ölekezésbe.

Micsoda szélhámos, rezzent meg Margitka kezében a vaníliás cukros zacskó. Jó lesz vigyáznom, figyelmeztette egy belső hang.

– Tudok egy klassz helyet, nem túl drága... menjünk el oda... – lihegte Mókus, amikor összerendezte magán a pulóvert.

– Egy vasam sincs – felelte Ádám tömören. – Azt hittem, átvertél és nem jössz, odaadtam egy alkalomra a pénzem.

– Hülye! – csókolta szájon újra a fiút Mókus. – Kérj egy kis lóvét az öreglánytól!

Ballánét kiverte a veríték. Látta magát, amint kést szorít a fiú a torkához, és követeli, hogy nyissa ki a szekrény legalsó fiókjában lapuló fémkazettát, adja át a fogorvosra és egy új mosógépre kuporgatott valamennyi pénzét, majd letépi a nyakában lógó aranyláncát, és Mókussal együtt végigszáguldanak a lakáson, összeszedik a kezük ügyébe akadó porcelán hamutálakat, kis vázákat, felkapják az asztalon heverő karórát, és mielőtt végleg távoznának, egy bal horoggal Ádám leteríti őt a konyhaköre. Még egy pillanatra felvillan előtte Mókus lángoló sörénye, aztán ráborul a sötétség.

Remegve vitte be egy tálcán a tányérokban gőzölgő virslit, és a kecses poharakba töltött illatos, forralt bort. Tekintetével fürkészőn kutakodott körbe a szobában, felmérve azt, hogy vészhelyzetben, hogyan tudná magát elbarikádozni a támadói elől. Segélykérően a könyvespolcon álló fényképre nézett, alig hallhatóan sóhajtott, mintha csak a derűsen szemlélődő férfitől várna valamiféle tanácsot.

Mókus és Ádám pillanatok alatt eltüntette a virslit, cuppantva nyalogatták ujjairól a mustár maradékát, és jóleső kényelmességgel kortyolgatták a fűszeres, forró bort. Csaknem a kanapé teljes hosszán elnyúltak, láthatóan igen otthonosan érezték magukat Margitka jó ízléssel összeválogatott bútorai között. Ügyet sem vetettek arra, hogy a háziasszony egy falatot sem bírt legyűrni a torkán, a forralt borhoz pedig hozzá sem nyúlt.

Majdnem hét óra volt, amikor Balláné hirtelen kerekedett fejfájása okán végre felcihelődtek. Az előszobában Ádám sután álldogált, aztán megköszönte a torkát:

– Hát akkor... , köszönjük a vendéglátást.

– Örülök, hogy megismertem Ádám nénikéjét – hajolt Mókus az asszonyhoz, és két oldalról megcsókolta az arcát.

Balláné megtántorodott a váratlan mozdulattól, és csak motyogni tudott valami köszönésfélét. Mire magához tért, Ádám és Mókus már kívül voltak az ajtón. Az ablakhoz sietett. Elérzékenyülve nézte, amint a kavargó hóesésben a két fiatal, összeölelkezve ballag a Körút felé. Olykor megálltak csókolózni. Ádám, egyik karja alatt a mappával, ügyetlenül ölelte magához Mókust. A lány vörös hajzuhatagja betérítette mindkettőjüket.

Margitka mosolyogva szedte össze a tányérokot, és elszégyellte magát azokért a buta gondolatokért. Csak jóval később vette észre, hogy a könyvespolcon álló fénykép eltűnt.

– Az volt a férjem utolsó fényképe – szipogta a szomszédasszonyok. – A keret pedig legalább tízezer

forintot ért.

– Örüljön, Margitka, hogy nem lopták el a pénzét meg azokat a szép kis porcelán csecsebecsét vagy a nyakáról nem tépték le a láncát. Még jó, hogy élve megúsza, mert akár le is üthették volna, aztán most ott feküdne a hideg konyhakövön. Bátor asszony maga, én mondom, hogy csak úgy idegeneket... a tévében majd' mindennap mutatnak ehhez hasonlót...

Balláné rettegve gondolt arra, hogy a lány és a fiú ezek után bármelyik pillanatban meglesheti a lépcsőházban, ráakaszkozhatnak, beronthatnak a lakásába, és mindaz megtörténhet, amiről képzelgett, hiszen a híradóban valóban gyakran látni efféle szörnyűségeket. Beteges félelemmel tekintgetett körül, mielőtt beszállt a liftbe, és óvatosan lépett ki, amikor megérkezett. Hamar besurrant a lakásajtón, kétszer is ráfordította a kulcsot az alsó és a felső zárban, aztán beakasztotta a biztonsági láncot is.

Akkor is éppen a zárral bajlódott, amikor a szomszédasszonya becsengetett hozzá.

– Margitka, ezt magának hozta egy fiatalember délelőtt. – Közepes méretű kartondobozt tartott a kezében.

– Éppen a piacról érkeztem haza, amikor megláttam, amint itt téblábol Margitka ajtaja előtt. Azt mondta, maga a nagynénje, és ezt küldi.

Balláné összeráncolta a szemöldökét.

– Az unokaöcsém? Hiszen ő Ausztráliában él... – vette át tétován a csomagot az asszony. – Múlt héten telefonált, de egy szóval sem említette, hogy hazajön... bár amilyen habókos fickó, kitelik tőle, hogy csak úgy beállít – morfondírozott magában, míg bontogatta az összebogozott madzagot.

– Na, lássuk! – hajoltak mindketten a doboz fölé. A doboz belsejében egy kisebb és egy nagyobb méretű, fehér papírba csomagolt, lapos tárgy feküdt gondosan elhelyezve, úgy, hogy ne sértsék meg egymást. Először a kisebb csomagot bontotta ki Margit. Amikor az ezüstkeretes fényképtartó a kezébe került, megsédült, és olyan hevesen vert a szíve, hogy le kellett ülnie néhány percre. A nagyobb csomag kibontását a szomszédasszonyra bízta. Szótlanul bámulták a fényképről készült, halványzöld keretbe foglalt festményt. Balláné szemét elfutotta a könny. Néhány percbe telt, amíg meg tudott szólalni:

– Egyedül volt a fiú?

– Nem, egy lányka is álldogált mellette – felelte a szomszédasszony.

– Milyen volt az a lány? – kérdezte Balláné, és emlékezetén átsuhant az apró termetű, rókakölyökhöz hasonló, vörös hajú lány, amint búcsúzólul megcsókolja az arcát.

– Magas, fekete.

Talán nem is Ádámnak hívták azt a fiút, hiszen éppúgy kitalálhatta azt is, mint azt az egész nagynénis rokonságot, gondolja Balláné valahányszor csak ránéz a képre, amelyet a nagyszobában helyezett el. Ha pedig Mókus ottfelejtett sapkája a kezébe kerül, eszébe jut az a tíz évvel azelőtti, december végi, hóeséses délután.

Budapest, 2016. január.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ**Rügy sem kér di**

rügy sem kér di már
merre lakik a tavasz
hol a fa és ágain
a virágok fészkei
a méhecske és a szellő
no és a föld
és honnan esik az eső

rügy sem fakad egy szóra
már az sem
tudni sem kell
szóról szóra
mit mesél a jégvirág
hogyan lesz bizony agónia
és üres görcs az agóra

már nem tudja senki
már azt sem
miből lesz a szóvirág
miből a cseresznye
a mandula
és mitől kővé a mandala
...miből...mitől
a költő feslett szócsokra

de egyáltalán minek
génstoppolt gyümölcse
minek lesz
és szabad-e génkezeletlent
enni pláne mosdatlanul
tökéből lopva
tőkeerős bio permetlével
bio lisztharmattal
szembe mosdatlanítva

lehet már oly mindegy
hisz csak te nem tudod
hibrid már csodált tested
csak virtualizált a szellemed

Hajósi János fotója

JANECSKÓ GYÖRGYI

Pipacsok

Rekkenő hőség volt egész délelőtt. A bácsika a kapuban állt. Várta haza a lányát. Nyakában himbálózott a biléta, rajta a neve, utca, házszám, hozzátartozó elérhetősége. A lánya a lelkére kötötte, hogy állandóan viselje. Vízhatlan, mondta. Ez megvéd téged. Régen, a mama, mikor a papácska kicsi fiú volt, elvitte egy javasasszonyhoz. Az a csuklójára kötött egy piros kis zsinórt. Ez megvéd a gonosztól. Ezt mondta. A mama sehol sincs már, csak a gyakran zakatoló emlékezés tükréből integet, mintha hívogatná. Most a biléta véd, de mitől is? Miközben így gondolkodott, kinyitotta a kaput. A szomszéd fiú igyekezett valahová és ő a nyomába eredt. Lassan botorkálva eljutott az autóbusz állomásig. A hőség ellenére sokan tolongtak a megállóban. Csendesen félre állt és nézelődött. Senki sem szólította meg és ő sem szólt senkihez. Ott volt, mint egy ottfelejtett csomag, senkit sem zavarva és senki által sem keresve. Beérkezett az autóbusz, gyönyörű fényes ablakokkal, halkan duruzsolt a légkondicionáló. Meglátta magát az ajtó üvegjében. Elveszettsége bántó volt, és felébredt benne a hetykeség. Buszra szállt. Miért is ne? A szomszéd fiú is felszállt. Követte. Jegyet váltani nem kellett, a kora miatt. Leült az ablak mellé, és onnan nézelődött. Közel a szomszédhoz, mert valamiféle biztonságérzetet adott a jelenléte. Senki se kérdezte hová utazik. Elindult a busz és futott vele az élet mozija. Az ablakon keresztül csupa ismeretlen érdekesség nyúlkaft felé, ruhája alá kúszott, megérintve a bőrét, megzavarva múltékony nyugalmát. Riasztotta ez a gyorsaság és szédítette a felvillanó képek sokszínűsége. Egyre feszültebben üldögélt, fészkelődött, vakaródzott. Egyszer csak, két település között megpillantott egy búzatáblát, szélén egy pipacsmezővel! Ott állt egy bicikli, pipacsot szedett a lány könnyű tarka ruhában, közben nem messze tőle a gazda szeme a kalászatokat hizlalta. A gyönyörű nyári délután téglavöröse, szürkékéje és kalászbarnája az agytekervényeibe égett múltat izzította fényesre. Azonnal le akart szállni. Előre botladozott, de a sofőr rászólt, hogy üljön le, itt nincs megálló, majd csak tíz perc múlva, a városban. Egyre izgatottabb lett, és mire a végállomásra érkeztek a pipacsmezők tüzének csak a füstje maradt. A látomás elpárolgott, mint hőségben a reggeli harmat. Nyomában csak a keserűség és becsapottság égette az öreg szemeket. Leszállt és akkor vette észre, hogy a nagy izgalomban a szomszéd fiút elvesztette. A sarokig még futotta a bátorságból, hogy megnézze merre mehetett, de utána a bizonytalanság visszakergette az állomás padjára. Leült és várakozott. Ki tudja mire. A közelben, száz méterre pizzázó állt. Sokan megfordultak ott. Reszketve odasétált időnként, hátha meglátja a szomszédot. Mivel egykoron pedáns ember volt, az eldobott szemetet piszkálgatta a botjával. Fiatal, érdekes kinézetű fiatalok csoportja állt meg mellette. Hangoskodtak, és furán méregették. Megijedt ettől, a félelem torkon ragadta, görcsbe rántotta. Érezte, hogy vizelnie kell. Újra visszacsoszogott a padhoz. Vizelet és széklet szaga terjengett a levegőben, távol tartva az tőle a társaságot. Csendesen üldögélt, közben növekedett benne a félelem. Le-fel járkált a pad körül, majd visszaült. Beesteledett. A bácsika csak ült rendületlenül. A halvány szürkületben két egyenruhás rendőr lépett hozzá.

- Jó estét! Ideszóltak nekünk a fiatalok, hogy maga régóta itt üldögél. Láthatnánk az iratait?
- Mi az, az irat? Nekem olyan nincsen. Kik maguk?
- Rendőrök vagyunk. Személyi igazolványt kérnénk.

- Nekem olyan nincs. Bilétám van. A lányom készítette. Itt van a nyakamban.

- Megnézhetnék?

- Ne vegye le! Ne vegye le, az engem megvéd!

- Csak megnézzük, milyen szép! Nem vesszük el!

A hangoskodása kimerítette, és halkán sírdogált. A két rendőr közül az egyik nő volt. Leírta az adatokat és telefonálni kezdett. Felhívta a lányát, és megbeszélte vele, hogy a papát elviszik egy közelebbitelepülésre, ahová el tud jönni érte. Megsajnálta a zokogó öregembert.

- Most beszélünk a lányával, szól hozzá néhány szót a telefonba?

A telefont a füléhez tartották.

-Itt vagyok, gyere értem! Gyere gyorsan!

A lány elmondta neki, mit tegyen. Ő bólogatott. Beült a rendőrök közé, akik lehúzták az ablakot a kocsiban, mert irgalmatlan volt a bűz. A megegyezett helyen már várt a lány. Átadták őt, mint egy ajánlott levelet, és ő csak rebent az esti szélben, gyér, papírpernye- ősz haját kapkodta a szél. Vállá megrogyott, kicsi kopasz fejét közé húzta, közben a bilétát morzsolgatta, mint hajdan a mama az olvasót imádkozás közben. Megismerte a lány autóját, lecövekelt mellette mint egy gyökeret eresztett fa. Elmozdíthatatlanul. A lány elővett egy illatosított ágylátétet, letakarta vele az ülést és maga mellé ültette az apját. Lassan haladtak hazafelé. Egy idő elteltével, megszólalt az öreg.

- Láttam anyádat. A pipacsosban. Ahol megkértem a kezét. Ott állt. Én meg akartam keresni. Megölelni még egyszer. De elveszítettem az utat! Elfelejtettem az utat anyádhoz! Nincs Isten!

Újra halkán sírni kezdett. Folytak az évtizedes barázdákban a bánat és a szerelem könnyei, fehérre mosva az időt.

- Anya otthon van. A képen az ágyad felett. Hamarosan találkozhatasz vele. Lefekvés előtt megsimogathatod. Ha nem lenne Isten, te nem ülnél itt mellettem, sértetlenül.

A bácsika nem szólt semmit, csak óvatosan megsimogatta a lány kezét. Otthon megfürdött, végre emberi külsőt öltött. Könnyű vacsorát evett, bevette a kikészített gyógyszereit és lefekvéshez készülődött. Megállt a halott felesége képe előtt.

- Én láttalak! Tudom, hogy te voltál! Rám vártál! Ne haragudj! Úgy szeretlek! Elvesztettem az utat! Majd egyszer megtalállak!

Megsimogatta a viaszszagú képkeretet. Nézte a tarka ruhás nőt, a pipacsok között, és úgy érezte, hogy ma megfejthetetlenül mosolyog rá. Nem tudott megnyugodni. Befeküdt az ágyába. Elalvás előtt, csendben motyogta magának a Miatyánkot.

- Mire jutottam. Hova jutottam.

A lány hálásan ült a konyhában. Emlékeiben az apja óriásként vitte a hátán fel a dombra, vagy lökte a hintát, miközben ő azt kiáltotta:

- Magasabbra! Még magasabbra!

A kacagás az egekig ért. Az apja most is óriás. Sosem látott magasságokba készül. Benyitott a szobájába és csendesen letette ágya mellé a vizeletgyűjtő edényt..

BÖRZSÖNYI ERIKA

Szűcs Kálmán története

Szokásos, félreeső padjára ült le a jól ismert sétányon, némiképp távol a forgalom és a járókelők zajától. Arcát a nap felé fordította, szemét behunyva élvezte a napsugarak cirógatását arcbőrén. Kerek egy héten át zuhogott az eső azon a májuson, szélvihar tombolt és hideg volt. A mindennapos viharok nyomait viselte a környék, kidőlt fák és letört ágak heverték szerteszét.

Kis idő múltán felhők takarták el a napot, ekkor jegyzetfüzetet vett elő, hogy lejegyezze a frissen született verset. Egy apró kis haiku volt, ám meglepően pontosan „érkezett”, szótagszáma és ritmusa végleges formájában szökkent a papírra. Róza évek óta írt már haikut, mégis mindig meglepetést érzett, amikor épp a megfelelő szótagszámmal „világra jött” egy ilyen kis vers-ékszer. Úgy érezte, valójában nem is írja, csak lejegyzi őket.

Út közben memorizálta, nehogy elveszzen, míg tollhoz, papírhoz jut és leírhatja.

Rózát tűnődéséből ismeretlen hang riasztotta fel.

- Elnézést, hölgyem, leülhetek ide Ön mellé? - kérdezte egy szokatlanul udvarias férfihang.

Az asszony felnézett. Teljesen ősz hajú, idős férfi állt a pad mellett. Apró természetű, ápolt, csinos öltönyben, kezében összecukott esernyővel. Mintha csak egy angol regényből lépett volna ki váratlanul.

Kezét nyújtotta: - Szűcs Kálmán vagyok - mutatkozott be.

A közelben több üres pad is volt, nyilvánvalónak tűnt hát a szándéka: beszélgetni szeretne. Róza néhány másodpercnyi habozás után nem zárkózott el, mosolyogva intett, hogy üljön le mellé.

Ő maga tovább írt, ezúttal már egy novellát.

Nem kellett sokáig várnia, a férfi megszólalt mellette:

- Ne tekintse tolakodásnak, de megkérdezhetem, mit ír Kegyed?

Az asszony ránézett: mélyen ülő barna szemek, nyílt tekintet. Bár furcsa volt a kérdés, de az ember egész testtartása, arckifejezése őszinte érdeklődést fejezett ki és még valami szembetűnő volt rajta: a magányosság. Róza felsóhajtott, majd válaszolt a kérdésre.

- Történeteket. Érzésekről, emlékekről. Emberekről, többnyire középkorú nőkről, akik egyedül élnek, magányosak, de még nem törődtek bele. Társat keresnek, szerelmesek lesznek, csalódnak, magukra maradnak.

- Hm. És honnan meríti a történeteit? - folytatódott a rögtönzött író-olvasótalálkozó.

- Tudja, mesélnek nekem az emberek, főleg nők - felelte Róza. Idegenek is megnyílnak olykor, a legkülönbözőbb helyzetekben. Ötleket kapok, mint az írófélék általában. Nyitott szemmel járok. Meg hát az én életem is kínál bőségesen témát.

- Férfiak nem mesélnek magácskának? - hangzott az újabb kérdés. - Mert valóban van Önben valami, amitől megnyílnak a lelkek.

- De, előfordul néha - felelte Róza és eszébe jutott a délután, amikor a zsúfolt ambulancián a mellette ülő izgatott férfi elmesélte neki az életét és megnyugodott pusztán attól, hogy ő figyelmesen meghallgatta.

- Én elmondok egy történetet, ha érdekli! - csillant fel az öregúr szeme. Akár meg is írhatja, felhatalmazom.

És már bele is fogott, a mellette ülő asszony válaszát sem várva meg.

El kell mondjam magának, hogy nyolcvanöt éves vagyok. Nagyon boldog házasságban éltem, a második feleségemmel. Gyönyörű asszony volt!

Felelős beosztásban dolgoztam. Ismerte a Rákóczi út és a Szép utca sarkán a Hungarotex székházát? Csupa üveg és acél, az egyik legmodernebb irodaház volt vagy 35 évvel ezelőtt. Ott voltam én külkereskedő. Rajongással szerettem a feleségemet, osztályon felüli életmódot biztosítottam neki. A Gellértbe jártunk

fürdőbe, minden ruháját a Luxus áruházban vette és a Kárpátia étterem volt a törzshelyünk. Az én Ágotám korábban a titkárnőként dolgozott, de egymásba szerettünk. Mindent elsöprő szerelem volt! Elváltam érte, hogy feleségül vehessem őt. Tudja, még gyermektelen voltam, pedig már betöltöttem az ötvenedik évemet. Ő pedig mindössze huszonöt volt, sugárzóan szép és fiatal. Kérleltem, vállaljunk gyereket! És két év csodálatos, boldog házasság után kisfiút szült nekem! A fiunk az anyja volt, kicsiben. Imádtam őket. Fiatal koromban egy amatőr társulatban játszottam, operaénekesnek készültem, de a szakmai pályafutásom miatt a művészi karrierről lemondtam. Ágotának és a kis Kálmánnak esténként operaáriákat énekeltem, a fiam tapsikolt örömeiben. Négy éves volt, amikor a tragédia megtörtént. Agyhártagyulladást kapott, magas láza volt, félrebeszél. Kórházba vittük, de nem tudták őt megmenteni, rövid szenvedés után meghalt. Ez a betegség már gyógyítható, mégsem tudtak rajta segíteni. A feleségem próbálta tartani magát, de összeroppant. Vigasztalhatatlanok voltunk mindketten. Hallanisem akart másik gyerekről. Az én gyönyörű feleségem inni kezdett, megromlott a kapcsolatunk. Zűrös ügyekbe keveredett, végül elhagyott. Engem okolt a fiunk haláláért. Aztán váratlan dolog történt: kiderült, gyomorrákja van. A betegség elvitte őt pár hónap alatt. Az utolsó hónapokat újra velem töltötte, én ápoltam végig. Az idős férfi elhallgatott.

- Ennyi elég is volt mára, ugye? Holnap ugyanitt találkozunk?- kérdezte reménykedve Rózát. És akkor majd folytatom. Érdekes lesz ám a folytatás is! Ezer ránc szabdalta arca mosolyra húzódott, már felszáradtak a könnyei. Felálltak, kezet fogtak. Jó, akkor holnap, ugyanekkor, ugyanitt. Állapodtak meg. Róza tűnődve nézett a távozó öregúr után. Valahonnan a múlt ködén át ismerősnek tűnt számára ez a sorstörténet, de nem tudott rájönni, honnan. Azt tudta, hogy Szűcs úr és ő még soha nem találkoztak, mégsem hagyta nyugodni a gondolat, hogy ő ezt a történetet valahol már hallotta. Ott motoszkált benne egy darabig, de aztán az este folyamán megfeledkezett róla.

Másnap délután eszébe jutott az ígérete. A megbeszélt időpontban ott ült a sétányon, a padon és csakhamar megérkezett beszélgetőtársa is.

- Jó napot! Hát eljött? Köszöntötték egymást, épp egyszerre.
- Kíváncsivá tettem, ugye? – kérdezte huncutul a férfi Rózát.
- Mi tagadás, így van! – felelte ő. Már meg is írtam a történet első felét. De csak akkor mutathatom meg, ha elkészül az egész.
És a történet, a mesélés folytatódott tovább.

Ott tartottam, hogy elment az én drága Ágotám. Hirtelen teljesen magamra maradtam az emlékeimmel meg a fájdalommal. Még ugyanabban az évben nyugdíjba mentem, teljesen begubóztam, nagyon nagy csendben éltem. Inkább vegetálás volt az!

A barátaim, egykori kollégáim mozdítottak ki ebből a tetszhalott állapotból. Társaságba vittek, énekelni kezdtem újra. A hangom nem kopott meg, rövid gyakorlás után már kiválóan ment minden. Teltek az évek, még barátnőm is akadt, több éves, csendes szép kapcsolat volt, de ő is meghalt már. A kétezres évtized megint nagyon egyedül talált rám. Már lemondtam arról, hogy társat találjak, közel a nyolcvanadik évemhez, de a magánytól nagyon szenvedtem. 2003 tavaszán ajánlotta egy barátom a Hirdetés című újságot, hogy az ottani társkereső hirdetések közül válasszak magamhoz illő hölgyet. Nehezen, de kötélnek álltam, főleg, mert adott is egy aznapi számot, amit eleve számomra vett. Jelnek tekintettem a dátumot is, március 21.-e, a tavasz első napja volt. Feltámadt bennem a remény! Sosem felejttem el.

Rögtön megtaláltam azt a hirdetést, ami felkeltette az érdeklődésemet. A hölgy nem volt még ötven éves sem, igaz, engem soha nem zavart a nagy korkülönbség. Ápolt, művelt, jó humorú, lélekben ráhangolódni képes társát kereste, független férfi személyében.

Tudja, akkoriban még nem voltak ennyire bizalmatlanok az emberek, vezetékes telefonszámát is megadta. Nekem is volt otthon telefonom, este ingyen hívhattam bármilyen számot. Még aznap este felhívtam, kész volt a tervem. Bevallom, reszketett a kezem, amikor a számot tárcsáztam!

A férfi elhallgatott, szemmel láthatóan elfárasztotta őt a beszéd. Megpihent, elrévedt.

Róza egyre növekvő érdeklődéssel hallgatta az elbeszélést. Ekkor már tudta, kit vetett útjába a sors, honnan volt neki ismerős az öregúr és a története. Azt a hirdetést ő adta fel!

Még nem döntötte el, hogy felfedje-e kilétét, amikor a mesélés folytatódott tovább.

Azonnal felvette a telefont! Annyira kedves, dallamos, lágy hangja volt, meg is kérdeztem, hogy énekel-e? Nevetve válaszolta, hogy botfüle van.

Sajnos akkor már találkozott valakivel, aki megérintette a szívét, ezért engem elutasított. De én eltökélt vagyok, tudja, a Bak jegyében születtem – mondtam neki, amit nagyon akarok, arról nem mondok le! Közöltem vele, hogy fel fogom őt hívni fél év múltán, és megint és megint, egészen addig, míg el nem érem a célomat. Nemigen hitt benne, hogy tényleg betartom a szavamat, de én eltettem a hirdetését és piros tollal bekereteztem a naptárban szeptember huszonegyedikét.

Pontban fél év múlva este tárcsáztam a számát. Attól az estétől fogva több mint egy éven át szinte minden este beszélgettünk telefonon. Arra kértem őt, hogy hallgasson meg, nem kell találkoznia velem, hiszen tudtam, zavarja őt a köztünk levő tetemes korkülönbség, nem tudna férfiként tekinteni rám, bár ezen a téren még helyálltam volna.

Csak legyen az én beszélgetőtársam! Elmondtam neki az életemet, a napi gondjaimat, a félelmeimet, örömeimet. Megoszthattam valakivel a magányomat. És ő türelmesen meghallgatott, ha kellett, vigasztalt, ha lehetett, velem nevetett. Megvallotta a saját magányát nekem, tudtam, egyedül van, évek óta nincsen valódi társa. Csak a gyereke volt vele, meg a macskája.

Bevallom Önnek, kedves ismeretlen hölgyem- nézett Rózára az öregúr – én már a harmadik beszélgetés után fülig szerelmes voltam abba az ismeretlen, és testetlen hangba. Türelmes volt, elfogadó, figyelmes, igazi asszony.

- Hol lakott az asszony? – kérdezte váratlanul Róza.

- Valami nagy lakótelepen, talán pont ezen, soha nem beszélünk ilyen személyes dolgokról. Ő sem tudta, én hol lakom. Köztünk ennek nem volt jelentősége. Irodalomról, könyvekről, zenéről, az élet dolgairól annál többet.

És énekeltem neki! Áriákat, dalokat. Sokat nevtünk, mindig felvidított engem.

Róza, aki pontosan tudta, hogyan ért véget ez a különös kapcsolat, kíváncsi volt rá, miként emlékszik vissza erre egykori beszélgetőtársára. Megkérdezte hát.

- Tudja, mi a kezdet kezdetén kijelöltük ennek a kapcsolatnak a határait. És én átléptem egyszer ezt a határt. Ő pedig nem tudott megbocsátani. Következő év Szilveszter estéjén történt. Felhívtam őt, kértem, tegyünk kivételt, jöjjön el hozzám! Lépünk át a láthatatlanságból az érintések világába. Rettenetesen magányos voltam, féltem az egyedül töltött ünneptől, úgy éreztem, nem bírom tovább, véget vetek az életemnek.

Az én „hangom” is egyedül volt, mégsem volt hajlandó teljesíteni a kérésemet. Boldog új évet kívánva köszöntünk el egymástól.

Néhány óra múltán barátaim megleptek, váratlanul megjelentek nálam, hogy elvigyenek egy társaságba, valami zenés szórakozóhelyre, ahol vacsorával vártak és én a szokásomtól eltérően eléggé sokat ittam. Éjfél tájt valaki a kezembe nyomta a telefont és tárcsázta az ő számát. Tudtam én a lelkem mélyén, hogy nem lenne szabad abban az állapotban beszélnem vele, de ott voltak a barátaim, szintén ittasan, egyre hecceltek, hogy miért nem mondom meg neki?

Én pedig szerelmet vallottam, ajánlatot tettem neki, nem éppen úriemberhez méltó stílusban. Ma is ég az arcom, ha erre a tettemre gondolok!

És akkor vége lett. Az én „hangom” soha többé nem bocsátott meg nekem. Hiába hívtam őt az újévben többször is, felvette ugyan a készüléket, de hangomat meghallva bontotta a vonalat.

A mesélő elhallgatott. Várakozón nézett a mellette ülő Rózára.

Közben ő már eldöntötte magában, hogy nem fedi fel kilétét.

- Nagyon szép történet! Megrendítő, szomorú, de akkor is szép. Köszönöm, hogy elmondta nekem! – szólt és fázósan összehúzta magán a vékony tavaszi kabátot.

Ha megírom és megjelenik, hogyan juttassam el Önhöz?- kérdezte.

- Majd két hét múlva eljövök ide, jó? Május huszonegyediké van, írja fel a naptárába! És akkor elhozza nekem, ha az időpont megfelel. Megmondom magának, hölgyem, őszintén, hogy a kedves hangja az én egykori „hangomra” emlékeztet. Tudja, zenész vagyok, énekes, van érzékem ehhez.

Hamiskásan Rózára hunyorított Szűcs Kálmán, majd meghajolt, és lassan elindult a buszmegálló irányába.

KEREKES TAMÁS

- *talan...* -

BourbonDouglas és a felesleges agy

A karalábé olyan, mint a forradalom: fölfalja gyermekeit:

Megy a Karatézó Karalábé a kertben, találkozik a paradicsommal és jól összeveri. A paradicsom megkérdezi:

- Hát te meg ki vagy?

- Én vagyok a Karatézó Karalábé.

Megy tovább, találkozik a paprikával, azt is jól összeveri, és az is megkérdezi:

- Hát te meg ki vagy?

- Én vagyok a Karatézó Karalábé.

Megy tovább, szembe jön vele egy alak. Jól összeveri a karalábét. A karalábé nagy nehezen, nyögdécselve megkérdezi:

- Te meg ki vagy?

- Én vagyok Krump Lee

A télen hiába próbáltam zsiráfokat megtanítani görkorcsolyázni, nem ment, a tél viszont kitolódott, a Sándor, József, Benedek, nem hozta zsákban a meleget, a mezőgazdaság, a kertészkedés egy hónapos hátrányban van. Ott ahol belvíz az úr, még egy hónap kell, hogy a gépek rámelessenek a földre. Itókfalva politikailag Magyarország, de földrajzilag az Alacsony-Tátrához tartozik, itt még június elején is fűtenek, ha a házban palántákat nevelnek.

A növényeknek általában a keléshez melege van szükségük. Kelés után 5-8 fokkal alacsonyabb hőmérsékletre kell vinni őket, mert a meleg serkenti a növekedést, és a sziklevek nem tudnak ehhez elég tápanyagot biztosítani. A kikelt növények a sziklevelekkel még nem fotoszintetizálnak, hanem disszimilálnak, azaz a lebontási folyamatok túlsúlyban. A szikleveleket élük fel, ha nem csökkentenénk a hőmérsékletet, akkor ez a folyamat felgyorsulna., a növény nem magába építené, hanem ellélegezné a tápanyagokat. Tűzdelés után egy ideig, amíg a begyökeresedés meg nem történik, újra 5 fokkal melegebb kell. Később a hőmérséklet és vízádagolással szabályozható a növekedés. Általában a meleg fokozása és több víz serkenti a növekedést, akár rossz irányba is, aminek nyúlás, laza sejtszerkezet lesz a következménye. Ez fordítva is igaz, hogy a hőmérséklet csökkentésével, a vízádagok kisebbé tételével, kevesebb öntözésszámmal a növekedés intenzitása csökkenthető. Ez a mód, ha a növényeink „ész nélkül” nőnek. Azonban arra figyelni kell, hogy minden esetben megfelelő fényt kapjanak.

Letti (a kölyök németjuhász) élvezi a kertben rohangálást, nagyokat alszik, napközben is. Szerintemnaponta nő. Egy lyukkal odébb toltam a nyakörvét, de már megint szoros.

Nyílnak a palánták. Az első hullámban a karalábé nőtt ki (a szentesi fehér), ezeket ma szétültettem, de innentől kezdve egyenként nevelék palántát. A paprika és paradicsom palánták is kezdenek kibújni, természetesen a dohánynak írmagja sincs még. Ma olyan szépen sütött a nap, hogy még a télkabát is lekerült. Béla megemberelte magát, dolgozik tisztességgel és már nem is borszagú. Kezd kertformája lenni a dolognak, de a sok szemetet, sített, törmeléket évek múltán tudjuk csak kitolni. Sebaj. Letti mindenféle régi csontot talált, aztán rágja, majd elássa máshová.

A fenti kertet teljesen nem lehet felásni, mert Varga úr (a korábbi tulaj) egy darabot lebetonozott, csak tudnám, miért.

A karalábé tulajdonképp káposzta:

A karalábé (*Brassica oleracea* convar. *acephala* var. *gongylodes*) keresztesvirágúak vagy káposztafélék (*Brassicaceae*) családjának tagja. Csak felneveléséhez nem kell egy hektoliter víz, mint minden fej káposztához. Mennem kell, Toddy szomszéd kopogtatott, azt mondja, adjam kölcsön az agyamat, én úgysem használom. Kicsit pálinkaszagú volt.

BourbonDouglas és az elveszett fogsor

Reggelente Itókfalván, a Bükk és Börzsöny közt, fagyzugban, 10 fok van, mint enyhe télen. Mára virradóan két hálóztsákban aludtam, az egyikben már átvészelttem az utcán néhány kemény londoni telet, de most az alattomosan a csontomba szivárgó hideg ellen tettem még bele egy katonai thermobetétet. A palánták nem nőnek, kiültetésükre várni kell. Szamóca már termett, de minden más áll, mint fax a lakodalomban. A szamócapalántákat egy itteni barátomtól kaptam. Mindezért kedvet kaptam, hogy erdei szamócaátültetéssel kísérletezzek. Bár eddig mindenki azt állította, hogy erdei növényeket nem lehet meghonosítani konyhakertben. Megszólal bennem a csapos: és az orchideák? Mindig találok valami érdekeset, Rétságon, miután elintéztem az ügyem a rendőrkapitányságon (akivel gondom volt, kihallgathatatlan volt, mert csaprészeg volt), vettem virágföldet (ötven kiló), s mivel 140 kilós bundeswehr hátizsákom (140 kiló) is teli volt, a helyi báméskodó cigánygyerekek fogadtak, hogy a buszra vagy nem tudok felszállni, vagy infarktust kapok. A világ kaotikus, mint a dipoláris meteorológia, vagy egy portugál lázadás Stockholmban? Akkor kérek egy vállról indítható Stinger rakétát. A hét több jeles eredményt hozott, de nem a kertben. Egy kártyaolvasó segítségével megnézhettem végre azokat a fényképeket, amiket Salzburgban készítettem néhány képet. Kezdtém érezni az ívet, miért mondhatta Plátón, hogy a fejfájás talált kincs. Lehet, hogy tablet pc-m is szóba áll router nélkül 3g USB modemmel a nettel, jól bazsevál fordítógépem is, feléledt fényképezőgépem, és a héten új digitális diktafont kapok. Már nem is baj, hogy mindkét karórámbemondta az unalmast, s nem tudok rászokni, hogy a mobiltelefonomról nézzem meg a pontos időt. Van öröm nagyon. Már mindegy, mit is mondott Spinoza a szentháromságról, kerügmaról. Vajh mennyit kérhetett József, az ács, egy számítógépasztalért? Ez elvileg Apám kérdése lenne, aki esküdött rá, hogy spórolásból meg lehet gazdagodni. A stratégia: ha a 10 sor, nemzetbiztonsági stratégiai készletnek is kitűnő fél futballpályának megfelelő zöldborsó sort felszedtem, beérve, akkor jönnek a palánták: padlizsán, cukkini, pattiszon, szóval a kabakosok és a mángold. De a hét legnagyobb fogása az articsóka magok megvétele volt. És már rebarbaránk is van. Különös vidék ez, egy év alatt összesen egy cseresznyefát láttam a környéken. És még nem mentem el megnézni az ősbörökást. Igyekszem olyasmit termelni, ami eláll: babot például. Karósat és bokorbabot. De a többi miatt valszeg előbb-utóbb venni kell egy komolyabb mélyhűtőt, olyast, aminek egy tétova reggel előre köszön az ember a hajnali homályban. Kudarcok is érik az embert. 110 dohánymagomból három palántát sikerült nevelnem. A répa és fehérrépa is alig kelt ki. Kétséges a sorsa fécemetémnek, melyről a prospektus azt állította, hogy kívül is, de belül is piros termést hoz. De talán a nemrégiben elültetett naspolyacemete jobban jár. Az idő megbolondult. Egy rövid kánikula után visszajött a tél. Nem csoda, ha a spenót sem kelt ki. Törökmogyorómnak se híre, sem falva. Még a mókusok is fáznak, időnként puffan valami, kinézek, egy-egy didergő macska esik le ilyenkor a fáról. Megspórolom Emile Durkheimnek és a frankfurti iskolának a szociológiai felmérést, de rájöttem, hogy Itókfalván pont annyi embernek van foga, mint állása. Ez nyolc embert jelent. Kivéve azt a házaspárt, akik egy motelt üzemeltetnek, és most akarják eladni a yajchtjukat. Seggfej- sosem tudtam vizuálisan elképzelni ezt, míg egyszer Miskolc és Zalaegerszeg közt, egy taxiban, a hátsó ülésen bele nem ültem egy nyitott műfogsorba. Na, ma már tudom, hogy mit fog szólni Zoli, ha nálam alszik és arra ébred, hogy egy összekattantott műfogsor csippanója gazdagon erektált hímtagját. A helyi Király család bezzeg könnyebben van, az öregben meggyulladt a fogadásból megivott liter szilvapálinkától, mielőtt a mentő érte jöhetett volna, fia belevizelt a szájába, azóta jobban van. Mindenesetre gyomormosáskor kivették műfogsorát, azóta keresi, de nem találja, noha két hete, hogy itthon van, ha szóba kerül, csak legyint: ha megéhezik, hazajön, mondja pöszén.

BourbonDouglas és a gyógyír

Aki nem látott még földet, annak fogalma sincs arról, hogy mákot szilveszterkor kell vetni, a hóra. A bánatkertész DC 13-as morfiummákot választott. "Az íze végett", mondta a hevenyészett házkutatáson. A faluban befogadták, közvetlen volt, segítőkész, irtózott a nagyképűségtől, és mindenkin segített. Eleinte Whiskys Rabló volt a neve, ami a kemény téli borozások után „Tomi-ra” változott. Ez úgy esett, hogy Toddy, a másik szomszéd kapott Erdélyből hétfőn két liter pálinkát. Csütörtökön tudott legelőször felkelni, de akkor is epét hányt. A bánatkertész átment hozzá, tudta, hogy délután Toddynak dolgoznia kell, és volt egy orosz varázsszere másnaposság ellen. Vett egy vizespoharat, beletöltött három evőkanál durva sót, egy kanál meleg vizet, felkavarta és beleöntött egy deci vodkát. Odament az ágyon haldokló Toddyhoz, bal kezével befogta az orrát a fekvő, magatehetetlen embernek és jobb kezével egyetlen határozott mozdulattal leöntötte a torkán a zavaros kotyvalékot. Toddy úgy tett, mintha agyvérzés érte volna, hánykolódott, hányingere lett, szeme kidülledt, levegőért kapkodott, de aztán, úgy egy perc múlva vonásai kezdtek kisimulni, levegővétele normális lett, arcszíne visszatért, és egy cigaretta után halkán azt mondta, „Most már jobb.” A faluban mindenki ivott, mint homok, már, aki nem volt beteg, és a gyógyírt házról-házra adták, mint csodaszert. Evvel végleg bevágódott a bánatkertész.

Aztán egy reggelre megjött a tél. Még meglocsolom langyos vízzel-utoljára a málnatöveket-aztán hadd jöjjön. Vettem egy almafa- különlegességet. A prospektus azt állítja róla, hogy nemcsak kívül, de belülről is piros lesz a gyümölcse. Adrienne a neve, a kert közepében áll. Itt én megérkezésem óta mindenféle földeket vettem, béreltem. Általában senki nem szeret dolgozni. Illetve elvétve látok a házak melletti veteményekben öreg nénikéket hajladozni, 80 és a halál közt, de szerintem ezeket pont ez tartja életben. Én vagyok a faluban az egyetlen, aki kijárt az erdőbe nyáron gyújtós gyújtani. Mindenfélét termeszték, amihez a föld enged. Brokkoli pl. nem. Kabakosoknak jó. A fő csapásirány a dohány és málnatermesztés lesz. De abból elegendem van, hogy egy darab paprika egy százas, és még ezután jöhet egy élelmiszerár robbanás. A dohány a burnóthoz lesz. A nikotinnak mindegy, hogy hol szívódik fel. a 18. században aranyeret úgy műtöttek, hogy benedvesítettek egy szivart és feldugták a paciens fenekébe, ott a nikotin elszibbasztotta az idegsejteket és jöhetett a szike. A burnót illatos dohánypor, orron keresztül szívják fel. Olyan, mint egy jól sikerült balhorog: megszédülsz tőle-kellemesen. Na, én a száraz dohányt rummal fermentálom és jöhet a burnót, a hátam közepére meg a jövedéki törvény. Ma meghívásom van: pálinkakóstolás. A volt kocsmáros hívott meg, aki egyébként ebédrel lát el. Én csak akkor főzök, ha vendégem jön. A pálinkakóstolás önmagában nem vonz, de az igen, hogy a pasasnak van Erdélyből hozott áfonyapálinkája. Az döfi. Elvileg kökényből én is főzhetnék, de a kökény nagyon szaporátlan, egy nagy mag az egész, és egy vékony héj. No, abból leszedni egy mázsát, az már babramunka. Csipkebogyólikőrt terveztünk csinálni a szomszédal, de közbejött az agyvérzés. Én egészséges vagyok, a korosztályomra jellemző típushibák (magas vérnyomás, magas vércukorszint, prosztatatabántalmak stb.) engem elkerülnek. De más viszont nem. Itt a hegyek közt szakállat növesztettem, s míg a hajam megmaradt feketének, a szakállam már majdnem teljesen ősz. Ok, elkerülöm a templomot és a temetőt. Tényleg veszélyes helyek.

Ma állítólag jön a bordatörött szomszédom és megcsinálja a központi fűtést, belekerül egy demizson boromba. Itt ez pénzügyi fogalom és mértékegység is.(A bánatkertész lapszéli jegyzete.)

BourbonDouglas és a csekk

A bánatkertész derülten nézett a másfélmilliósz kifizetendő csekkre, annál jobban örült Pádár, aki csak 100-ig tudott számolni, (10-ig osztott és szorozott, de azzal vége) és örült a sok nullának, mert azt hitte nekik jár az összeg. A bánatkertész fogta telefonját, felhívott egy számot és kért egy szívességet. A szakik azonnal munkához láttak. Kikérték az eredeti okmányokat, a széndioxid-szénmonoxid szintről, melyről

tévesen hitte a balga alkoholbeteg szomszéd, hogy okozta, s odébb tettek néhány tizedesvesszőt az eredeti okmányban, aztán a lap alján hivatalból tettek néhány formai kifogást és visszavitték az aktát. Aztán fölhívták telefonon a rangidős parancsnokot és megmondták neki diszkréten, hogyha nem állítja le az eljárást, akkor a felesége tudtára hozzák, hogy csütörtök délután túlórában szopatja Vörös Gizit, a titkárnőjét. A szolnoki szakik visszatelefonáltak a bánatkertésznek, mint Adolf Eichmann, akinek a jeruzsálemi bíróságon szintén az volt a védelme az ellene felhozott vádakra, hogy „egy aktát el kell intézni”, mire a bánatkertész vidorászva kitöltött egy újabb csekket a katasztrófavédelem főparancsnoka címére, csak megtoldotta egy nullával, de szigorúan ráírta, hogy „nyolc napon belül fizetendő” és nekilátott, hogy elmerüljön a dohánytermesztés titkaiba.

BourbonDouglas gyógyít

Rohant a vonat befelé. A kukoricák még lábon álltak, de a napraforgók már elvirágoztak. A távoli falu felett most szállt fel a köd, és a tarlókon nyulak baktattak. Az akácok mozdulatlanul álltak a hajnalban, a rétek szélén nagy jegenyék néztek nyugat felé, a vizekről vadkacsák rebbentek fel, és én megnyugodtam, mert az érmelléki hajnalra senki nem tudta volna rávarni, hogy Románia-
Itt értek véget a san remói- álmok, és Bourbon Douglas, a korosodó prózaíró felébredt. Nem unatkozott. Egy futballpálya nagyságú területet kellett megművelnie. Ennek két harmadát már bevetette zöldborsóval, mégpedig rajnai törpével és cukorborsóval. Kukoricát, bokorbabot, sárgarépát, fehérrépát és spenótot is vetett. 500 palántanevelő tejfölső poharában a hagyományosabb zöldségfélék közt volt még azték zsálya, goji, mézbogyó és sembelin, mángold, orosz tárkony. Durván egy éve élt itt. A tél a túlélés jegyében zajlott. De sikerült, még csak meg sem fázott. Igyekezett azonnal beilleszkedni, terepszínűvé válni, ahogy ezt maga is tanította, de a furfangos tótok valamit mégiscsak kiszimatoltak, amit jól mutatott a névadás. Első neve a „whiskis rabló” volt. Ez szöges ellentétben állt az író habitusával, aki egy kézlegyintéssel minden ingóságát a falura hagyta. Az író vállig érő ősz haját viselt, szakállat növesztett a hegyek közt és minden ruhája bőrből volt, mert azt nem kellett mosnia. Hogy korábban mivel foglalkozott, azt senkinek nem mondta. Előbb utóbb a falusi közélet magával sodorta. Különböző emberek jöttek hozzá, hogy kapcsolják vissza az áramot a lakásukba. Az író küldött egy levelet a miniszterelnöki titkárságra és láss csudát, két nap múlva ott volt a pozitív válasz. A hasonló esetek azonban inkább növelték, mint elterelték a gyanakvást. Akadt, aki fegyvert kért. Itt azonban megszólalt az író fejében a vészcsengő, és azt válaszolta, hogy már rég leadta a saját cuccait. A fegyverekkel humoros volt ugyanis a viszonya. Nem hitte, hogy árthatnak. Amikor legutoljára fegyvert fogtak rá, akkor ijedelem helyett a felismerés örömeivel nézett a szerszámra és bukott ki belőle örömmel, hogy: „Né, egy 22-es Beretta.” Hogy nincs köze az erőszakhoz, azt vagy elhitték, vagy nem, de a dolog nem ismétlődött meg. Közben fordult az üdő, a kökényvirágzárkor a hajnalok hűvösebbek voltak, s a reggeli köd és pára jót tett a veteménynek. A valaha nagy dohánytermelő vidéknek számító Itókfalva földje különös volt: ha ráesett az eső, akkor korcsolyázni lehetett volna rajta, ha meg megszáradt, akkor úgy megkérgesedett, hogy a kapálás előtt előbb fel kellett csákányozni a földet. Aztán rablóból Tomi lett. Még az is megesett, hogy a duhajabb legények, kocsmába indulás előtt, bekiabáltak hozzá, hogy átmegy-e velük Kétdodonyba, mert Itókfalva annyira kicsi volt, hogy egy kocsmát sem tudott eltartani. Az író legjobban alkoholista szomszédját kedvelte. Toddy volt a neve. A különös kapcsolat létrejött előtt, még tavaly májusban, az író kirakott egy böhöm magnót a kertjébe, előkészítette a kétkötetes, madárhangokat bemutató kazettáját és egész nap az szólt, hogy az író kertjébe csalogassa a madarakat, hogy ne kelljen annyi vegyszert használnia a kártevők ellen. Persze a szomszéd, Toddy, kiszúrta, hogy a madárhangok közt sok olyan van, ami nem is honos Itókfalva környékén. Mivel Toddy feleség és gyerekek nélkül élt, de mókusai voltak, és alapjában véve még becsületes is volt, ha a helyi viszonyokat tekintjük, át-átjárt az íróhoz. Egy év alatt egy hangos szó sem esett köztük, noha mindketten rendkívül öntörvényű emberek voltak. Feltárult a múlt köztük. Sokszor kettesben főztek, mostak, szereltek. Amikor Toddy visszajött karácsonyra kecskeméti munkájából, akkor annyira hideg volt a kihűlt háza, hogy két napig az írónál lakott, de otthon már fűtött, hogy felmelegedjenek a falak. Az író közben megismerte a családot is.

Édesanyját már nem, mert az épp akkor haldoklott a balassagyarmati kórházban, amikor az író Itókfalvára érkezett. De lányát, Maricát, megjegyezte. Marica szerette az alkoholt, meg tudott inni egy üveg pálinkát úgy, hogy a szeme sem rebtent. Toddy fiával, Tomival, azonban az író soha nem találkozott. Nos, tudjuk, a világ összetett. A barátság elmélyült. Toddy áthajolt a becherowkás üvegen és megkérdezte az író, hogy tudja-e, hogy mi az, hogy mindegy? Az író visszatartott és várt. Toddy leírta egy papírlapra ezt:111111111111111

És utána azt mondta, hogy ez a mindegy. Magától elmesélte aztán, hogy egy öngyilkossági kísérlete során, véletlenül benyitott a fia, és ő vágta le a kötélről. Sapienti sat. Az üdő ment tovább. Az akácfa levelei már akkorák voltak, mint az egérfül, azaz horgászni is lehetett volna, ha lett volna rá idő. A makacs, áprilisi télből, napok alatt kánikulát idéző nyár lett. Egy este, amikor már minden magát valamire tartó férfiember háta reccsen, és már benn van a két algopyrin és másfél diclac, és előkerül az ördögcsákány is. Az ördögcsákány lényegében egy balsam, amit egy dél-afrikai gyökérből vonnak ki és vagy segít, vagy nem. Mindenesetre az író használta. Az idő derült volt, telehold, áprilisi szelek nem háborgatták a kerti virágokat és a virágzó szőlő illata belengte a kertet. A kertajtóban ott állt a szomszéd. Toddy bizalmat kért. Azt mondta, hogy akar egy szert, mely fájdalom nélkül öl, arra az esetre, ha már végképp nem bírja magát tartani. Hogy az író tud-e neki ilyet szerezni?- Igen, mondta az azonnal mérlegelő tollforgató, aki öngyilkossági ügyekben nagyhatalom volt, de szívesen idézte azt a bájos kis jelenetet, amikor az öngyilkosságot sikertelenül elkövető Bródy Sándor a FÉSZEK-ben elkapta Molnár Ferencet, aki szintén sikertelenül kísérletezett és megpróbálta kiokosítani. A mélyen cinikus Molnár azt felelte, hogy öngyilkossági ügyekben csak olyantól fogad el tanácsot, akinek ez már sikerült, és mert szívesen hitt benne, hogy ez soha nem kerül szóba ismét köztük. Múló rossz hangulat- gondolta.. Orvosi ismereteit Édesapjától, és kórházvezető édesanyjától és orvosként dolgozó nővérétől leste el, meg elolvasta az apja által járatott összes orvosi újságot, beleértve a Magyar Orvosi Hetilap-ot, és az angol Lancet-et. Az már olyan modern dolog volt a hetvenes években, hogy megállt az ész. Pl. közöltek egy cikket egy terhes asszonyról, kinek a magzatáról az ultrahangos és egyéb felvételek megállapították, hogy születendő gyermekét veleszületett rendellenességgel hozta volna életre. Erre azonban a brit kollegák még a szülés előtt felnyitották a méhet, megoperálták a magzatot, aki végül egészségesen látta meg a napvilágot. Apja ráadásul (lehet, hogy szerette volna, hogy fia is orvos legyen) már 10 éves korban magával vitte tanyára, betegekhez és mielőtt felállította volna a diagnózist, előtte a fiát is megkérdezte. Így esett meg, hogy amikor az orvos apa fiát 12 éves korában felvitte Pestre egy pályaválasztási pszichológiai vizsgálatra, akkor a megszeppent fiúnak a vizsgálat során több tesztet kellett kitöltenie. Több ábráról nyilatkozni, aztán különböző kártyákat mutattak neki és megkérdezték tőle, hogy ki a legszimpatikusabb, ki a legellenszenvesebb?- Erre vágta rá a 12 éves fiúcska diadalittasan az álmélgató orvosoknak, hogy „Ni, egy Szondi-teszt.”(Az ösztön és sorsdiagnosztika bibliája). Mielőtt az író apja felakasztotta volna magát (a maga alól kirúgandó széken még teljes erővel szívébe döfött egy szuronyt) egy utolsó beszélgetésre áthívta fiát. Kérdezte tőle, hogy mi volt orvosi filozófiájának lényege? Az apa Hippokratesz szavait idézte:” Nem ártani.”. Szóba került az is, hogy mit vár el ezek után fiától. A válasz tömör volt:”Ne légy alkoholista”. Ugyanakkor azonban azt is elmesélte, hogy az orvosi egyetemen egy köztudottan alkoholista professzor volt a példaképe. A világ már csak halad, mondta az író, és féldézte apja intelmét: csak nem ártani. Elővette apjától örökölt orvosi bőröndjét, kezításkáját, különböző kapszulákat, ampullákat, fecskendőket, és injekcióstűket. Két-három nap pepecselés jött. Cíán lett volna az igazi, abból egy is elég, de az író biztosra akart menni. Végül is harminc kapszulát töltött meg. „Nehéz a boldogságtól búcsút venni, de én mégis könnyen megteszem” énekelte, mint az Apostol együttes, amikor lógó fejű barátját mégiscsak meglátta. Az író ugyanis hitt abban, hogy nem létezik határ, hogy soha nem lehet feladni. Spártai, és kurta, férfias, rövid párbeszéd volt. Érzelmek nélkül. Előbb kiokosította a szomszédot. A kapszulák bevétele előtt két napig csak négy deci vizet ihat meg. Az öngyilkosságot a harmadik nap kezdje el, az ágyban. Vegye be a harminc kapszulát annyi tömény alkohollal, amennyivel csak tudja, Garantált lesz a hatás. Kurta kézfogás, búcsú. Snitt. Két nap múlva aztán jött is a mentőautó és vitte el Toddyt. Az író kivárt, mint a pókerben. Csak hét végén kérdezte meg a falugazdást, hogy érdeklődjön Toddy sora után. A balassagyarmati pszichiátrián van, mondta irigykedő szemmel a gazdász, kedd óta nem tudja abbahagyni a nevetőgörcsöt, azt óbégatja, hogy örül neki, hogy lyuk van a seggén.

„Aha” - mondta az író, s arra gondolt, hogy akkor mégiscsak megérte az a güri, amikor mind a 30 üres kapszulát megtöltötte elhúzódo hatású Olwexya hangulatjavító porral, a 150 milligrammos dózisu porból.

BourbonDouglas és a pártszakadás

Apám 112 centi volt, marha nagy ember mondta Toddy üveges szemmel, mert néhány hónapja nem sikerült kijózanodni.

Visszanéztem- félutamból. Arcán a meggyőzés szilárdsága uralta az arc alkoholos puffedségét. Visszaültem. Néztem az ötvenes években készült tucat fotográfiát. Felálltam. Mondtam neki, hogy én 170 centi vagyok, ha az apja 112 centi volt, akkor az övemig ért volna. Bambán bámult. Aztán megszületett a felismerés:- meg is kérdeztem.

-Nem 202 centi volt?- kérdeztem.-De anyyi- mondta boldogan, a vízben fuldoklók kimentése utáni mámorban. Na nézzük, mit lehet kihozni. Mindenki ossza ketté jövedelmét a lakásfenntartásra , és a kosztra. Többre csak a vasbarom gusztustalan politikusoknak, szoci államtitkároknak telik(Iváncsik Imre, Szalay Ferenc)Namármost az arány miatt nem is érdemes csak élelmiszert termelni, és olyasmit,ami jövedéki termék, mert azoknak az ára 10 év alatt megháromszorozódik majd.Mustfokolóra,hordókra,permetezőre,kénre,maligánmérőre,lopóra,nemes szőlőtőkésre és szakértelemre nem telik.Marad a reduktív gyümölcsbor.Bodzával kezdünk,követi a meggy, a málna folyamatos, ősszel a csipkebogyó és kökény követi. A könnyed gyümölcsborok maradékából áll össze a pálesz.Kifejezetten a málnapálinkára és a kökényre hajazok.Litere 30 ezer forint az interneten.Egyébként nem is iszom. Nem is dohányzom most, de jövőre már megrendeltem a muskotálydohányom magjait. A fermentálást kell házilag megoldanom, barna cukorral karamellizálom, kap egy kis vajsínű árnyalatot a vaniliarudak miatt, s kerül bele darált szegfűszeg, s már kész is a dolog, ami hasonlítani fog az indonéz cigire, a híres kretekre. többi hab a tortán. Mondjuk az a négy mázsa borízú alma, amit a héten szedünk össze Kása Gyuri kertjéből, s próbálkozunk valami calvados-utánzattal. Namármost a falu két pártra szakadt-régen. Bajszos, szakállas öregasszonyok szidták az embert, ha talicskán tolták haza az akkor még működő boltból és korcsmából.Igen, de nagyon szaporodtak az unokák, konstátálta Harcos, a séf.Asszony be sem teszi a lábát a korcsmába,nehogy megszólják, de úgy tűnik, hogy nagyon sok a köszvény, meg a reuma,meg az izületi megbetegedés, mert az asszonyok kilószámra vásárolták a sósborszeszes dianás cukrot. Arumot főzőrunként vették, hangosan karattyolták, hogy jönnek az unokák, és a pitéhez kell. Kifogyott a rumkészlet.Mari néninek nem is jutott. -”Adjon Lacikám barackpálinkát, az is jó lesz a süteménybe”, vágta át a gordiuszi csomót a bölcs asszony, szakállát, mely Kossuthéra hasonlított, selymesen megsimogatva

Folytatása következik. A Szerk.

DEBRECZENY GYÖRGY

versei

örülök hogy jobban vagyok

a nő előrelép
majd visszalép
egyhelyben topog
csizmájáról letépi a havat
a döglött halat
kétezer éve már
a metszés csupa metszéspontból áll
és csupa töréspont a törés
a történet

jönnek a halaskocsik
kétezer éve már
és boldog lehet
akit egy piacvezető modell
befröcsköl sárral
örülök hogy döglött vagyok
és milyen sok itt a mélyedés
s a döglött hal milyen kevés
öröm lesz majd az étkezés

a döglött hal előrelép
majd visszalép
mondhatnánk: visszatáncol
legjobb ha az erdőt járom
mondja
azt tanácsolta az orvos
mivel ott jó a levegő
örülök hogy jobban vagyok
örülök hogy döglött hal vagyok

mondja

visszavágyik a paradicsomba

fontos számomra az átláthatóság
hogy átlássak a szitán
és a döglött halon
aki nem viselt ugyan lakkcipőt
de elegáns volt a maga módján

a döglött halat nagy elismerés
és nagy felismerés övezte
pedig nem hordott övet
az élet mégis elképzelhetetlen
nélküle

van már döglött hal a tarisznyában
magányos magában
nagyon sok élő
saját halottjának tekint
a döglött hal

nagyon sok élő
döglött halnak tekinti magát
és visszavágyik
a paradicsomba
a konzervdobozba

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

AZ ÍTÉLET

- VádlottVádlott, elismeri a bűnösségét?
- Igen, bíró úr.
- Megbánta tettét?
- Nem, bíró úr, nem bántam meg. De vállalom érte a felelősséget.
- Akár a halálbüntetést is?
- A döntés joga az öné, bíró úr. Az enyém a belenyugvás.
- Ennyire gyűlölte a testvérét? Miért ölte meg?
- Jobban szerettem, mint önmagamat. Ezért kellett meghalnia.
- Hm. Különös észjárása van. De nem válaszolt a kérdéseimre: miért ölte meg? S melyik az igaz: gyűlölte vagy szerette őt?
- Mindkét állítás igaz, bíró úr. Volt idő, amikor őszintén szerettem, és volt, amikor nagyon gyűöltem.
- Egyszerűbben szólva, rosszul jöttek ki egymással. Ön az idősebb. Nagyobb megértéssel kellett volna lennie az ifjabbik iránt
- A türelemnek is van határa, bíró úr.
- Egy családban nőttek fel.
- Ez igaz. De vele mindig kivételezték.
- Önt talán kevésbé kedvelték a szülei.
- A szüleim, bizonyosan elégedettek voltak velem, bíró úr. Dolgoztam hajnaltól napestig, túrtam a földet, szántottam, vetettem, arattam, homlokom verejtékével teremtettem elő a család szükségletét. De ez mit sem számított. A testvérem ravaszul kiügyeskedte, hogy fölém kerekedjék, és sikerült magához ragadnia az elsőbbséget. Ha én egy almát ettem, ő az egész fát követelte, s ha nem kapta meg, siránkozott, elpanaszolta fűnek-fának, hogy üldözöm, kisémmizem, rettegésben él, mert gyöngye alkatú és védtelen.
- Maga mit felelt e panaszokra?
- Próbáltam jobb belátásra bírni, a kedvében jártam, igyekeztem óvni a békességet. Hogy ne lázadozzon folyton, helyette is elvégeztem a munkát, amíg bírtam erővel és egészséggel.
- Gondolom, megköszönte.
- Ellenkezőleg. Kigúnyolt, csúfot üzött belőlem, hogy tutyi-mutyi alak vagyok. Úton-útfélen, idegenek, és barátok előtt gyalázta a családjunkat. Lelkifurdalás nélkül terjesztett rólunk hazug vádakot, hogy kirekesztjük, háttérbe szorítjuk, kihasználjuk, megalázzuk, miközben mi valamennyien őt dédelgettük. Számtalanszor megtörtént, hogy ok nélkül feljelentett bennünket, ránk szabadította a hatóságot, hogy sajnáltassa magát. Ezt ön is tapasztalhatta, bíró úr.
- Voltak tanúi és bizonyítékai.
- Mert zsebében őrizte az élelmiszerraktárak kulcsait. Aki ellene merészelt tanúskodni, az éhen halhatott. A mézes-mázos modorával bárkit könnyedén levett a lábáról. Úgy tudott beszélni, mosolyogni, alázatoskodni, hogy senki nem sejtette a valóságot. Aztán egy napon betelt a pohár...
- És megölte a saját testvérét.
- Igen, bíró úr, és újfent azt mondom: nem bántam meg. Megérdemelte.
- Maga olyan romlott, amelyet még nem hordott hátán a föld. Szégyellje magát!
- Én, bíró úr? És ő? Az a sok gonoszság, amit a családjunk ellen elkövetett, az égbe kiált.
- Ne mondjon rosszat az elhunyt ártatlanra.
- Ártatlan? Mondok én ezernyi bűnt is, bíró úr. Összegyűjtötte a gyomok magvait és szétszórta a búzatábláinkban, s amikor kikeltek, nevetve beárulta, hogy nem gondozzuk a földjeinket.

- Ezért még nem kell valakit agyonütni.
- Óh, hiszen ha csak ennyit tett volna. A juhok őrzése és gondozása volt az ő feladata. Erre mi történt? Egész nap az árnyékban hűsölt, aludt vagy furulyázott. Ha én nem figyelek oda, a jószágok szétszélednek, felfalják a vadállatok, mint ahogy meg is történt, és mindig az én hátamon csattant az ostor. Engem megbüntettek, őt viszont elárasztották dicséretekkel és jutalmat kapott.
- Mert jelentette, hogy néhány birka elpusztult.
- De kinek a hibájából? Azt miért nem kutatta, miért nem firtatta senki?
- Itt csak én kérdezhetek. Van még valami közölnivalója?
- De mennyi! A titkainkat kifecsegte, ellenségeinknek pártját fogta, parittyáinkból eladta a kavicsot, levesünkbe beleköpött, rossz hírünket keltette, önmagát felmagasztalta, mint az egyetlen, ki mindent megtesz, hogy rendben menjenek a dolgok. A termést a saját raktáraiba hordatta, a családnak csupán a szemetje maradt, de elvárta, hogy az asztalnál neki jussanak a legjobb falatok és minékünk a maradék, ha egyáltalán kegyeskedett lökni néhány falatot. S még azért is hálálkodnunk kellett, ha másnap is enni akartunk! Legeltettük a juhait, a gyapjak nyírása reánk maradt, de ő páváskodott a finom posztóban, mi örülhettünk, hogy hitvány rongy fedi sebesre korbácsolt testünket. Anyánk lázasan feküdt, ő egy pohár vizet sem adott neki, de megkövetelte, hogy a szegény öregasszony felkeljen a betegágyából neki ebédet főzni, és a helyébe vigye. Ha apám szelíden korholni próbálta, futott. és bevádolt bennünket, hogy halálra kínozzuk őt, s hogy a szüleink különbséget tesznek kettőnk között. A végén úgy néztek ránk, mint kegyetlen zsarnokokra, holott valójában mi voltunk az ő rabszolgái.
- Akadtak jó tulajdonságai is.
- Kétségtelen, bíró úr. Meg kell adni, esze az volt, rengeteg, csak rosszra használta.
- Gyönyörűen énekelt és táncolt, művész volt. Szerettem hallgatni, nézni. Hiányozni fog.
- Magam is elgyönyörködtem benne olykor. De az élet nemcsak táncból és énekből áll.
- Még mindig nem látom okát, miért kellett megölnie őt, a tulajdon édes testvérét.
- Nem én öltem meg.
- Hogyhogy nem? Hiszen már bevallotta. Ha nem maga tette, akkor hát ki a bűnös?
- Ön, bíró úr!
- Én? Megőrült? Hogy merészeli... ?
- Eszemnél vagyok, bíró úr, tudom, mit beszélek. Ha nem biztatja lépten-nyomon, hogy ő az ön kis kedvenckéje, a kiválasztott, akkor most nem itt tartanánk, és úgy lehet, ma is élne. Mindig részrehajló volt iránta, ön nevelte elbizakodottá, beképzelté, hisztérikussá. Ezért megismétlem: ön nálamnál is nagyobb mértékben felelős a haláláért, én csupán az utolsó pont, a végrehajtó voltam.
- Ezt visszautasítom! Ha a testvére vétkezett, kemény büntetést szabtam ki rá.
- Hogy aztán az első hízelkedő szóra megbocsásson neki és ön helyett rajtunk töltse ki a haragját.
- Nagy dolgokra szemeltem ki őt. Megölhetett volna ezer mást, talán elsimíthatnánk az ügyet. Ám ő az én védelmem alatt állt, s ezt maga is jól tudta!
- Az a baj, bíró úr, hogy ezt ő is pontosan tudta, és eszerint viselkedett. Elég volt egy görbe pillantás, máris jajongott, toporzékolt, hogy a pusztulásba kergetjük. Eközben ön, bíró úr, megfélemedezett arról, hogy mi is itt éltünk az ön szeme előtt, készen arra, hogy a céljainak megfeleljünk. Miért vagyunk mi kevesebbet érők, mint az, aki visszaélt az ön, és mások jószágával, és bizalmával, hazudozott, csalt, lopott, rendszeresen megszegte a törvényeket?
- Egyoldalúan nézi a dolgokat. Mindenki követhet el hibát.
- De akkor mérjük egyforma mércével. A bűnbocsánat ne csak a kiváltságosoknak legyen jussa.
- Kár vitatkoznia. Már döntöttem.
- Mi hát az ítélet, bíró úr? Halál?
- Az túl egyszerű volna. Életre ítélem! Száműzetés!
- Ez nem igazságos, bíró úr!
- Hát persze, hogy nem. Ki beszélhet itt az igazságról? A bélyeg a fontos, amit viselnie kell, amivel örökre megpecsételődik. Így a gonosz Káin testvérgyilkos marad az idők végezetéig, míg a jó Ábel az ártatlan áldozat mintaképe lesz. Így rendeltetett. S ez így van ma is! Ez igazságos!?

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Az új küszöbén

Távozzék el belőlünk a gonosz;
bűnségeivel ne cimboráljunk.
Szokjunk le minden önmutogatásról;
válasszuk a gyermeki arcok fényét!

Mától belőlünk csak az sugározzon
szét a világba, hogy földgolyónk végre
emberibb legyen. Betlehemi csillag
vezéreljen, s rendet teremtő béke.

Ha megtértünk, kutassuk, vajon merre
vezet utunk, mit várhatunk magunktól?
Ne lehessen már minden úgy, ahogy volt!

Csöndben, tisztelettel szóljunk egymáshoz.
Ez az egész valóság körülöttünk
megújul, ha elmélyül a barátság.

Az Úr előtt

Mély gongok hangjai visszhangzanak
fülemben; lótuszülésben merengek.
A gyertyák körben rám bólintanak;
bátorítanak, szinte mondják: „tedd meg!”

s gondolataim térdre omlanak
előtted Uram, aki minden percem
számon tartod. Várom irgalmadat.
Fösvény voltam, mohó és szemérmetlen.

Értékeimből semmi se maradt.
Rossz emlékeim mind mélyebben fájnak,
jaj, tovatűnt a boldog pillanat,

amikor nem féltem az éjszakáktól,
amikor volt értelme a csodáknak,
s a tisztaság nem volt csalóka álom.

Az utolsó napon

Trombita szól. A régóta hiányzott
szózat; időt, teret betöltő.
Mélység és magasság üzenetének
egyszer és mindenkorra összefoglalt

lényege. Hír az örömről. Az áldott
bizonyosság titkát megőrző
üdvvivalgás, ég felé szálló ének,
hullámok himnusza; egymásba olvadt

szent ígélet és kielégült szükség;
a kitágulni vágyó mindenségbe
szökő dal, sorsunk tágra-nyitott torkán

újjászülető hozsannánk zenéje,
hogy minden kín s megaláztatás szűnjék,
s emeltessék fel a kereszt s az oltár!

Az utolsó próféta

Kísértőm, mondd, hová, meddig cipelsz még?
Utolsó alkonyomra görnyedek.
Tudatomban az örök képtelenség:
már mindent tudok, amit nem lehet.

Bennem hullámzik a legrégebb emlék
az arc nélküli valóság helyett.
A mélybe látok, a kínok keresztjét
is viselem: a krisztusi jelet.

Gyűjthetném a hamis próféciákat,
a tudás fáján ott maradt gyümölcs
maradékát, a romlás magjait,

de nem teszem; buzgóságomra más hat.
Az Igaz Száj örök érvényű, bölcs
törvénye; kőbe vésem szavait.

Hajósi János fotója

VASI FERENC ZOLTÁN**GYÓGYERŐ**

Gyűjtsd arcodról az esőcseppek szomorúságát,
a hajnal tenyere összefogja mind,
s hogy Napod, a belülről ható,
áldásos szivárványt varázsol
az Éj árny-, s neszkalapjából –
bízd csak bátran a sóhaj-felhőkre,
szíved-lelked mélyen mély tengerére,
hogyan szólítson meg végre a cet,
belőled egy Jónást
kivet,
és szórja könnyeidet Isten
mindent-tudó homloka elé.
És ne pusztítson tovább magányod!
Sodorjon partra az emberiség...
Hol leheted helyed? Még nem a –
sírverem, de a Szeretet vár.
Újíts magadon, hisz a világkirályság
végső transzparációja: ISTEN!
Lélegezz mélyeket.
Tüdőd tiszta lebenyei: életszeretet.

S máris kiterébélyesül a Szentlélek lombja,
édes hitet gyümölcsöz az édenfény,
elmorzsolva az átok megkövült hegy-tekintetét.
Válts rögvést kitartásra; - szemre, ami szép
és legkivált?, aranyat komponál aurádba;
rubintló szférai zenék szitárhúrja zeng-nggg:
játssz, ébredj tudatára, mondd:
Itt és most -
(a halálon inneni időtartományban): gyógyulászápor!

HÖRÖMPŐ GERGELY

Péter-Pál napjára

Forró a nyár, a gyerekek
játszanak patakparton
izzadva küzd a földműves
“aratás vár ránk, asszony”.

Előtte málnát szedni kell
- gyermekek vidám szép zajába
reggeli rekedt traktorok
ocsmány, de fontos muzsikája

pöfög bele, meg madárdalba,
keményen küzdenek az emberek,
vajon lesz-e mindennek haszna
igaz lesz-é a téli képzelet...

Péter-Pál napja... régi nyarak
most újra felém intenek,
öreganyám pöttös bögrével
szellem-tornácról integet.

Elkoptak a nagy vörös téglák,
elkorhadtak az oszlopok,
Péter-Pál napján nagyanyám
madár-szavára gondolok.

“Kifelé megyünk már a nyárból”
bármily magasán jár a Nap...
Péter-Pál napján örökkévalóság
felvillan, mint egy pillanat.

HAÁSZ IRÉN

Elvált gyerek

Örülsz? Ezentúl mind többet kapsz...
Lakásból kettőt. Válogathatsz.
Szülőből négyet – több is lehet!
Szeretheted, aki nem szeret,
s akikhez ragaszkodsz, egymásnak
egy kanál vizet se adnának.
Zsebpénz szaporul, hogy a másik
le ne pipálhassa, rogyásig,
a kedvenc ételeid főzik,
lébecolsz júniustól őszig,
kisírhatsz minden divatcuccot,
szóvá sem teszik most a puccot.

De aztán... ennek nagy az ára.
Felnőttnek néznek nemsokára,
vigaszt akarnak, együttérzést.
Képes sem vagy rá, mégis kérnék,
és lassan a múlt összes titkát
két verzióban ömlesztik rád,
bíráskodhatsz; mindkét peres fél
saját igazságot keresgél;
és mégsem születet ítélet;
pártatlan kell legyél, míg élnek.

Te szegény, szegény elvált gyerek...
Többszörösen is ismertelek.

ELBERT ANITA**Ragyog a Nap**

Mintha csodát ragyogna mélyen e földön a fény, mely betekeri lágyan
Gyermekeit a színekbe, olyan a Nap, mi behálózza sugaraival
A világot. De olybá tűnik, a Nap szívemben süt, s érik bennem
A fény, bársony melege körbeöleli a Földet, s ringok a lét
Karabélyain. Hamvas az ítélet a falevelek erezetén, néha
Magamba olvasztom a természetet, s olyankor a fény eredője
Hallik a lombok susogása közben, csodát érő csillagjel.
Fehér fényben állok, beömlik a sugár az ablakon,
S lelkem túlsordulva állítja, a jövő a feltámadás,
Mert hang szól a kitakart égből, belső vallomás:
„Sion leánya, közel van már a felszabadulásod!”
S erre még fénylőbben ragyog a Nap, s szétrepesztve
Táru ki a szív, öt dimenzióban látva a lényezet,
Magára ébred minden teremtmény. De az élet
Nem soká vértóvá válik, földrengést követve
Napkitörések, az ítélet pallosa felcsattan,
S rohan, ki merre néz. Hátra sose bámulj,
Bocsáss meg mindenkinek, új napra ne vigyed
Át a dühödöt, még a mai nap váltsd meg
Teljességre saját világodat, ember vagy,
Ezt ne felejtsd el, így becsüld meg magadat.
Halandó vagy a halhatatlanság küszöbén, így
Végesek a határaid, de a fény majd elkísér,
S jut is, marad is, káprázó napkitörés.
Mintha a Napba öltözött asszony képe
Rajzolódna ki az ég peremére, s az igazság
Pajzsával lenne felvértezve, olyan a napkorong
Az égen, a feltámadás értelme. Sóvárog a lét
A fényre, de ezt el nem árulná az embereknek,
Árnyékolva van égisze, ő a világ üzenete.
A szeretet nagy lobogóján ott leng az égi pecsét,
Melyet feltörnek az ezredek, s az ítélet kegyetlen
Lesz. Mert elsötétülnek akkor mindenek, bíbor
Palástját az égre dobja az alkonyat, miközben
A fény apostolaként szívemben a szellem lángolva
Adja tudtul, ne a következményt, de az okokat nézd.
Szendereg az éjszaka, alszik a távol, most a csend
Holdvilága ragyogja be a mindenséget.
Csattog a madár, szárnyát kifeszítve a levegőben,
Ragyog a Nap a szívemben, s hogy itt jártam,
Jelzi csupán a betűk rendbe szedett világa,
S a hangoltság, melyet életre kelt az olvasás.
Ragyog a Nap, ez a jel, mely átírja halálomat.

EGRY ARTÚR

konkviszta

míg pók hálóján vízcsepp gurul
hajnali füveken a mocsári sáskák
levélgyanánt megbújnak konokul
a hit eres szárait kegyetlen lerágják

a szép fehér város ablakából látni
sorostól pusztul az krisztusi erdő
hazug angyal parancsa a fákat kivágni
de velünk az Isten és El Cid is eljő

Hajósi János fotója

DOBROSI ANDREA

Hold és napkorong

A hold ezüstje dalodra kel, festi
szobám körül az esti mély sötétet,
neved a lég karjaimba téved,
a fény szemedben mindenek feletti.

Az árnyékot elsodortuk, tanmese,
téged ölelek borostyán-szavaim,
sóhajunk a csend szent malasztal int,
ránk hajlik a néma éj s tücsökzene.

Vegyüljünk vadvirágos, ósdi rétbe,
úzzuk gazzá nőtt napjaink messze el,
egymás arcára forduljunk, ne, még ne...

A távolban hajnal szívhangja neszel,
reng-inog a gyöngye napkorong; vége.
Nem voltál bolond, nem is vagy s nem leszel...

H. TÚRI KLÁRA

MAIUS kertjében

A málnás harmatcsepp bójáihoz kötve
Kis pókhálójuk inganak a zöldbe’;

Telivér tökínda kúszik boldogan
Rikító virágán hetikén átsuhan,

s kósza kölyökmód egy mezitlábassz szellő
Szökell ki a kertből; többé vissza sem jő

Zavarni a teljes elomló nyugalmat - ;
Nézd, a kelkáposzták szusszanva dagadnak,

Bordó ernyőt bont amott a cékla,
S alá kicsi béka zöldell az árnyékra;

Kerekfejű félénk bakfis-margaréták
Csodálkozó szemük tiszta égre nyitják,

Nárcisz-illaton méh zümmög s andalog
Bogár iramlík és villannak koboldok;

Vigadnak a rigók egy lomb-terebélyben -,
S Nap gyönyörködik a Maius kertjében...

És Pünkösdi havának mill’om Máriája
S milliárd férfiak...ez újdonság Rómába’

Keresik - ha eljő Termékenység hava -
Keresik, hol a nő, kit úgy hívtak: Maia...

BEMUTATJUK

AZ IPOLYI HÓD

Az **eurázsiai** vagy **európai**, vagy **közönséges hód** (*Castor fiber*) Eurázsia legnagyobb, jellegzetes rágcsálófaja. Állománya a 19. században jelentősen megfogyatkozott, jelenleg Európában a védelmi intézkedéseknek köszönhetően állományszáma növekvőben van, az ázsiai populációk azonban továbbra is veszélynek vannak kitéve. (Kisebb testű rokona a kanadai hód.) Eurázsia legnagyobb rágcsálójának testtömege 20–33 kilogramm, testhossza 75 centimétertől egy méterig terjedhet, amihez 30–40 centiméteres, lapos, pikkelyes fark csatlakozik. Barna bundája tömött, selymes és vízhatlan, szemei és fülei kicsik, orrát és fülét bőrlebennyel el tudja zárni a víz alatt. Hátsó lábain úszóhártya köti össze ujjait. Az európai hód kanadai rokonával ellentétben nem épít hódvárakat és gátakat is csak ritkán emel, vackát inkább a partfalban ássa ki. Az akár tizenegy méteres hosszúságot is elérő folyosórendszer bejárata a vízből nyílik. A lakóüreg átmérője 50–80 centiméteres, itt 5–8 állat (egy szülőpár, a tavalyi és az idei alom) él. A család kisebb állandó territóriumot tart fenn a vízpart mentén, melynek határait szagjelzésekkel jelölik ki. Vándorlásra táplálékszűke esetén kerülhet sor.

A faj kizárólag növényi eredetű táplálékot (lágyszárúakat, fakérget és leveleket) fogyaszt, rágásnyomai árulkodnak jelenlétéről. Rágásra metszőfogai folyamatos növekedése miatt is szükség van.

A hódok kiválóan úsznak. Bundájukat a végbélnyílás körül elhelyezkedő két szagmirigy váladékával teszik vízállóvá, farkukkal kormányoznak, úszóhártyás lábaikkal pedig előrelökik magukat a vízben. Hátsó lábaik második karma speciális bundatisztító karommá módosult. Egymással füttyögéssel, szagjelzésekkel és farkcsapkodással kommunikálnak, ez utóbbival a veszélyre hívják fel a figyelmet. Természetes ellenségei a hiúz és a farkas.

Az európai hódokra régebben húrukért, pézsmájukért és prémjükért vadásztak, illetve vizes élőhelyeik beszűkülése és a kanadai hódok betelepítése jelentette versengés fenyegette őket. Mára azonban a széles körben megvalósított át- és visszatelepítéseknek és egyéb védelmi intézkedéseknek köszönhetően szerte Európában terjeszkedőben vannak, létszámuk növekszik. Élőhelyének nagy részéről (Franciaországból, Ausztriából, Lengyelországból) a konkurens kanadai hódok is eltűntek, az Oroszországban és Finnországban megmaradt állományokat pedig szigorú ellenőrzés alatt tartják, és nem engedik terjeszkedni. Magyarországon 1988 óta védett, eszmei értéke 50 000 forint.

Előfordulása

A faj kiválóan alkalmazkodott a vízi életmódhoz, élőhelye a fás vízpart. Eredetileg Eurázsia nagy részén előfordult, de a 20. század elejére Európában alig maradtak állományai: a franciaországi Rhône és a németországi Elba egye szakaszai mellett, illetve Norvégia déli részén, a Nyeman és a Dnyeper fehéroroszországi medencéjében és az oroszországi Voronyezs környékén. A hódok Szibériában is előfordulnak, és Mongólia területén is él egy kis populációjuk.

Az 1920-as években indultak meg az első visszatelepítési programok a skandináv és a balti területeken, amelyek aztán az 1980-as, 90-es években új lendületet kaptak Közép- és Dél-Európában is. Megmentése érdekében visszatelepítési programok folynak az Elba, a Duna és a Rhône vízgyűjtőjében, Skandinávia egyes részein, Bajorországban és Hollandiában, valamint sikeresen visszatelepítették Romániába, az Olt, a Vargyas és Feketeügy folyókba. A Brit-szigetéről már a 16. században kipusztult, de a skót kormány 2008-ban beindította a Skót Hódpróbát, amelynek keretében 2009 májusa és 2010 szeptembere között tizenhat, a norvégiai Telemark környékén befogott példányt engedtek el az argylli Knapdale közelében lévő tavakban. Az állatok rendszeresen szaporodnak. A visszatelepítés sorsa 2014-ben dől el, amikor a vizsgálati eredmények fényében a skót kormány akár a hódok eltávolításáról, de a program kiterjesztéséről és további telepítésekről is dönthet. Európában a 2003-as felmérések szerint a Skandináv-félszigeten, Norvégiában él a legtöbb hód.

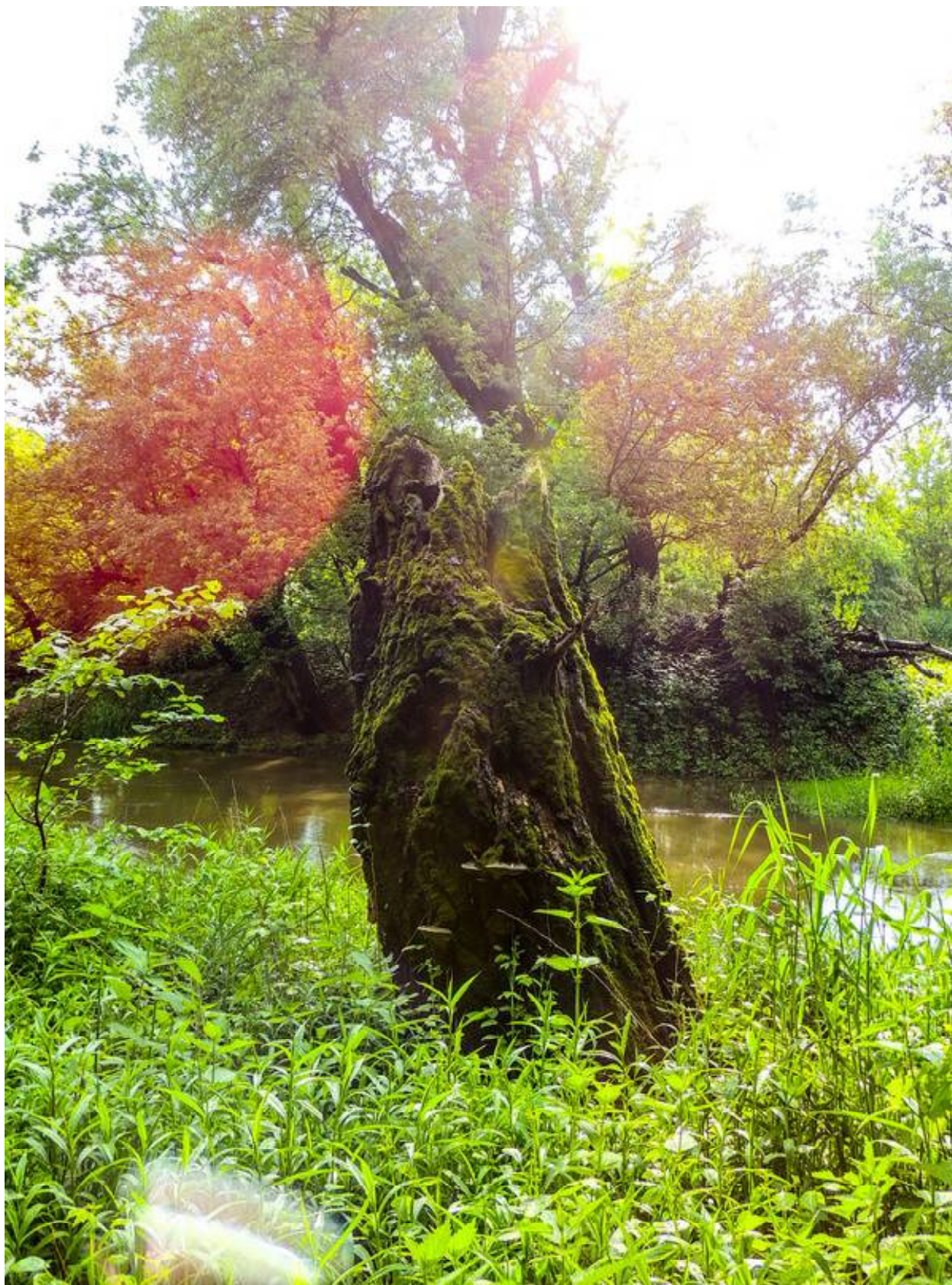
Magyarországi előfordulása

Magyarország hódállománya a 19. század közepére a vadászat miatt kipusztult, de a 20. század utolsó évtizedében az ausztriai és magyar WWF együttműködésének eredményeképpen visszatelepítése megkezdődött a Duna ausztriai szakaszán. 1996 óta a Duna-Dráva és a Fertő–Hanság Nemzeti Park területén, illetve a Tisza középső és felső folyásánál, 2006 őszén pedig Hódmezővásárhelyen történt telepítés. 2007 őszén a Duna-Dráva Nemzeti Park Drávai szakaszán újabb 25 példányt engedtek szabadon, ezzel a nemzeti parkban élő állomány mintegy 60 egyedre nőtt. 2004 óta minden szabadon engedett példányt nyomkövető rendszerrel szerelnek fel. Spontán vándorlás révén már a Zagyva mentén is megjelentek. A jelenlegi magyarországi állomány zömét a korábbi külhoni telepítések szaporulata adja. 2013-ra populációja már meghaladja az 1000 darabot, és a fadöntésekkel helyenként jelentős gondokat is okoz.

Forrás: Wikipédia

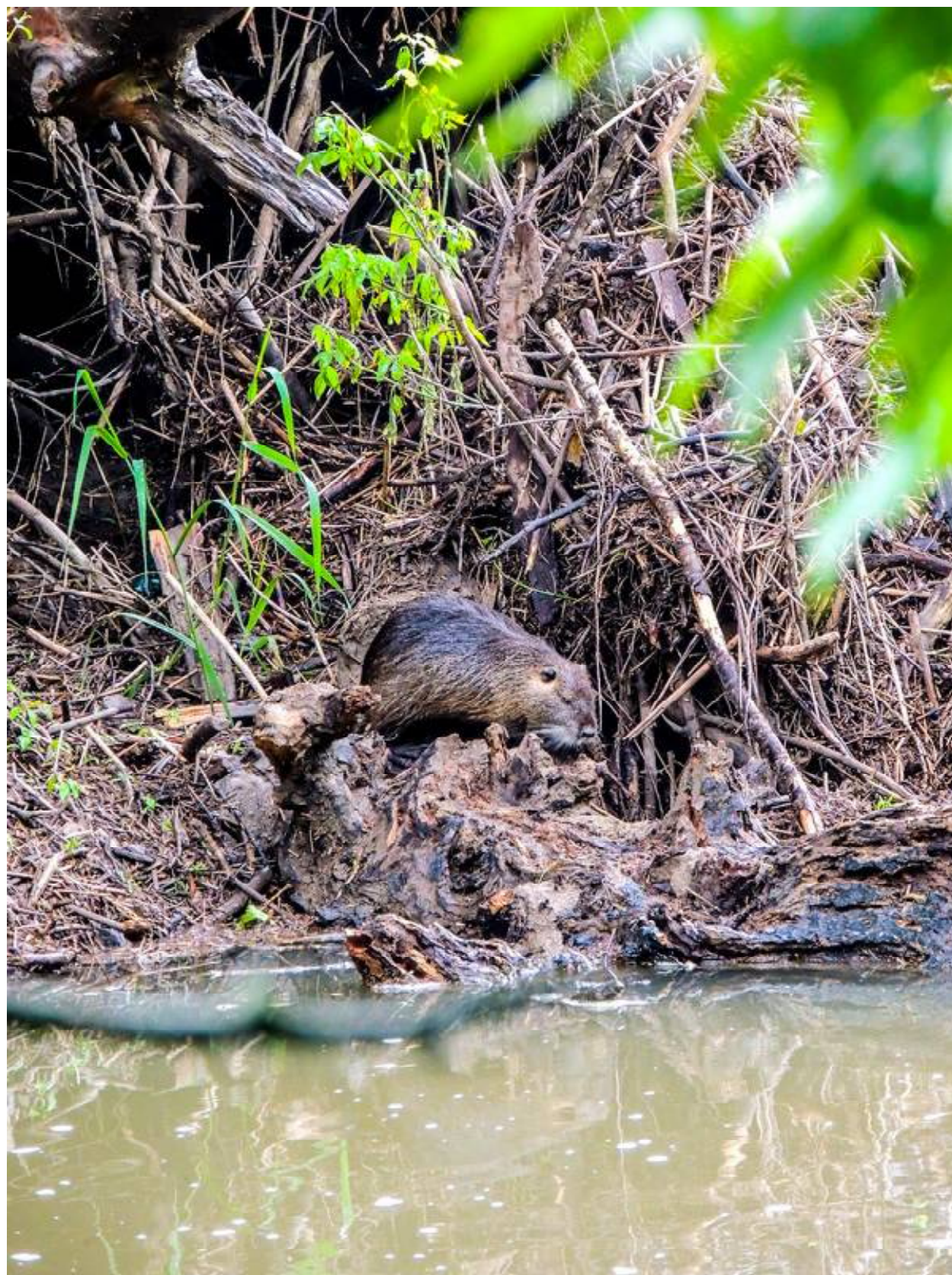
Sárga gévagombára "vadászva" az Ipoly partján, Ipolytölgyes és Ipolydamásd környékén találtuk meg ezt a hódot, aki rácáfolva életmódjára, fényes nappal mutatta meg magát nekünk úgy, hogy még fotózni is hagyta magát. A fényképeket Hajósi János készítette, bár csak a gyengébb minőségű fényképezője volt kéznél, azért élvezhető és jó képek születtek. Fogadják szeretettel természetkedvelő olvasóink a következő "hódos" képeket! A Szerk.

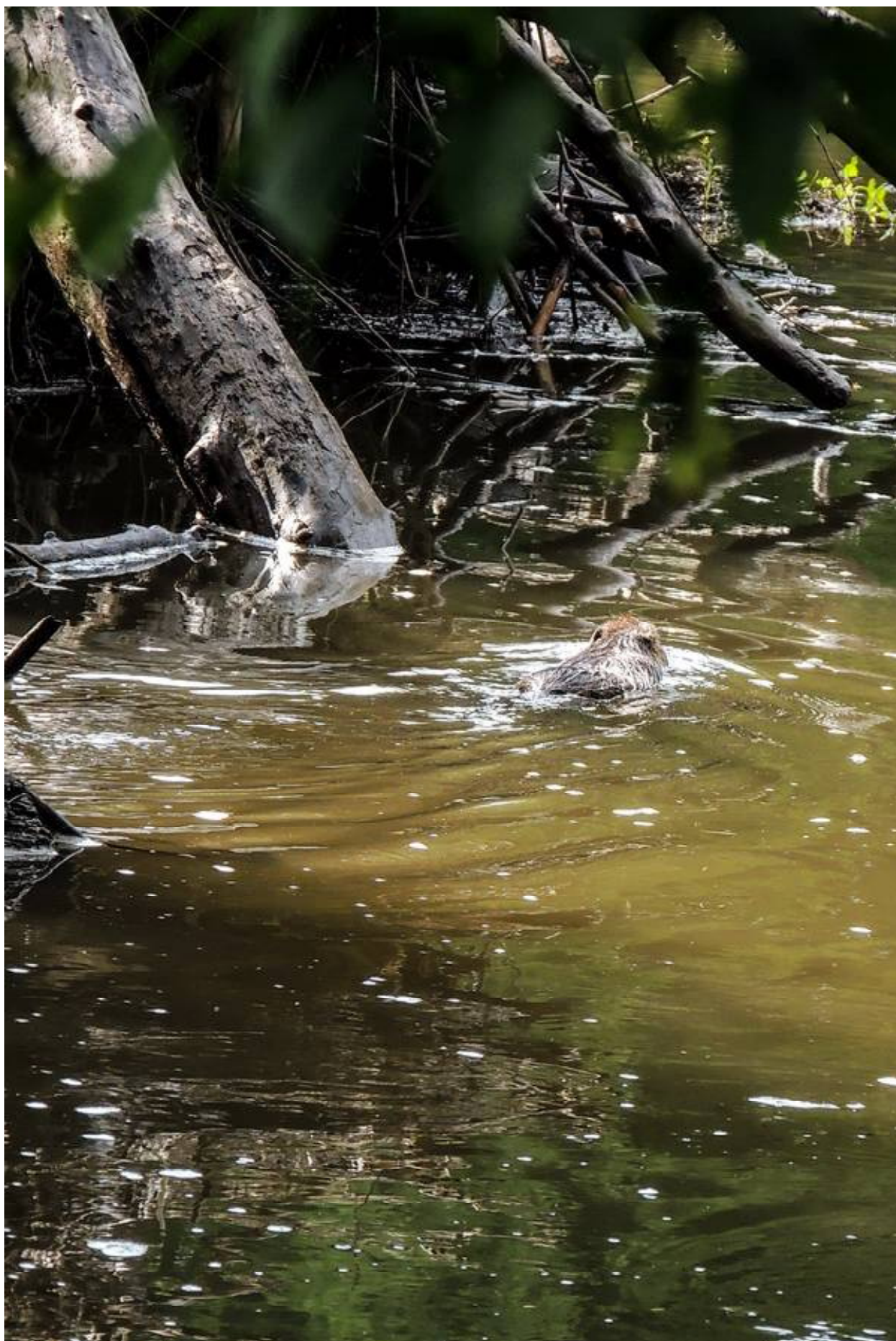

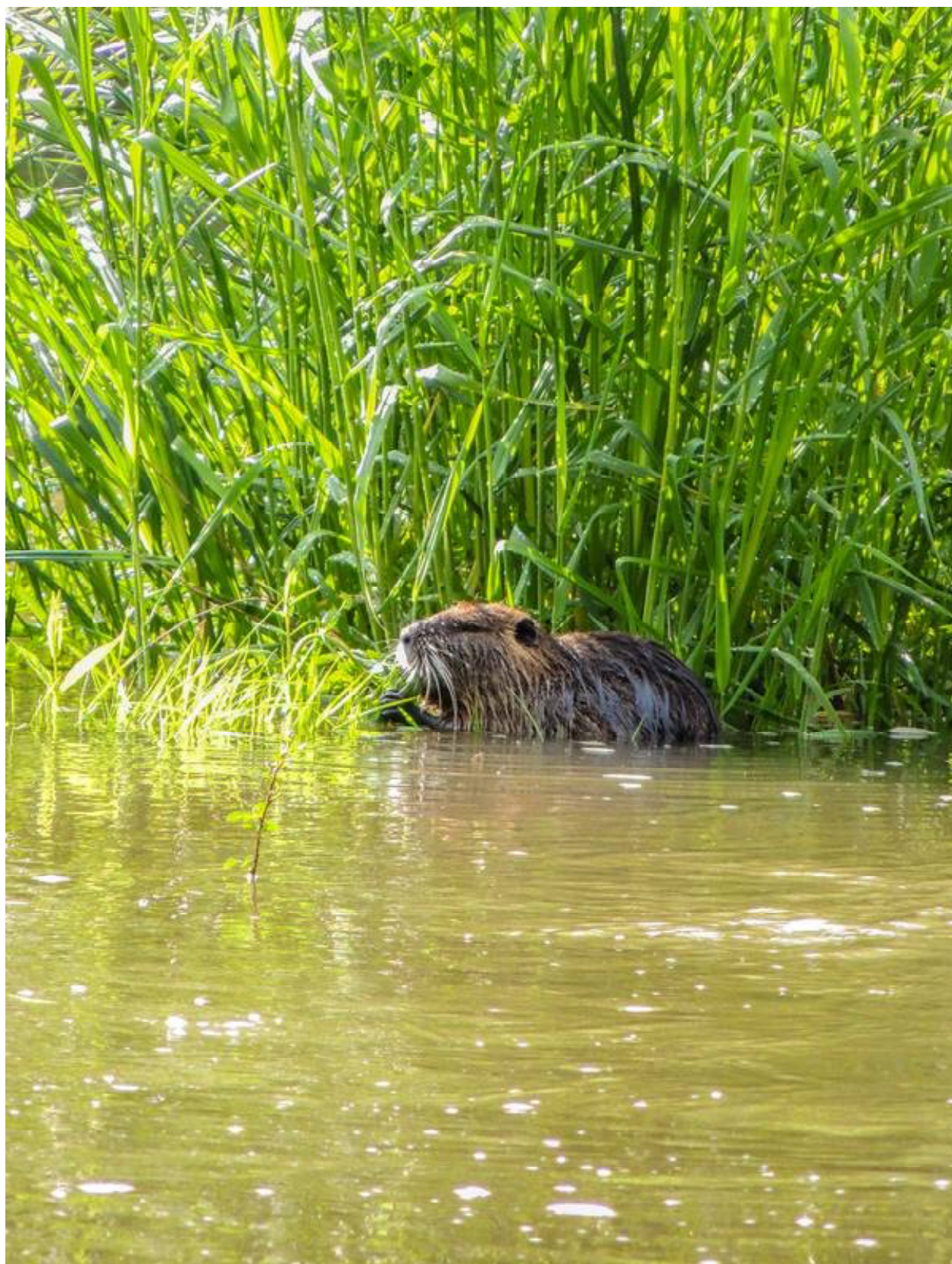

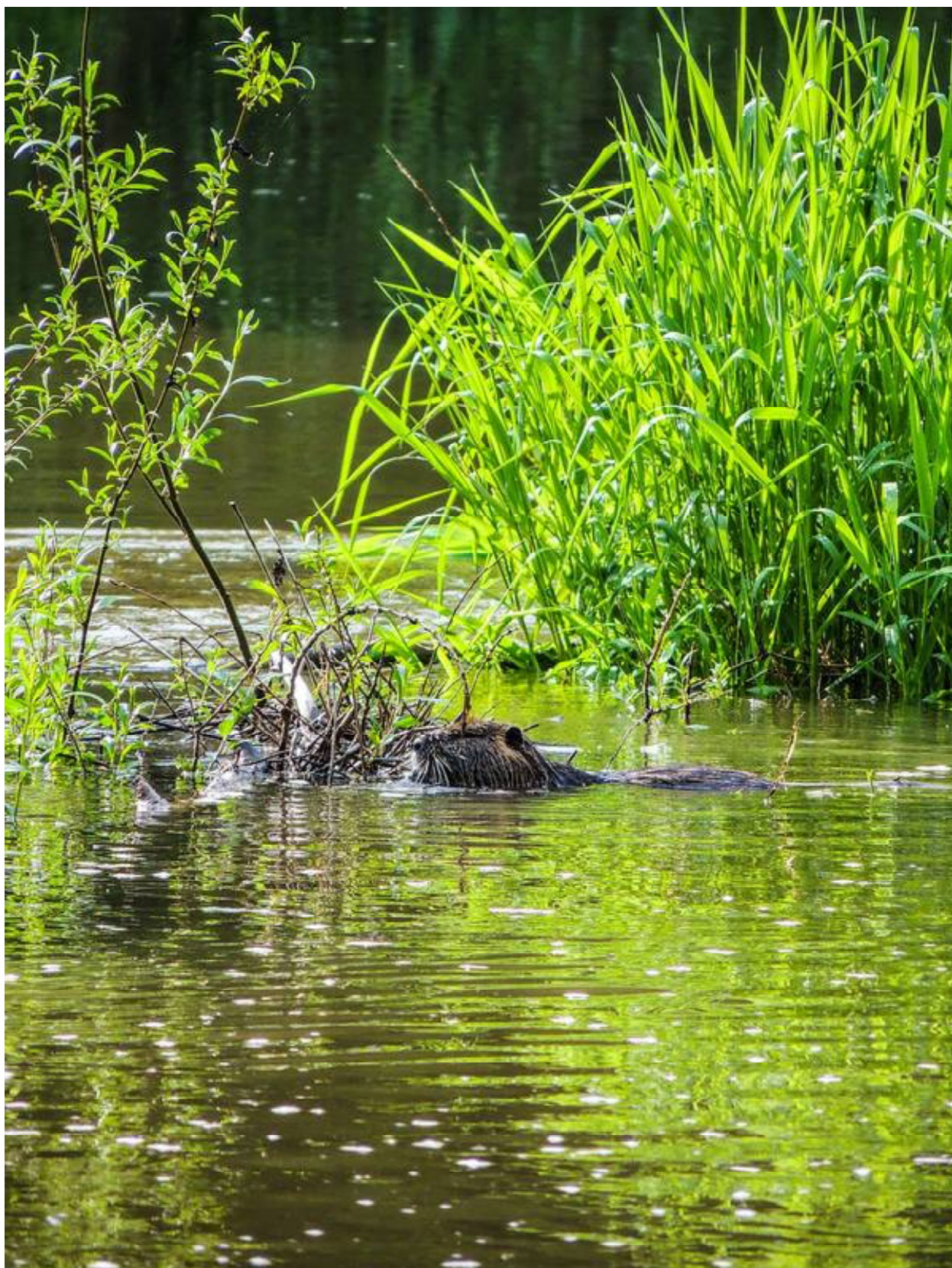

B. TÓTH KLÁRA

Mosolyidő

Bronzszoborba torkollik
a fordulatos este
antik arcélt metsz ki a sötét
ahogy az isteni lezserség
mozdulatával keskeny
csípőjét kontraposztba ejti
kandeláber oszlopának
támaszkodva földöntúli
magasságból lenéz
a párálló Földre
felfénylő mosolyával
állandóságot hazudik
hiszékeny rajongóinak
időtlen arcán elpirul
a közlekedési lámpa
tilos az átjárás
a jelen bronztalanít

VÉGH TAMÁS

Beosztással élünk

Váltsd ki a gyógyszered,
Én majd veszek kenyeret,
Itt olcsóbb, mint otthon.
Pucolt dióbelet árul a néni
A metrókijáratnál.
Csak nézem vigyorgó fillérim,
S a dióbelet. A holnapra is
Gondolnom illene. Most nem
Lehet. Körülöttem sereglő
Idegenség, zúzott fő árad,
S motorizált járókerettengerek,
Várnak a lámpaváltásra.
Talán egyszer fényre jut minden,
S végre megáll ezen a reggelen.

BESZÁMOLÓK

Születésnap verses est

2016. 04.16-án a Móricz Zsigmond Társaság és a Madách Imre Művelődési Központ szervezésében **Molnár József születésnap irodalmi műsora** zajlott a művelődési ház Végh Dezső teremben. Köszöntőt mondott: **Steidl Levente** Közreműködött: **Heinl Éva, Csernák Zsuzsa, Kocsis György, Cserekye Károly Zoltán.**

Molnár József Vácott született, itt végezte az iskoláit, és jelenleg is itt él. Az érettségi vizsgáta Lóvy Sándor Gépipari Szakközépiskolában szerezte meg, majd mozdonyvezetést tanult, ez ma is a főfoglalkozása. Időközben újságíró vizsgát tett, különféle lapokban publikál. Korábban tagja volt az egykori, Vácott működő Kármán József Irodalmi Társaságnak. Károly Györgyöt tartja mesterének, ugyanakkor az első lépéseket Büki Attila költő, festőművésznek köszönheti. Kedvenc műfaja az epigramma, a haiku, a szonett, de kedveli az ütemhangsúlyos verseket is. Újabban prózaverseket ír. Fontos időtöltése a magyar nyelv megismerése, sokszínűsége, az ősi tanítások istenkeresése, melyekhez Dr. Bíró Dénes előadásai juttatták közelebb. Harmadik éve belső kényszer hatására újból behatóbban kezdi érdekelni a versírás. Rendszeresen jár Open Readingekre, ahol felolvas. Az elmúlt évi ünnepi könyvhéten Csillagok, akácok címmel verses kötetet jelent meg, melyben szerepel a pályázatot nyert „Bársonyos barakk” című verse, valamint a negyedik helyet elért Wass Albert emlékverse „Kőkiáltás” címmel. Rengeteget köszönhet Kelebi Kiss István költőnek, grafikusművésznek, akinek útmutatása rendkívül fontos volt fejlődése szempontjából.

Jelen pillanatban hét készülő antológiában szerepel írásaival, köztük az Arcok és énekek országos költői antológiasorozat kötetében. Verseinek a Kelet Felől, Muravidék, a Dunakanyar, az Agria és más folyóiratok is helyet adnak az utóbbi időben.

Rendszeresen ismerkedik a mai költőkkel és írásaikkal.

(Forrás: www.vac.hu)

Molnár József és az est szereplői

A népes hallgatóság

Molnár József verset mond

VIVA ITALIA!

Olaszországban járt az Érsekvadkerti Pedagóguskórus.

Egy Európai Unió konferenciára, rendezvénysorozatra kaptunk meghívást Castiglione del Lago városába. Öt napot töltöttünk el főként Toszkána és Umbria tartományok gyönyörűsége, elvarázsoló tájai között. Káprázatos vidékeken, csodás városkákban.

Énekeltünk a konferencia megnyitóján péntek délután, majd ugyanaznap este egy órás önálló koncertet adtunk Barát Attila szaxofon művész közreműködésével. Szombaton a város kórusával (Schola Cantorum) énekeltük közösen az Unió himnuszát, az Örömmódot. Vasárnap pedig a rendezvény zárásaként felléptünk a Palazzo della Corgna hercegi palotában.

Igyekeztünk minél többet látni, érezni a dolce vita-ból. Megálltunk Ferrara-ban, voltunk a mesebeli Cortona-ban, láttuk Sienát, Orvieto-t, Pienza-t, Triesztet, kipróbáltuk Gordon Young Allelujával Abbazia di Monte Oliveto Maggiore templomának akusztikáját - igen jól szólt J

Sokat dolgoztunk az elmúlt hetekben, hónapokban, hogy méltón képviseljük hazánkat. A tapsokból ítélve ez sikerült.

Gyönyörű helyeken jártunk, rengeteg élménnyel gazdagodtunk, szív- és lélekmelegítő kirándulás volt. Ebből az útból is merítve haladunk tovább az ezévre kitűzött célok felé: DALÁRÜNNEP az Erkel Színházban, a Mária Rádió II. kórusversenye, Kórusminősítő verseny Egerben és így tovább.

Kóruséneklésre fel!

Írta: Duda Zsófia

Százdi Sztakó Zsolt bemutatkozása Léván

2016. május 22-én, vasárnap 15 órakor Százdai Sztakó Zsolttal, felvidéki magyar íróval, a székirodalom egyik zászlóvivőjével szervezett író-olvasó találkozót a *Reviczky Társulás Irodalmi szakosztálya* a lévai **Reviczky Házban**.

Puksa Magdolna szakosztályvezető az alábbi szavakkal köszöntötte a közönséget:

Szeretettel köszöntöm Önöket a lévai Reviczky Társulás Irodalmi szakosztálya nevében. Külön nagy örömmel köszöntöm körünkben Százdai Sztakó Zsoltot, aki elfogadta meghívásunkat és eljött közénk. Köszöntöm íróbarátját Krasznai Karaffa Gyulát Magyarországról, aki segítségünkre lesz a műsor lebonyolításában.

Szívélyesen üdvözlöm a kedves szülőket, akik elkísérték Zsoltot.

Százdi Sztakó Zsolt 7 éves korában kerekesszékre kényszerült és még a szóbeli kifejezőképessége is megromlott. Szorgalmának és tehetségének köszönhetően felfedezte magának az irodalmat, amelynek terén nem csak olvas, hanem alkot is. A test és a lábak nem engedelmessé válnak, de az ész és az értelem annál jobban működik. Ezt bizonyítja, hogy már 19 évesen hangjátékot ír Hazatérés címmel, amelyért megosztott különdíjat kapott és 1986-ban az akkori Csehszlovák rádió magyar adása ezt közvetítette is.

Zsolt különböző műfajokban alkot. Írásait különféle antológiákban, folyóiratokban, újságokban közölték. Első prózai munkája 2006-ban jelent meg 1552 címmel.

2008-ban az ünnepi könyvhét keretén belül jelenik meg első novelláskötete „Elbeszélések könyve” címmel. Első verseskötete „Anyavegyélgitárt” címmel 2012-ben jelent meg. Ez a verseskötet az elmúlt 15 év verseit tartalmazza. A versek többsége filozofikus, szomorú, melyekben érezhető példaképe, József Attila hatása is. Ebből a verseskötetből fog szavalni Kiss Orsi, a Czeglédi Péter Református Gimnázium diákja.

Zsoltnak e működéséhez és sikerében a szülők mindennemű gondoskodása nélkülözhetetlen. A család, a szülők, testvérek, barátok összetartó ereje nagy segítség számára. Természetesen a számítógép is, mely segítségével kinyílt előtte a világ.

Végül hozzáfűzném, hogy amikor az interneten először olvastam, hogy Zsolt a székirodalom jeles képviselője, azt hittem elírás történt, de nem!

Százdi Sztakó Zsolt szlovákiai magyar író a székirodalom jeles képviselője.

Fogadjuk őt nagy szeretettel!

A megnyitó előtt és közben Göbö Sándor és kislánya, Anna előadását hallhattuk gitárjáték és éneklés formájában, és Kiss Orsolya szavatait hallhattuk.

Az íróbarát Krasznai Karaffa Gyula, aki maga is irodalmár a szomszédos Nagyorosziból, mesteri módon oldotta meg a kommunikációt, úgy vitte át Zsolt gondolatait a közönség felé, hogy az úgy érezte, teljesen közvetlen és interaktív a beszélgetés.

A rendezvény végén a Göbö Sándor egy ideillő dallal köszöntötte Sztakó Zsoltot közelgő születésnapja alkalmából, a szerző dedikált és könyveket ajándékozott, Wirth Jenő, elnök pedig az ajándék-könyvcsomag mellé egy kis virággal a hölgyeknek, és borral az uraknak köszönte meg, hogy eljöttek Lévára. Ismét egy olyan remek rendezvény kerekedett a lévai magyar házban, ahol együtt gördülhetett a kellemesen múló idő szárnyán a képzőművészet, a zene és az irodalom.

Forrás: Reviczky Társulás - facebook

Tatozásaim gyűlnek

könyvbemutató Salgótarjánban

A Szerdatársaság Irodalmi Kávéház májusi találkozásán Karaffa Gyula *Tatozásaim gyűlnek* című verseskötetének a bemutatójára került sor. Az író-olvasó találkozó 25-én, szerdán 17.00 órától kezdődött a Zenthe Szalonban (Salgótarján, Fő tér 5.). A költő beszélgetőtársa Gréczy-Zsoldos Enikőa Palócföld nevű folyóirat új főszerkesztője volt. Közreműködtek a Zenthe Ferenc Színház művészei. Fotók: P. Tóth László

Új szerkesztőség a Palócföld élén

Dr. Gréczy-Zsoldos Enikő 2016. május 17-én nevezték ki hivatalosan a **Palócföld** folyóirat főszerkesztőjévé. A nyelvészeti, irodalmi, néprajzi témában publikáló egyetemi adjunktus aktív szereplője Nógrád megye és a lapot támogató város, Salgótarján kulturális közéletének.

Az új főszerkesztő koncepciója szerint az immár 62. évfolyamába lépett *Palócföld* irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat mint szellemi műhely feladata – elnevezéséből determináltan – elsősorban a nevezett tájhaza kulturális hagyományainak, örökségének, a régió kvalitásainak a hangsúlyos képviselője, emellett a kortárs magyar kultúra jelenségeire való rezonálás. A kortárs irodalmi lapokkal való kapcsolattartást, együttműködést szintén fontosnak tartja.

A szerkesztőség a nyomtatott lapszámok mellett interaktív honlapot, blogoldalt kíván működtetni. Ennek a felületnek a szerkesztője Szávai Attila író lesz, aki az Irodalmi Jelen szerzője is.

Forrás: Irodalmi Jelen A fotók a június 9.-én a Megyei Könyvtárban megtartott szerkesztőségi bemutatkozó esten készültek.

FELHÍVÁS

“SÉRELMEK A PSZICHIÁTRIÁN

Ha családtagja, barátja, ismerőse, hozzátartozója jogait megsértették a pszichiátrián, jelezze panaszát az alábbi elérhetőségeken. Alapítványunk 20 éve biztosít ingyenes jogsegélyszolgálatot azok számára, akiket sérelem ért a pszichiátriai kezelésük során.

Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Alapítvány

Cím: 1461 Budapest, Pf.: 182.

Telefon: 06 (1) 342-6355, 06-70-330-5384

E-mail: panasz@cchr.hu

Weboldal: www.emberijogok.hu

Minden információt bizalmasan kezelünk!”

“PSZICHIÁTRIAI SZEREK VISELKEDÉSI PROBLÉMÁKRA?

Ha gyermeke “tanulási problémára” vagy “viselkedési rendellenesség” miatt pszichiátriai szereket szed, és úgy érzi, hogy a gyermek állapota semmit sem változott vagy rosszabbodott emiatt, keresse az Állampolgári Bizottság az Emberi Jogokért Alapítványt. Az alapítványtól ingyenes tájékoztató kiadvány is kérhető a hiperaktivitás témájában.

Cím: 1461 Budapest, Pf.: 182.

Telefon: 06 (1) 342-6355, 06-70-330-5384

E-mail: info@cchr.hu

Weboldal: www.emberijogok.hu

Minden információt bizalmasan kezelünk!”

PROGRAMAJÁNLÓ

Megláté *szárnyat kel a Pegasus*

Pásztó - Hasznoson a Verzsó vendégházban
(3065 Pásztó Vár u 100)

május utolsó hétvégéjén, azaz

2016 május 27-28-29 -én

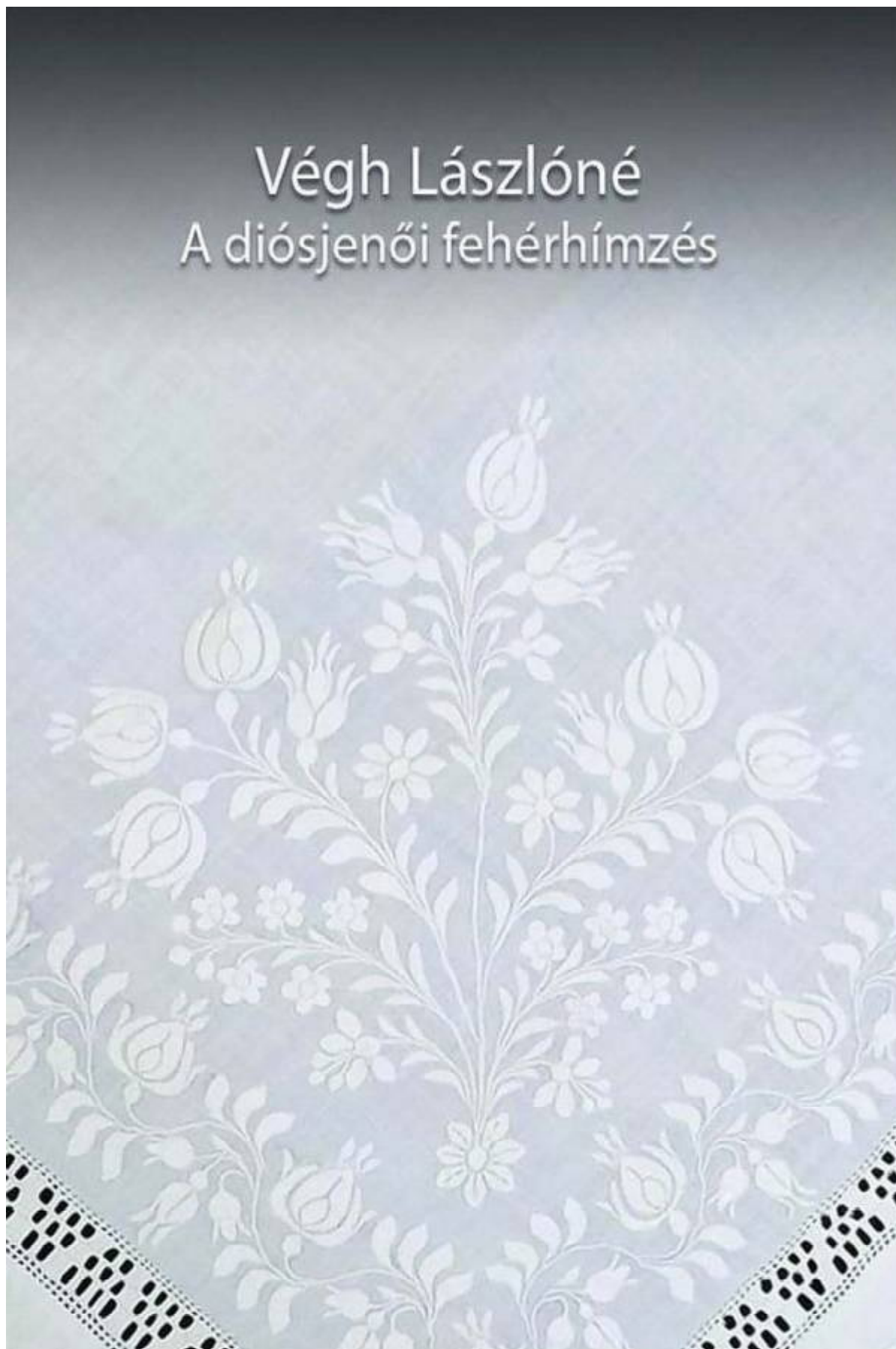
**Kortárs írók, költők és irodalomkedvelők
találkozója**

Várunk szeretettel!

Kontsa Marika Szita
06 20 918 50 70
szvitaster@gmail.com

Csapó Lajos
06 20 806 04 09
csapolajos@gmail.com

KÖNYVAJÁNLÓ

Végh József mkl kiadásában megjelent Végh Lászlóné: A diósjenői fehérhímzés és Végh Zsuzsanna: A diósjenői fekete menyasszony – A textil a diósjenői népeletben című dupla könyve. A könyv megvásárolható a kiadónál, vagy lapunk email címén. A Szerk.

Végh Zsuzsanna

A diósjenői fekete menyasszony

A textil a diósjenői népeletben

Diósjenő
2016

Egy eltűnt település:

Jásztelekpuszta

Végh József

2016.

Megjelent Végh József mkl. helytörténész legújabb könyve, az **Egy eltűnt település: Jásztelekpuszta** című kötet. Az olvasmányos, ismereteket pótló műben összegyűjtötte a szerző a településről szóló adatokat, történeteket, képeket, amit ajánlunk mindenkinek, aki itt él a környéken, de azoknak is, akik pusztán csak érdeklődők a magyar települések sorsa iránt. A kötet megvásárolható a szerzőnél.

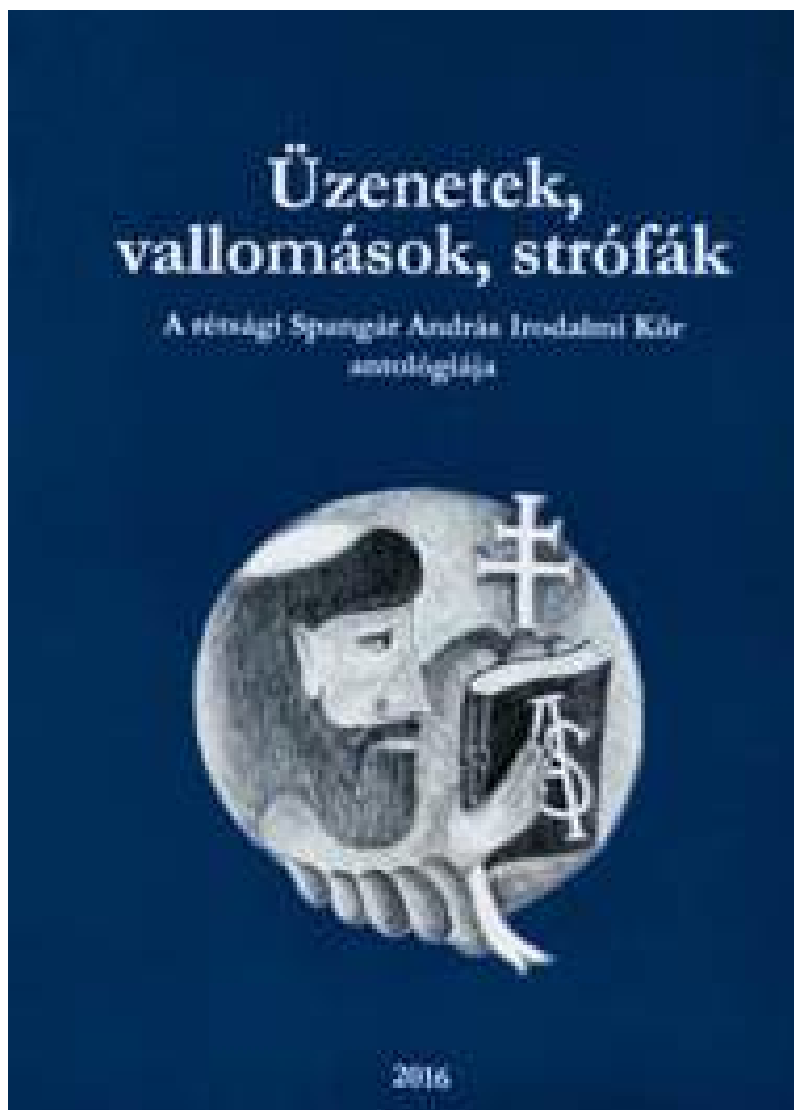

Ha valaki nem tudja biztosan, hogy hol feküdt még a közelmúltban is, bizony nem sok esélye van, hogy felfedezze nyomait. Mégis érdemes arra, hogy felkerekedjünk és megfejtsük titkait.

A világtól teljesen elzárt apró falvacska a mezőgazdaság szocialista átszervezésének áldozata lett. Ma már csak a szántásból olykor előbukkanó téglatörmelék, a több évszázados tölgyfamatuzsálemek – egyikük tövében a szépen kiépített, mára kiszáradt forrás – emlékeztetnek arra, hogy itt valamikor emberek éltek. Mi az, amit ma Felsőjásztelekpuszta helyén találunk? A vadban gazdag, többnyire erdővel borított térség legfőbb látnivalója ma az a földvár, melyről a régész szakember is úgy nyilatkozott, hogy „kevés hasonló szépségű földvárat ismerünk.”

A másik látnivalója a temető, melynek sírjai az egykoron itt lakók neveit őrzi. Sok közülük már elbukva, az avar alatt hever; s a homokköveken egyre halványul a felirat. Az egykori földesúri kriptá - a gróf Benyovszky család temetkezési helye - áll még, de évről-évre omlik. Közel már az idő, mikor nyoma sem marad az egykori településnek.

**A Spangár András Irodalmi Kör
2016-os antológiája
megvásárolható
a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban.**

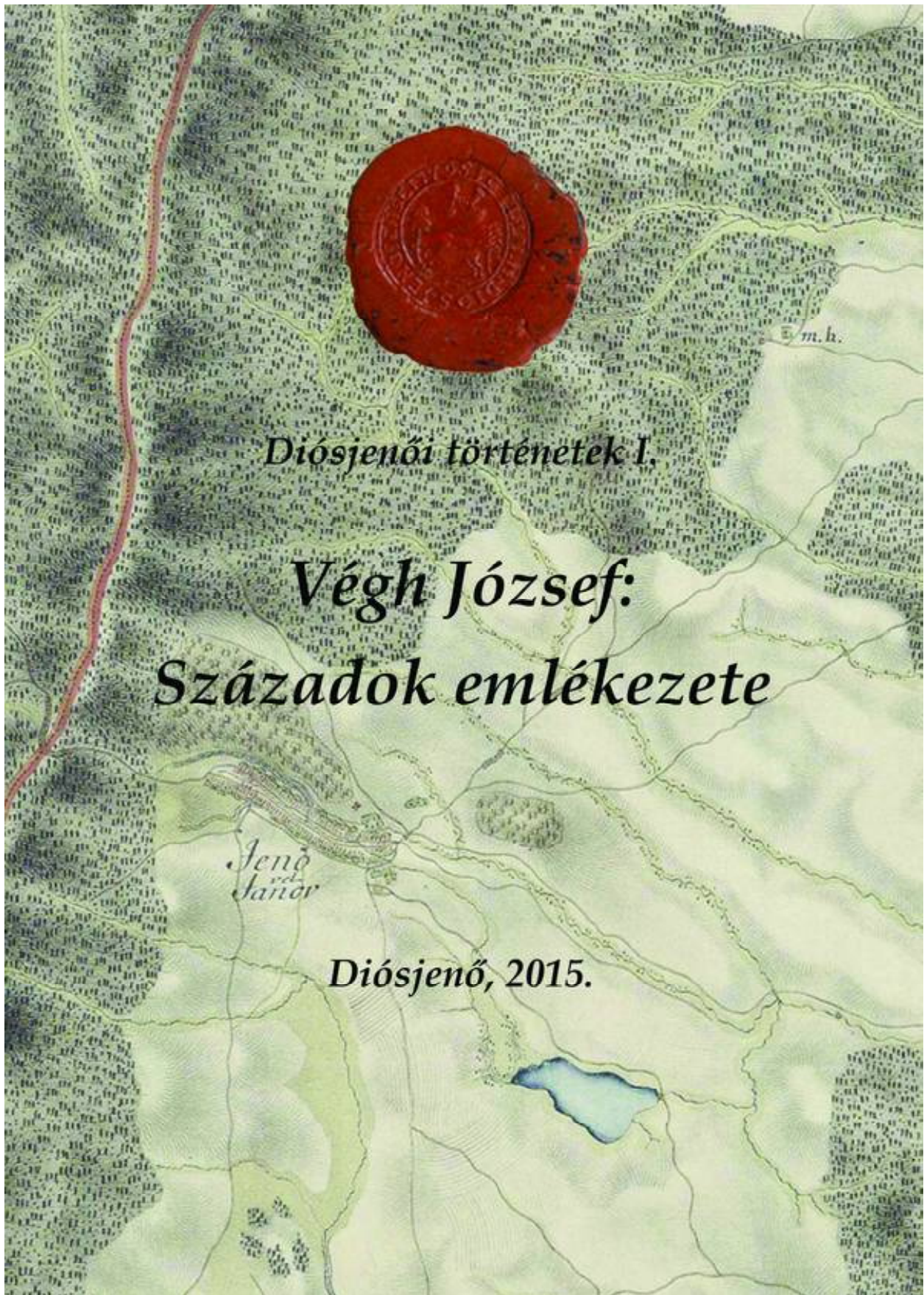
Dr. Bacskó József támogatásával, a Stanctech Kft kivitelezésében, magánkiadásban megjelent **Ember István Hazám, féltelek** című verseskötete. A kötet megvásárolható a lapunk emilcímén, vagy a szerző emailcímén megrendelve (emberpista@citromail.hu), illetve a Libri boltjaiban, és az internetes áruházában. A Szerk.

EMBER ISTVÁN

HAZÁM, FÉLTELEK

Megjelent Végh József mkl. kétkötetes, Diósjenő történelmét, helytörténetét, háborús eseményeit feldolgozó könyve. A kötetek megvásárolhatók a szerkesztőségünkön keresztül a szerzőnél. *A Szerk.*

Diósjenői történetek II.

Végh József:

*Elhallgatott
esztendők*

*Történetek a
második
világháború
időszakából*

Diósjenő, 2015.

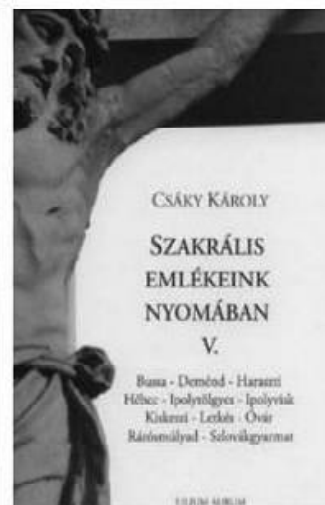
Megjelent a Csáky Károly eddigi életművét feldolgozó *Munkásságom repertórium*a II. című kötet. Ajánlom minden helytörténeti kutató és könyvtáros figyelmébe! Megrendelni a szerzőnél, vagy email címünkön lehet. A Szerk.

Csáky Károly

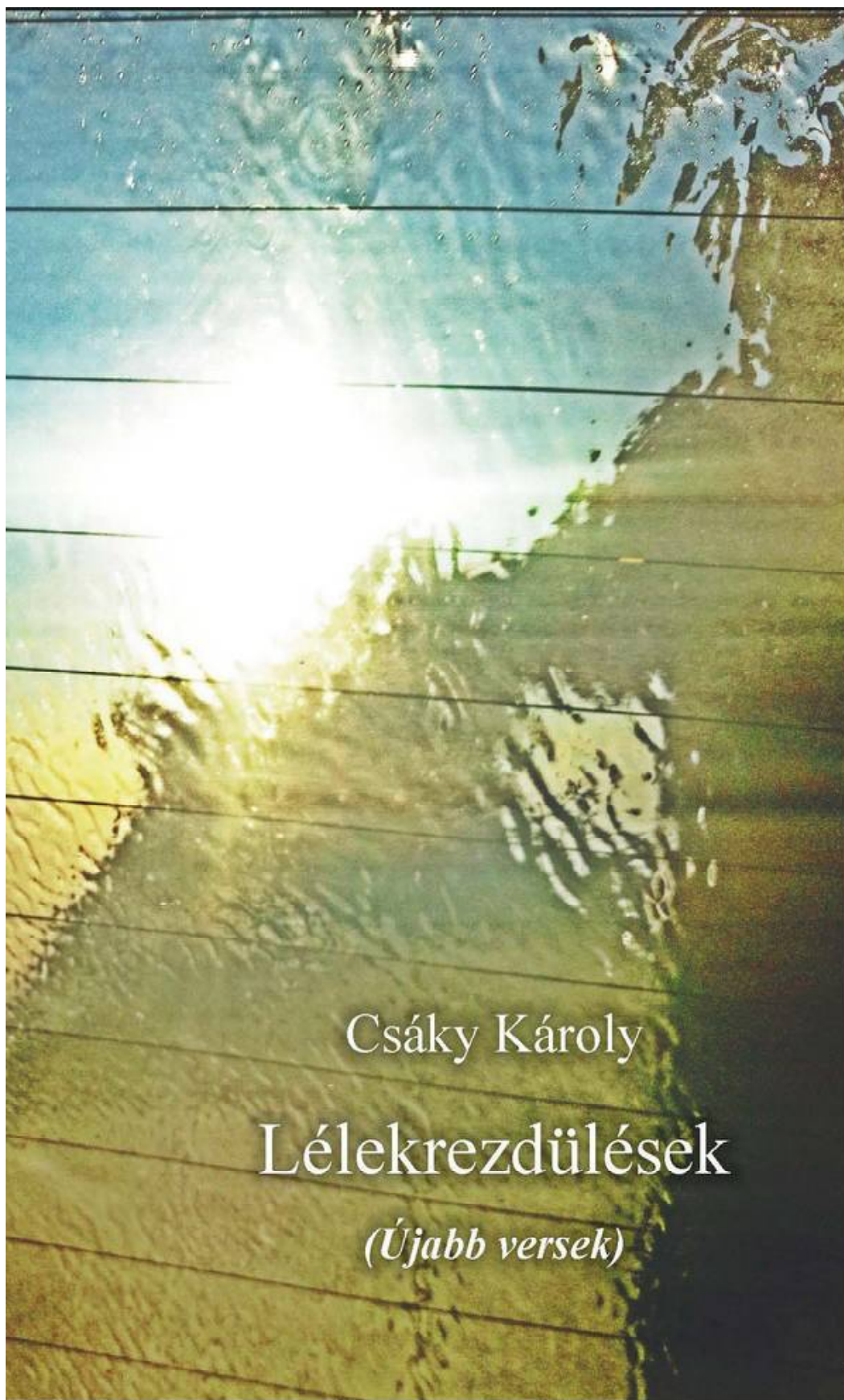
Munkásságom repertórium

 II.

2005-2015

Megjelent *Lélekrezdülések* címmel Csáky Károly negyedik verseskötete, ami egyben a költő-helytörténész-etnográfus 55. megjelent könyve! Megrendelhető a szerzőnél, vagy lapunk elektronikus postacímén. A Szerk.

PÁLYÁZAT

JÓKAI-DÍJ 2017

A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület (Révkomárom) és a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága (Budapest) pályázatot hirdet:

1. A pályázat címe: **Jókai-díj 2017**
2. A pályázat beérkezési határideje: **2016. október 31.**
3. A pályázatról:
 - a) Az irodalmi pályázat témája: **„A Jókai-regényekből készült filmek elemzése és azok összehasonlítása az eredeti regénnyel.”**
 - b) Pályázni nyomtatásban meg nem jelent olyan szépirodalmi írással – prózával vagy tanulmánnyal – lehet, melynek terjedelme nem haladhatja meg a 25 db A4-es oldalt, de legalább 10 oldalasnak kell lennie, 12-es betűmérettel és másfeles sortávolság használatával, amelynek közlési jogával a szerző rendelkezik. Kérjük a felhasznált források pontos jelölését.
 - c) A pályázat jelíges. A pályamunkához külön, zárt borítékban csatolandó szerzőjének neve, lakcíme, e-mail címe, telefonelérhetősége, s nyilatkozata arról, hogy a pályamű nyomtatásban még nem jelent meg. Ezen a borítékon kérjük feltüntetni a pályázó jelígjét. A borítékra kérjük ráírni: „Jókai-díj 2017, pályázat”.
 - d) A pályázatokat egy nyomtatott példányban, minden oldalán jelíggel ellátva és digitális formában (WORD) CD-n kell benyújtani az alábbiakban megadott címek valamelyikére.
 - e) Egy szerző csak egy művel vehet részt a pályázaton. A pályázati kiírásnak nem megfelelő pályázatok nem kerülnek értékelésre.
 - f) A döntés és értékelés: a legmagasabb értékelést kapott művek közül az alapítók által felkért nemzetközi bírálóbizottság legkésőbb 2017. január 22-ig hozza meg döntését.
 - g) A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata.
 - h) Az elismerés 2017 februárjában, Jókai Mór születésnapja alkalmából, Révkomáromban kerül átadásra.
 - i) A bírálóbizottság véleményét figyelembe véve a díjazott, legszínvonalasabbnak ítélt írásokból évkönyv kiadására is sor kerülhet. A díjnyertes és minősített oklevelet elért pályázók írásainak első felhasználási joga az alapítókra illeti, amely a „Jókai-díj 2017” antológiában való megjelentetést tartalmazza.

A nem díjazott szövegeket az alapítók nem őrzik meg, s nem küldik vissza. A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, de írása megjelenhet az évkönyvben.

Levélcím:

1. Jókaiho všeobecnozdruženie a múzejné združenie
Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület
Valchovnicka 2. (Csapó u. 2.)
945 01 Komárno, Szlovákia
2. Falvak Kultúrájáért Alapítvány
Gidófalvy út 29.
1134 Budapest, Magyarország

E havi számunk szerzői:

Borsi István(Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Debreczeny György (Budapest, 1958) Budapest, könyvtáros, költő
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Egry Artúr(Budapest, 1953) Budapest, mérnök, tanár, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Girasek Károly (1949 Kiskunfélegyháza) Rétság, lapunk webmestere
Haász Irén (1954 Budapest) Budapest, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétybodony, író, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kiseccset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Németh Péter Mikola(Diósgyőr, 1953) Vámosmikola, költő, esszéíró, performer, szerkesztő-rendező.
Polgár Vera () Budapest, író, főiskolai docens
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:**Alapító-szerkesztő:**
Karaffa Gyula**Helytörténet:**
Végh József mkl.**Képzőművészet:**
Konczili Éva**Szerkesztőség címe:**
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19**Telefon:**
+3630-383-5385**Email cím:**karaffagy@ gmail.com**Weblapok:**

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)
[**www.karaffagy.freewb.hu**](http://www.karaffagy.freewb.hu)
[**www.karaffaboros.freewb.hu**](http://www.karaffaboros.freewb.hu)
[**www.retsag.net**](http://www.retsag.net)

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
egyesületének.**

Hajósi János fotója